SC.SUP.20.Pl.H.

32
B

Digitized by Google

CAROLI DAUBUZ
PRESBYTERI & A. M.

PRO

TESTIMONIO
FLAVII JOSEPHI
DE
JESU CHRISTO
LIBRI DUO:

Quorum priore de variâ ejus fortunâ usuque, necnon Auctoris consilio in eo conscribendo pertractatur; posteriore verò ex stylo ac dicendi modo & sensu, ejus veritas comprobatur.

Cum Præfatione JOHANNIS ERNESTI GRABE.

LONDINI,
Typis W. B. impensis verò R. SARE in Porticu Hospitii Grayensis Australi, 1706.

Google

VENERABILI ac REVERENDO VIRO

HENRICO JAMES,

SS. Theologiæ in Academiâ Cantab.

PROFESSORI REGIO,

IBIDEMQUE

COLLEGII REGINÆ PRÆSIDENTI,

NECNON

In utrâque Eccleſiâ Metropoliticâ

PRÆBENDARIO,

Patrono ſuo plurimum colendo,

Hanc ſuam TESTIMONII FLAVIANI

Defenſionem grati animi ergô

D. D.

CAROLUS DAUBUZ.

BENEVOLO LECTORI

S. P. D.

Joannes Erneſtus Grabe.

JAM pridem ab *Irenæo* * bene obſervatum eſt, quòd Jeſum vivum atque præſentem omnes tàm *amici*, quàm *inimici*, ipſique Dæmones, Chriſtum atque Dei Filium confeſſi fuerint, quódque teſtimonium non modò cœlitus acceperit *a Patre*, *a Spiritu*, *& ab Angelis*, ſed & in terrâ *ab hominibus*, *& ab apoſtaticis Spiritibus*, *ab erroneis*, *& ab inimico*. Τοῦτο γὰρ τῆς ἀμηχάνου τοῦ Θεοῦ σοφίας, ὅταν καὶ τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἀληθείας αὐτοὺς μάρτυρας ποιεῖ γενέσθαι τῆς ἀληθείας. *Eſt enim hoc omnipotentis ſapientiæ Dei opus, ut inimici veritatis fiant ipſi teſtes veritatis*, prout *Joannes Chryſoſtomus* ait Homil. 57. in Geneſin, hanc ibidem rationem inſinuans, quòd adverſariorum teſtimonia

* Lib. 4. cap. 14.

 πολὺ

πολὺ τὸ ἀξιόπιστον habeant. Sed neque ſine ſingulari Divini Numinis providentiâ factum videtur, ut Servatori noſtro jam defuncto atque abſenti luculentum teſtimonium perhibuerit præcipuus gentis Judaicæ, ipſi adverſæ, Scriptor, ac unicus, quo ſuperſtite fruimur, Hiſtoricus, *Flavius Joſephus**. Equidem haud mirandum, eum in Archæologiâ, quâ res in populo Iſraelitico geſtas narrat, aliquam Jeſu Nazareni mentionem feciſſe, imò mirum foret, ni feciſſet; ſiquidem munere ſuo malè defunctus fuiſſet, ſi perſonam dictis factiſque tam celebrem, ac res tanti momenti prorſus ſilentio præteriiſſet: adeo ut vel exinde teſtimonii iſtius in dubium vocati γνησιότης probari queat. Quòd verò Jeſum & eximiæ ſapientiæ, & inſignium miraculorum ab ipſo patratorum laude ornaverit, eumque ultra communem hominum ſortem evexerit, nec non ejus è morte ad vitam reditum, à diſcipulis, quibus vivus apparuit, aſſertum memoraverit, id ſane non abſque divino nutu vel inſtinctu factum puto. Decreverat nimirum Deus Pater iſtum Filio ſuo conciliare honorem, quem hic Eccleſiæ ſuæ pollicitus eſt, Apocalypſ. 3. 9. *Ecce dabo de Synagogâ Satanæ, qui dicunt ſe Judæos eſſe, & non ſunt, ſed mentiuntur; ecce faciam illos ut veniant & adorent ante pedes*

* Lib. 18. cap. 4.

tuos,

tuos, & sciènt quia ego dilexi te. Hinc paulo post ascensionem Christi in cœlos non solùm plebis Judaicæ aliquot millia, sed & Sacerdotum plurimi fidem in Jesum susceperunt, Act. 6. 7. donec tempore aliquantum procedente, numerus credentium in multas myriadas excrevit, Act. 21.20. licet iidem antiquæ, ac à novo Legislatore antiquatæ Legis adhucdum tenaces essent, indeque Gentilibus ad Christum conversis, Mosaica autem statuta negligentibus, sese haud jungerent, vel alias ob causas integram atque publicam cum Ecclesiâ communionem detrectarent. Atqui his accensendum puto *Josephum*, de Jesu Nazareno scilicet, nec non Joanne Baptistâ hujus præcursore, ac Jacobo Apostolo sectatore benesentientem; saltem non ausum, illius nomen, cujus tot egregia ac divinæ sapientiæ plena dicta, totque miracula, divinæ virtutis signa, memoriæ prodita essent, à plurimis fide recepta, à nullo autem falsitatis convicta, cum reliqua occæcatorum Judæorum turba rejicere; præsertim cum videret, credentes in eum, ipso defuncto, superstites ac in fide constantes mansisse, quin majori indies numero auctos, fremente licet præpotenti Judæorum ac Ethnicorum adversariorum turba, per tot annorum seriem durâsse. Hinc enim divinum id opus esse colligebat, *Gamalielis*, celeberrimi Legis Doctoris ratiocinium, Act. 5. 39. bene secutus.

cutus. Quod autem ad Christianæ Ecclesiæ sacra, aut prorsus non, aut non palam, accesserit, id nimio Mosaicæ Legis atque Pharisaicæ Sectæ studio, vel Politicis, quas vocant, rationibus adscribendum videtur. Extorsit tamen ei vis veritatis amplum hoc charissimi Servatoris nostri elogium; quod qui adeo pertinaciter rejiciunt, nec nisi à Christiano publicè professo proficisci potuisse contendunt, næ isti, multùm vereor, ratiociniis suis inducti inficias quoque irent, ab adversis Spiritibus Christo dictum: *Quid nobis & tibi, Jesu fili Dei?* Matth. 9. 29. aut a Centurione & iis, qui cum eo erant, exclamatum: *Verè filius Dei erat iste!* Matth. 27. 54. aut titulum cruci Domini à Pilato inscriptum: *Jesus Nazarenus Rex Judæorum*, Joan. 19. 19. Ista, inquam, mira sane, pari ratione negârent, aut in dubium vocarent Viri eruditi, nisi fides sacrorum Evangeliorum auctoritati debitè habita istud vetaret. Unde eos probe perpendere velim, divinâ providentiâ res humanas sæpenumero ita gubernari, ut qui cæteroqui sunt prudentissimi, rebusque suis optimè consulentes, tamen quædam dicto scriptove proferant, aut facto exequantur, institutis suis parum congrua, imò prorsus adversa, ubi ad Dei gloriam hominumque commodum conducere videantur: quamvis controversa Judaici Scriptoris pericopa nihil contineat, quod non à tali, qua-

lem fuisse *Flavium* antea dixi, proferri potuerit.

Nec volo, nec possum quicquam amplius aut melius pro hoc *Josephi* de Christo dicere Testimonio, quàm quidem dictum est ab eruditissimo Auctore Tractatus jam in lucem prodeuntis: quem cùm primùm legissem manuscriptum, totus totus quidem, maximè vero pars posterior mirificè mihi placuit, utpote quâ modò dictam periocham verbis phrasibusque *Mathatiadæ* aut propriis, aut valde familiaribus, ejusque more compositis constare luculenter probatum, ac hoc ipso egregium Jesu Christi elogium ita confirmatum est, ut jam de eo vix dubitandum, saltem id non tanquam manifestè spurium sit rejiciendum; prout a doctis quibusdam, in *Galliâ* præsertim, viris factum videmus. Unde oportunè accidit, ex eadem natione prodiisse quempiam, qui hunc Judaici scriptoris fœtum fortiùs propugnaverit, quàm quidem ab aliis oppugnatus est, ejusque genuinum parentem ex nativâ similitudine, adeoque firmiori, quàm hactenus allatum fuit, argumento probaverit. Quis enim sibi persuadere queat, duobus proximis à *Josepho* seculis, quo valdè rara erat inter Christianos ars Critica, quemquam illius libros adeo studiosè atque accuratè perlegisse, ut eandem scribendi formam ad vivum exprimere, & supposititium fœtum *Flaviana* veste induere potuerit? imò quemnam priscorum Christianorum diversam

ali-

aliquantùm posteriorum Archæologiæ Judaicæ librorum phrasin à stylo, quo priores exarati sunt, ita solerter distinxisse putes, ut hôc evitato, illi se totum accommodârit? Incredibile sanè, verbi gratiâ, ab impostore observatam sub medium operis sæpius occurrentem formulam, καθ' ἐκεῖνον vel τοῦτον τὸν καιρὸν, propiùs autem ad finem iterum iterumque usurpatam aliam, κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον· quò repudiatâ priori adhiberet posteriorem, hancque de Christo περικοπὴν iisdem inchoaret verbis: γίνεται κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον· & sic in cæteris, quæ Auctor noster pro eo, quo pollet, ingenio animadvertit. Cui major idcirco debetur laus, quòd primus internum hoc, ab ipsius Josephi stylo petitum argumentum in se susceperit, ac major ei gratia habenda, quòd non sine magno labore idem plenissimè executus sit, sicque rem omnibus Christum amantibus gratam fecerit. Licet enim ipse *testimonium ab hominibus non accipiat*, Joan. 5. 34. neque illud dignitatem ejus augere queat; nobis tamen tale non potest non esse acceptum, ac robur fidei nostræ addere. *Illa est enim vera & sine contradictione probatio, quæ etiam ab adversariis ipsis singula* (lege *sigilla*) *testificationis præfert*, ut *Irenæus* loco antedicto ait: cujus verbis ut præfationis hujus initium, ita & finem facere placet.

Lectori Salutem.

SI quisquam est alius in quem Defensio Testimonii Flaviani competat, is certè ego sum: qui olim nimis inconsultò abreptus, ac partes accusatorum secutus, iniquissimè de hoc Testimonio senserim; quos necdum perspexissem id magis conjecturarum acumine ac solertiâ, quam rationum pondere damnâsse. At verò cùm sedula scriptorum Flavii Josephi lectio, hujusque fortunarum consideratio mihi planissimè demonstraverit, non modò potuisse Flavium de Jesu nostro Servatore benè sentire, sed & istud ipsum scripsisse, quod nunc præ manibus habemus Testimonium; id quod priùs damnabam ipse, nunc pro virili defendere statui, quod verissimum esse reperiissem.

Hinc itaque jam video, atque mirari desino, cur ferè solenne sit iis, quibus aliquid quacunque de causa displicuerit, quamque plerumque vix audeant fateri, alias plurimasque prætexere causas, tametsi non multum illis aliàs ipsi fidem haberent; sed tunc acriùs urgere, quòd suis consiliis quodammodò favere videantur. Has

quæ

qui rem aliter ſpectant, varias & inutiles potiùs eſſe deprehendunt, atque Cenſorum regulas non eſſe omni ex parte veras, ſed pro lubitu ac neceſſitate tantum ſuſceptas & mutabiles confitentur. Facetè igitur, neque tamen minùs verè, Vir quidam doctus, cui cum altero etiam ſatis docto non leves interceſſerant altercationes: Ego dum, *inquit*, iræ fuerant inter nos, nihil quod ille ſcriberet, rectum putabam; nunc autem ex quo redacti ſumus in gratiam, mutata ſunt etiam conſilia: nihil in ejus ſcriptis culpandum video: ipſumque agnoſco Scriptorem eſſe venuſtum & politum. *Idem quoque profecto Teſtimonio accidit Flaviano. Qui id amant, aut ſaltem non oderunt, nihil in eo vident vitioſum: qui verò ſecùs, omnia reprehendunt: & illa ipſa quæ maximis eſſent laudibus efferenda, damnant.*

Nam quale eſt illud argumentum Tanaquilli Fabri decantatiſſimum a ſtylo Teſtimonii petitum? quod cùm ipſe tam evidens eſſe crediderit, ut nulla probatione egeret, ego tamen falſiſſimum eſſe repperi, & inde pro Teſtimonio firmiſſimum comparavi. Et tamen huic adeo commentum placebat, aliiſque qui id non diligentiùs quam ipſe Faber conſideraverant, ut hoc ſolo totum Teſtimonium penitùs poſſe confici crederent. Certè huic argumento male conſultum eſt a Fabro, cùm ne minimam quidem ejus probationem addiderit ipſe, neque alii pòſt attulerint;

cui

cui probando omnes ingenii vires conferre debuisſent. Non ſic egerunt qui olim & nunc de ſtylo cujuſquam Scriptoris judicare voluerunt. Solent ii ſaltem aliquam ſuæ opinionis rationem producere. Sic nempe Antonius Riccobonus M. T. Ciceronis Conſolationem oppugnavit; ſic defendit Car. Sigonius: & alii quoque alia. Solius eſt Tan. Fabri ac ejus ſequacium, tam inſolenter ſe efferre, & pro imperio nobiſcum agere, ac poſtulare, ut quod ipſis uſque placet, nos indictâ causâ, neque dum ſatis probatâ, ideoque ſine ratione rectum putemus.

Quamobrem licet argumentum meum à ſtylo petitum ſatis ſit validum, præſertim eo quo illud produxi modo, ad confirmandam præſtantiſſimi hujus Teſtimonii veritatem contra omnes omnium cavillationes, aliaſque magis ſubtilitate quam pondere atque auctoritate pollentes conjecturas, quæ nihili ſunt præ ipſis Joſephi verbis; cùm iſta ſint totidem monumenta ab ipſo auctore indita, prout à quovis verum eſſe reperietur, qui eo animo ut probet, atque eâ diligentiâ, quam ego adhibui, omnia Joſephi ſcripta perſcrutabitur: quoniam tamen iſte veternus adeo noſtri ſeculi hominibus inſedit, & multi quamvis ferè ignari ſcriptorum, ſtyli generiſque dicendi Joſepho proprii, tam audacter de Teſtimonio judicant, & ſimulata auctoritate pronunciant, ideò rationes eorum, ſeu potius nudas conjecturas, debileſque captiunculas, quibus hi adducuntur

ut Josephi negent esse hoc Testimonium, confutare statui, omnes pedetentim secutus.

Historiam itaque Testimonii ejusque fortunæ primùm conscripsi eo modo, ut simul etiam omnia quæ in illam congruenter referri poterant objecta dimoverim. Multi enim non solùm quid ego super hac re dicere possim, scire cupient; sed & quid olim alii de hoc Testimonio senserint. Quod cum pro virili, & ad fastidium usque fortasse aliorum fecerim, statim quoque inde reperisse puto, qui factum sit, ut cùm omnes scriptores constaret, tum græcos tum etiam Ecclesiæ latinæ Patres, in eâ fuisse sententiâ, certum esse hoc Flavii Josephi Testimonium, exorirentur tamen quidam nuperi homines, qui accuratiùs isthæc quàm veteres illi, quanquam antiquissimi, tractare pertenderent. Nam cùm hæc dubia primùm sint mota, ubi Christiani recentioris ævi animos ad legendum Judæorum recentiorum libros appulerunt, deque Flavio Josepho, ejusque de Christo sententia judicarent ex istorum placitis; hinc est, ut quod isti Judæi improbant, illis quoque Josephus minùs probâsse videatur. Sed quam longè Judæi recentiores à Josephi mente plurimis in rebus recedant, & à multis est aliàs ostensum, & à me quoque non leviter est pensitatum. Quapropter non quid Judæi sentiant hodierni, sed quid Josephus in eâ quâ fuit conditione collocatus, sentire debuit de Jesu Christo, examinavi. Quo quidem examine contra-

rium

rium eorum quæ isti ex Josephi conditione eruebant, comperi: ut si ne quidem stylus tam clarè à nostris partibus esset, ac nunc stare à me demonstratum est, attamen ipsum Testimonium verum esse videretur. Atque hæc quidem primo libro sunt contenta discussaque. Altero verò libro ipsum Testimonium aggressus, de ejus stylo fusè dissero; planissimam cum reliquis Flavii scriptis comparationem instituo, sensum eruo atque explico, reliquas adversariorum rationes primo libro prætermissas diluo ac confuto; exemplis controversas Testimonii sententias illustro atque comprobo. Sic igitur tandem, licèt hoc Testimonium à multis Josepho sit extortum quâ vi quâve injuriâ, cùm verò rei furtivæ, vel quæ vi, quanquam istis jure ablata videatur, non competat usucapio; curavi ut Josephus proprio eo tanquam auctor & pater potiretur. Hancque recuperationem hisce duobus libris satis, ut puto, effectam dedi.

Deinde hisce non inutile Auctarium præmisi, ipsum scilicet Flavii Josephi Testimonium de Christo, cum omnibus variis lectionibus atque priscis versionibus, quas undique corradere potui, & ad rem meam conferre posse cogitavi. Cæterùm ut apertè profitear per quos profecerim, & grati animi me officium explevisse demonstrem, non mihi hac in parte defuit Josephus Vassius Cantabrigiensis, ut est aliàs in his rebus diligentissimus, imprimis verò nostri studiosus, primusque

musque auctor & impulsor, ut ne Flavii Testimonium injuriâ contemptum desererem. Denique quantum Johanni Ernesto Grabe Viro clarissimo debeam, ipse per te, Lector benevole, videre potes. Is enim, cùm studia Theologica undique promovere quærat, suis laboribus non contentus, etiam alienis est adjumento, quantum potest. Hinc est quod hujus defensionis libros non modò prælo committendos procuraverit, sed etiam ipse perpoliverit, & amplissimo, quod vides, illustraverit suffragio.

ERRATA quæ sensum quodammodo turbare videntur sic corrigito; pauca alia Lector facile emendabit.

TEstimoniorum Pag. i. lin. 11. lege Ἰουδαίους, πολλοὺς ȝ. lin. penult. leg. ὠνομασμένων. Defensionis pag. 2. lin. 15. *unitatem* leg. *veritatem*. pag. 37. l. penult. *saltem* leg. *stabat*. pag. 45. l. 3. & 12. *justum* l. *Justum* cum *J.* cap. pag. 51. l. 12. post *ævi* dele *punctum*. pag. 52. l. ult. *dua* leg. *duo*. pag. 117. l. 12. leg. *Eum decet igitur*. pag. 123. l. 10. l. Historicorum. pag. 170. l. 2. leg. *illius aram*. pag. 173. l. 22. post *videatur* tolle *punctum*. pag. 207. l. 16. *cùm* leg. *eum*. pag. 194. l. 16. leg. *Ethnici*. pag. 200. l. 10. leg. *judicium*.

FLAVII

FLAVII JOSEPHI TESTIMONIUM DE JESU CHRISTO EX Archæologiæ Judaicæ, Lib. xviii. Cap. iv.

ΤΙνεται δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον Ἰησοῦς σοφὸς ἀνήρ, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή· ἦν γὰρ παραδόξων ἔργων ποιητὴς, διδάσκαλος ἀνθρώπων τῶν ἡδονῇ τἀληθῆ δεχομένων, καὶ πολλοὺς μὲν Ἰουδαίους δὲ καὶ Ἑλληνικοὺς ἐπηγάγετο. ὁ χριστὸς οὗτος ἦν· καὶ αὐτὸν ἐνδείξει τῶν πρώτων ἀνδρῶν παρ' ἡμῖν, σταυρῷ ἐπιτετιμηκότος Πιλάτου, οὐκ ἐπαύσαντο οἵγε πρῶτον ἀγαπήσαντες. ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτην ἔχων ἡμέραν πάλιν ζῶν, τῶν θείων προφητῶν ταῦτα καὶ ἄλλα μυρία θαυμάσια περὶ αὐτοῦ εἰρηκότων· εἰς τε νῦν τῶν χριστιανῶν ἀπὸ τοῦδε ὠνομασμένον οὐκ ἐπέλιπε τὸ φῦλον.

Descripta sunt hæc verba ex editione Græco-Latina, edita Coloniæ Allobrogum Anno Christi 1634. ad Codices MSS Bibliothecæ Palatinæ emendata; quibus operæ pretium est ut etiam addantur variæ Lectiones e Codice MS Chartaceo, antiquo, ab Augerio Busbequio olim Constantinopoli comparato, & in Bibliotheca Cæsarea reposito: in cujus folio 254. extat hoc testimonium, productum a Lambecio Tomo VIII Bibliothecæ Vindobonensis; & aliæ quædam lectiones, quas quidam Græci Scriptores exhibent, ubi citant hoc testimonium.

Γίνεται δὲ.] MS Cæsar. γίνεται δὴ· Est autem δὴ μεταβατικόν, ut sit verborum sensus, *Fuit porro circa hoc tempus*, &c. Sic Lambecius; sed de hoc infra.

Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον.] Eusebius in Demonstr. Evangel. & Isidorus Pelus. legunt κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον. Cedrenus, κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον.

Ἰησοῦς.] Euseb. in Historia Eccles. Ἰησοῦς τις.

Σοφὸς ἀνήρ.] Nicephorus Callistus, ἀνὴρ σοφός.

Εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή.] Niceph. λέγειν αὐτὸν χρή· sed Cedrenus αὐτὸν ἐχρῆν.

Τῶν ἡδονῇ.] MS Cæsar. Euseb. Hist. Eccl. Zonaras. τῶν σὺν ἡδονῇ· sed in Euseb. in Demon. Evang. omittuntur. Cedren. legit ἐν ἡδονῇ.

Δεχομένων. Euseb. in Demonstr. Evang. σεβομένων.

Ἰουδαίους.]

Ἰουδαίους.] Euseb. Hist. Eccles. Nicephor. Suidas, τῶν Ἰουδαίων. Euseb. in Demonstr. Evang. τοῦ ἰουδαϊκοῦ.

Καὶ ἑλληνικούς.] MS Cæsar. Isidor. Pelus. Suid. Zonar. καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ. Euseb. Hist. Eccles. καὶ ἀπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ. Editio Froben. & Euseb. Dem. Evang. καὶ ἑλληνικοῦ. Niceph. καὶ ἀπὸ τοῦ ἑλληνισμοῦ. Cedrenus vero hæc & sequentia sic legit; sed ut videtur, παραφράζων his verbis: πολλοὺς γὰρ καὶ ἀπὸ ἑλλήνων ἠγάγετο Χριστὸς, ὃν Πιλάτου σταυρώσαντος οὐκ ἐπαύσαντο κηρύσσοντες περὶ αὐτοῦ οἱ γε τὸ πρῶτον αὐτὸν ἀγαπήσαντες μαθηταί. E quibus patet, Cedrenum non secus atque alios legisse in testimonio hæc verba, ὁ Χριστὸς ὅ,τε ἦν· contra quam quidam existimavit.

Ἀυτόν.] Euseb. Demonstr. Evangel. αὐτῶν ἔνδειξει.

Τῶν πρώτων ἀνδρῶν παρ' ἡμῖν.] Euseb. Dem. τῶν παρ' ἡμῖν ἀρχόντων.

Ἐπαύσαντο.] Euseb. Hist. Eccles. ἐξεπαύσαντο.

Οἵγε πρῶτον.] Euseb. Hist. Eccles. & Demonstr. Zonar. Niceph. Isidor. οἱ τὸ πρῶτον & MS Cæs. cum Suida.

Ἀγαπήσαντες.] MS Cæs. Euseb. Hist. Eccles. Niceph. Suid. Cedren. legunt, αὐτὸν ἀγαπήσαντες.

Ἔχων.] Euseb. Demonstrat. Evangel. omittit hanc vocem.

Ταῦτα καὶ ἄλλα μύρια θαυμάσια περὶ αὐτοῦ.] MS Cæſ. Euſeb. Hiſt. Eccleſ. & Demonſtr. Zonaras, ταῦτά τε καὶ ἄλλα, &c. Iſidor. ταῦτά τε περὶ αὐτοῦ καὶ ἄλλα. Cedrenus, ταῦτα καὶ ἄλλα μαρτυρησάντων περὶ αὐτοῦ θαυμάσια καὶ εἰρηκότων. Niceph. ταῦτα καὶ ἄλλα περὶ αὐτοῦ θαυμάσια εἰρηκότων. MS Cæſ. & Zonar. περὶ αὐτοῦ θαυμάσια.

Θαυμάσια.] Suidas, θαυμαστά. Euſeb. Dem. Evang. omittit.

Εἰς τε νῦν.] Euſeb. Dem. ὅθεν εἰς ἔτι νῦν. MS Cæſ. Euſeb. Hiſt. Eccleſ. Niceph. Zonar. εἰς ἔτι τε νῦν. Iſidor. ἴδε τοίνυν τῶν χρ. Suid. εἰς τε νῦν τὸ τῶν χριστιανῶν. Euſeb. Demonſtr. ἀπὸ τοῦδε τῶν χρ. οὐκ ἐπέλιπε.

Ὠνομασμένων. Euſeb. Dem. omittit. Suidas, ὠνομασμένον, ut & Hermias Sozomenus in ſua paraphraſi, quæ alias cum vulgata conſentit.

Οὐκ ἐπέλιπε τὸ φῦλον.] Iſidor. οὐκ ἐξέλιπε τὸ φῦλον. Suidas, οὐκ ἀπελείπετο φῦλον.

D. HIE-

D. HIERONYMI VERSIO

Ex ejus LIBRO

De Scriptoribus Ecclesiasticis.

[a] EOdem tempore fuit Jesus [b] Vir Sapiens, si [c] tamen virum eum oportet dicere. Erat [d] enim mirabilium patrator operum, & doctor eorum, qui libenter vera suscipiunt: plurimos quoque tam de Judæis quam de Gentibus sui habuit Sectatores, & credebatur [e] esse Christus. Cúmque invidia nostrorum Principum, cruci eum Pilatus addixisset, nihilominus qui eum [f] primùm dilexerant, [g] perseverârunt: Apparuit [h] enim

 eis

Variæ Lectiones e Codice MS Bibliothecæ Noribergensis & Freculpho Episcopo Lexoviensi, Tom. II. Chron. Lib. II. cap. 5.

[a] Freculph. *Eo.* [b] Freculph. *Sapiens Vir.* MS Nor. omittit *Vir.* [c] Quidam Codices omittunt *tamen.* [d] Frec. *autem.* [e] MS Nor. etiam habet; sed Frec. id omittit. [f] Frec. omittit *primùm.* [g] MS Nor. *perseverârunt in fide*; Freculph. *perseverârunt in eo.* [h] MS Nor. & Frec. *autem.*

eis tertia die vivens, multa [i] & hæc & alia mirabilia, carminibus Prophetarum de eo vaticinantibus; & usque hodie [k] Christianorum gens ab hoc [l] sortita vocabulum non defecit.

[i] MS Nor. & Frec. non legunt, &. [k] Frec. hoc omittit. [l] Frec. *Vocabulum sortita.*

Excerptum vel Paraphrasis

B. AMBROSII † EPISCOPI

Quæ in ejus Translatione ex JOSEPHO reperitur, subque ementito HEGESIPPI nomine vulgata est, Lib. II. Cap. 12.

QUOD fuerit illo in tempore Vir Sapiens, (de Christo nempe loquitur) si tamen oportet, inquit, virum dici, mirabilium [a] patratorem operum, qui apparuerit discipulis suis post triduum mortis suæ vivens [b] iterum secundum prophetarum scripta, [c] qui &

† Ut hos de excidio Judæorum Libros D. *Ambrosio* tribuamus, facit Codex MS. in Biblioth. Cantabrigiensi in quo statim fini Libri I. subjecta est hæc Scribæ nota: *Beatissimi Ambrosii Episcopi translatio ex Josepho Liber primus explicit.* Visum est idem quoque aliis. Variæ Lectiones sunt hæ.

[a] *Creatorem.* [b] omittitur *iterum.* [c] qui hæc.

& hæc & alia innumerabilia de eo plena miraculis prophetaverunt: ex quo cœpit congregatio Christianorum & in omne hominum [d] penetrare genus; nec ulla natio Romani orbis [e] remanserit quæ cultus ejus expers relinqueretur. *Paulo post:* Ita mente devius fuit, ut nec sermonibus suis crederet, sed locutus est propter historiæ suæ fidem, quia fallere nefas putabat; non credidit propter duritiem cordis, &c. Plus addit testimonio, quod nec incredulus & invitus negavit.

---

[d] penetravit. [e] remansit.

VERSIO Antiqua Archæologiæ Judaicæ

PER

M. AUR. CASSIODORUM

Senatorem V. C. procurata.

Hoc teſtimonium ſic exhibetur in duobus antiquis Bibliothecæ Cæſareæ Codicibus MSS membranaceis, inter Codices MSos Theologicos Latinos 497° & inter Hiſtoricos primo.

[a]FUIT autem hiſdem temporibus Jeſus, Sapiens Vir, [b] ſi tamen Virum eum nominare fas eſt. Erat enim mirabilium operum [c] effector, & doctor [d] omnium eorum hominum

Variæ lectiones ex antiquiſſima Editione, quæ cum annum non exhibeat, typorum tamen inventionem propemodum æquare videtur, ac Vincentio Bellovacenſi, Lib. 7. pag. 229. u & Codice MS antiquiſſimo Iſaaci Voſſii, ante VIII ſæcula exarato.

[a] Vincent. Bellov. *Fuit his temporibus.* [b] V. B. *ſi eum virum nominare.* ſed Cod. MS Voſſ. hæc omittit, & mox legit, *Hic erat mirabilium operum effector.* Quin etiam innuit Voſſius ſic alia quoquæ, quæ conſuluit exemplaria exhibere. [c] V. B. patrator. [d] Ed. Ant. omittit, *omnium*, & V. B. hoc & ſequens, *hominum.* Edit. Ant. legit, *hominum eorum qui libenter quæ vera ſunt, audiunt.*

num qui audiunt libenter quæ vera ſunt, [e] & multos quidem Judæorum, multos etiam ex Gentibus ſibi adjunxit. [f] Chriſtus hic erat. Hunc accuſatione primorum noſtræ gentis [g] virorum, cum Pilatus in [h] crucem agendum decreviſſet, non deſeruerunt [i] hi, qui ab initio eum [k] dilexerant. Apparuit enim eis [l] tertia die iterum vivus, ſecundum [m] quod divinitus inſpirati prophetæ, vel hæc vel alia de eo innumera miracula [n] futura eſſe predixerant. Sed & in hodiernum Chriſtianorum, qui ab ipſo nuncupati ſunt, & nomen perſeverat & genus.

Utcunque verſio iſta non ſit Ruffini, certum tamen eſt, iſtum interpretem Ruffini verſionem hic conſuluiſſe & deſcripſiſſe. Ita enim conſentiunt ut nihil ſuprà. Quapropter Codicibus Cæſaris potius quam Voſſii & antiquæ editioni quoad omiſſiones ſtandum eſſe videtur; præſertim cùm nullus codex Græcus his faveat. Addo & aliud argumentum. Vetus interpres Caſſiodori amicus habuit proculdubio Sozomeni Hiſtoriam; at vero Sozomenus hæc omnia legit, ſuntque

[e] V. B. multoſque ſibi Judæorum, & multos adjunxit ex Gentilibus. [f] Omnes ſic legunt præter editionem antiquam, quæ prorſus omittit hæc verba: *Chriſtus hic erat.* [g] V.B. omittit, *virorum.* [h] V. B. *cruce erigendum decreviſſet.* Ed. Ant. *crucem agendum eſſe decreviſſet.* [i] V. B. *eum hi.* [k] Edit. Ant. *dilexerunt.* [l] Ed. Ant. *tertio.* V. B. *iterum tertia die.* Petrus Comeſtor. Hiſt. Evang. legit, *apparuit enim his iterum vivus.* [m] Ed. Ant. *quæ.* ſed V. B. omittit, *divinitùs.* [n] V.B. *de ipſo futura prædixerant. Sed & uſque in hod. diem Chr. qui ab eo dicti ſunt, perſeverat & nomen & genus.*

que ex eo in Hist. Tripartitam translata. Vidit itaque interpres iste hæc verba, non modo in græcis Josephi Codicibus, sed & in illis Sozomeni, haud secus ac in Ruffini versione, quam descripsit. Adjiciam itaque, ut hoc pateat, non solùm Ruffini versionem & Sozomeni excerptum, sed & ipsam excerpti versionem per Epiphanium concinnatam.

VERSIO

Ruffini Aquileiensis

Ex ejus Versione Eusebii Historiæ Eccles. per Beatum Rhenanum edita, desumpta.

FUIT autem iisdem temporibus Jesus Sapiens Vir, si tamen Virum eum nominare fas est. Erat enim mirabilium operum effector, doctorque hominum eorum qui libenter quæ vera sunt audiunt. Et multos quidem Judæorum, multos etiam ex Gentilibus sibi adjunxit. Christus hic erat. Hunc accusatione primorum nostræ gentis virorum, cum Pilatus in crucem agendum esse decrevisset, non deseruerunt hi, qui ab initio eum dilexerant. Apparuit enim eis tertio die iterum

rum vivus, ſecundum quod divinitùs inſpirati prophetæ vel hæc vel alia de eo innumera miracula futura eſſe prædixerant. Sed & in hodienum diem Chriſtianorum, qui ab ipſo nuncupati ſunt, & nomen perſeverat & genus.

Excerptum vel Paraphraſis

HERMIÆ SOZOMENI

Hiſtor. Eccleſiaſt. Lib. I. Cap. 1.

ΚΑΊ ἰώσηπος δὲ ὁ ματθίου ὁ ἱερεὺς, ἀνὴρ παρά τε ἰουδαίοις καὶ ῥωμαίοις ἐπιδοξότατος γενόμενος, ἀξιόχρεως ἂν εἴη μάρτυς τῆς περὶ θεοῦ ἀληθείας· ἄνδρα μὲν γὰρ αὐτὸν ἀποκαλεῖν ὀκνεῖ, ὡς παραδόξων ἔργων ποιητὴν, καὶ διδάσκαλον λόγων ἀληθῶν. χριστὸν δὲ περιφανῶς ὀνομάζει, καὶ τῷ σταυρῷ καταδικασθῆναι, καὶ τριταῖον ζῶντα φανῆναι. καὶ ἄλλα μυρία θαυμάσια περὶ αὐτοῦ προειρῆσθαι τοῖς θείοις προφήταις οὐκ ἀγνοεῖ. πολλοὺς δὲ ὄντας οὓς ἐπηγάγετο ἕλληνάς τε καὶ ἰουδαίους ἐπιμεῖναι ἀγαπῶντας αὐτὸν μαρτυρεῖ, καὶ τὸ ἀπ' αὐτοῦ ὀνομασμένον μὴ ἐπιλεῖψαι φῦλον.

VERSIO

VERSIO hujus Excerpti

PER

Epiphanium Scholasticum

EX

Hiſtoria Tripartita.

JOſephus autem Matathiæ filius atque Sacerdos, vir apud Judæos nobiliſſimus, nec non & apud Romanos, digniſſimus erit teſtis de veritate Chriſti. Vocare namque eum virum non audet, tanquam factorem inſignium operum, magiſtrumque ſermonum veracium: Chriſtum vero aperte nominat, & pœnæ crucis adjudicatum, & tertia die apparuiſſe vivum, & alia infinita miracula de eo a prophetis ſanctis non ignorat eſſe prædicta. Sed etiam multos tunc extitiſſe, quos elegit græcos atque judæos, & in ejus permanere dilectione, atque gentem ab eo nominatam nequaquam defuiſſe teſtatur.

Excerptum

MICHAELIS GLYCÆ

Annalium, Par. III. pag. 234.

TOTE δὴ, τότε φίλων ὁ σοφὸς καὶ Ἰώσηππος ἤκμαζον· οὗτος δὴ φιλαλήθης ἐλέγετο, διά γε τὸ τὸν βαπτιστὴν τοῦ Κυρίου ἐπαινεῖν, καὶ διὰ τὸ τὸν Χριστὸν ὁμοίως ἄνδρα σοφὸν μαρτυρεῖν, καὶ μεγάλων σημείων ἐργάτην, σταυρωθέντα δὲ ζῶντα φανῆναι μετὰ τρίτην ἡμέραν.

ELOGIUM

ABRAH. WHELOCI.

TOllatur e medio potiùs, atque penitus è mundo, Flavius Josephus, quam ut illam à Christiana Ecclesia gemmam, illam intelligo περιοχὴν, tolli patiamur.

EX

ISAACI VOSSII

Lib. de Sibyllin. Oracul. Cap. xi.

PRofectò nullos religio Christiana infensiores habet hostes, quam ipsos Christianos; cum vix ullum apud antiquos de Christo aut vaticinium, aut testimonium invenias, quod non complures etiam doctissimi viri labefactare, aut etiam penitus evertere fuerint conati.

PRO

PRO
TESTIMONIO
FLAVII JOSEPHI
DE
JESU CHRISTO
LIBER PRIMUS.

SÆPE ſum miratus, cum animo verſarer, quî factum ut quædam ſcripta, quæ a Viris afflatu divino aliquando, ſæpiúſque fortaſſe, inſpiratis, Apoſtolorumque nomine claris ſunt confecta, in Eccleſia tamen velut ipſa divinitùs inſpirata nunquam reciperentur: cum alia quædam ſcripta, de quibus eorumque auctoribus, & olim & nunc eſt dubitatum, in fidei tamen regulam ſint recepta, & quaſi ex hoſtibus recuperata. Hinc videre licet, etiam optimorum auctorum libros ſua quoque non ſecus ac profanorum habere fata. Qui hoc dubium

dubium etiam ante nos moverunt, ut hinc se expediant, ad genuinam solent confugere difficultatem solvendi tollendive rationem. Prima ex recepta in Ecclesia Christiana consuetudine ducitur; tantum scilicet in stabilienda divinorum scriptorum auctoritate Ecclesiæ consensum ac testimonium valere, ut sine illis ne quidem optima recipi, ut inde fidem nostram possimus statuminare, mereantur. Altera ratio est eorum qui, interna quoque, & ex ipsis eruta scriptis argumenta accersunt, qualia sunt vel dicendi genus, vel rerum scriptarum pondus cum divino lumine & majestate conjunctum, quibus probi homines, quique unitatem amant & appetunt, ad illa pro divinis admittenda moveantur.

Tametsi testimonium Flavianum neque fuerit, neque sit unquam inter divina scripta referendum, cùm tamen in illo conscribendo, aliquid, non humano consilio, sed prope divinitus datum esse videatur, non secus ac in ejus conservatione; cumque invitis quamplurimorum doctorum conatibus, longè tamen a pluribus defendatur, utque genuinum habeatur : ad ejus defensionem quam in me jam suscepi, maxime pertinere videtur, si quemadmodum illi, qui scripta divina genuina esse probant, has rationes sequuntur; sic etiam ego eundem rationum ordinem consequar in isto Flavii Josephi testimonio recuperando. Neque mihi quisquam

quiſquam poſthàc dicam ſcribat; quod libros Joſephi cùm Sacris Scripturis hac ratione quodammodo contulerim. Nam ſiquis rectè perpendat, quantum interſit fidei Chriſtianæ, ut eventus vaticiniorum Jeſu Chriſti adverſus Judæos probè intelligatur; nullus dubito, quin ſtatim mecum ſentiat, quandoquidem nemo meliùs calamitates cladeſque Judæorum exponat quam Joſephus, a quo ceu fonte, quicquid eſt ſcriptorum inter Chriſtianos qui de his verba faciunt, ſua omnia mutuò accepiſſe conſtat, quapropter non ſine divino conſilio, quod nos partim providentiam divinam, partim vero afflatum, vocare ſolemus, cautum eſſe videtur, ut Joſephi ſcripta non tantum ederentur, ſed & accuratè per omnia Eccleſiæ ſæcula conſervarentur, ut quædam minora fidei, veritatiſque monumenta.

At vero cum Flavii hujus teſtimonium de Chriſto, quod inter cætera ejus ſcripta quadantenùs eminet, ideoque a multis, neque immeritò ut egregia quædam gemma ſpectatur; utque fieri ſolet, cum diverſa plerumque ſint hominum ſtudia, ſic altera parte non deſint qui id non minus vili pendant, eorum rationes cum mihi diſpliceant, ſtatui mecum, hoc pro fide Chriſtianâ non leve argumentum ſtabilire, & ab injuriis adverſariorum tutari; idque eo modo ac ratione, quibus ſolent ſacros defendere codices. Hac itaque oratione

quicquid ad Ecclesiæ doctorumve consensum, variamque hujus testimonii fortunam spectare videtur, edisseram; & de usu testimonii defensionisque necessitate, ac in quanta, si verum, apud nos auctoritate sit habendum, denique, de Auctoris fortuna consilioque dicam; altera vero, ex ipso dicendi genere, totius orationis tenore, modoque conscribendi, & sententia, adeo Josephi esse proprium ostendam, ut ne quidem ad quenquam alium pertinere possit.

PARS

PARS PRIMA, LIBRI I.

De varia Testimonii FLAVIANI fortuna.

1. PRimum quod est mihi pertractandum, est Ecclesiæ doctorumve consensus, in testimonio Flaviano tum citando, tum etiam comprobando. Atque hic universo consensu, ex quo primùm usu venit aut necessitate, ut citari cœperit, semper & agnitum & lectum est hoc testimonium: necessitas enim hujus usum introduxit, ut frustrà sint qui expectaverint citari testimonium eo tempore, quo vel nulla erat ejus necessitas, neque tum satis scriptorum Josephi usus apud posteros ei scriptori auctoritatem conciliaverat. Ut ut vero hæc sunt, non solum apud gravissimos auctores, per omnia ferè sæcula, sed & in omnibus tum græcis tum latinè versis codicibus, constantissimè perlegitur, attestantibus quoque ipsis adversariis.

 2. Eusebius

2. Eusebius Pamphili, Cæsariensis, primus est, quantum scimus, qui citaverit; in cujus scriptis non semel hoc testimonium legitur. Eum autem ducentis non ampliùs, post ætatem Josephi annis floruisse certum est, eoque tempore vixisse, quo passim in Bibliothecis occurrebant scripta Josephi. Jam tum enim Christiani, non ampliùs Cæsarum furorem pertimescentes, summa Constantini gratia, per orbem invitis æmulis, dominabantur, & Episcopi, rerum potiti, studia sua cum fructu exequi poterant. Ideoque ipsis ad omnes Bibliothecas erat accessus. Duobus hic locis testimonium citavit: Demonstrationis Evangelicæ Libro tertio, capite quinto; deinde Historiæ Ecclesiasticæ libro primo, capite decimo: ubi sanè hoc testimonium sic producitur, ut nón longè à vulgata Codicum Archæologiæ lectione recessisse videatur: Adeoque audacter proferuntur utrobique verba testimonii, ut omnino Eusebium bona fide egisse compareat; adeo, ut illum vel dolo, vel negligentia, aliquid immutâsse ne nos quidem cogitare patiatur: tantum abest, ut aliquid fraudis subesse sit suspicandum.

3. Verumtamen adversus hoc Eusebii, viri gravissimi, testimonium insurgunt multi, ut eum minùs fidelem in citandis testimoniis, vel minùs cautum in exhibendis probent. Sed & exortus est aliquis, qui asserat, hanc esse ipsius

ſius Euſebii impoſturam. Quo quidem judicio ego nihil audacius, ne quid dicam de temeritate, unquam vidi. Tria igitur, ut memini, Euſebio ſuper hac re objiciuntur. Primum eſt, Euſebium, ut cæteros quoque Patres, bene factum exiſtimâſſe, ſi adjutum irent cœleſtem figmentis ſuis veritatem. Sed ego nullam iniquiorem iſtâc unquam vidi ſuſpicionem. Fuerunt hoc ſæculo & ſuperiore homines, qui cùm ſe horum Patrum auctoritate premi in quibuſdam viderent, ut hic ſe illico expedirent, omnibus ingenii viribus ſunt conati, Patrum iſtorum auctoritatem levare. Licet autem multa primis iſtis ſæculis ſint conficta Evangelia, Actus Apoſtolici, Apocalypſes, & ſimilia; auſim tamen dicere, neminem in Eccleſia Catholica Patrem vel Epiſcopum fuiſſe, qui his opem tulerit vel fingendo, vel diu etiam comprobando. Omnia iſta erant ab hæreticis obtruſa, utpote quorum fæces atque pravitatem ſententiaſque redolerent. Quo factum eſt, ut jam ſæpius ab Eccleſiæ Catholicæ Patribus rejecta, fere penitùs exoluerint. Non mea eſt hæc ſed perantiqua querela, & obſervatio, eo tempore facta, quo has fraudes D. Blondellus valuiſſe potiſſimum profitetur. Qui hac de fraude queritur eſt Hegeſippus, cujus verba excerpſit Euſebius, quaſi ad ſuam olim prævidiſſet defenſionem profutura: καὶ περὶ τῶν λεγομένων ἀποκρύφων διαλαμβάνων, ἐπὶ

ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ χρόνων πρὸς τινῶν αἱρετικῶν ἀναπεπλάσθαι τινα τούτων ἱστορεῖ. Non decet itaque fraudes hæreticas patribus iſtis objicere, quaſi religionem Chriſtianam mendaciis ſtabilire voluiſſent. Falli potuiſſe Patres facile concedimus; ſed fallere quenquam voluiſſe religionis ergô, id fortiter pernegamus. Cauſam Sibyllinorum aliorumque monumentorum, quæ damnavit Blondellus, hîc agere non decrevimus, neque Hermetis Triſmegiſti ſcriptorum; quamvis quædam partes eorum ante natum Chriſtum pervulgatæ fuiſſe videntur, ut etiam ſatis eſſent aptæ ad juvandum religionis cauſam, cum oſtendant de Meſſia illo plurimorum expectationem, & de religionis Chriſtianæ veritate ſententiam; antequam Meſſias ille hujus religionis auctor naſceretur.

4. Alterum illud crimen quod Euſebio objiciunt, inde natum eſt, quod quibuſdam parùm fidus in citandis auctoribus, ipſoque nominatim Joſepho, cujus res hîc preſertim agitur, eſſe videatur. Hoc ut probent, aliquot, duos ſcilicet aut tres, ex illo producunt locos, ubi non ſatis bene capit mentem Joſephi; qualis eſt ille, ubi de vocibus in Templo auditis ante urbis excidium, Joſephus loquitur; quod cùm Euſebius, & poſt eum Hieronymus minùs caute dicant poſt Jeſu Chriſti paſſionem accidiſſe, (licet hoc etiam ſit verum,)

quidam

quidam tamen nimis urgent, & inclementer interpretantur Eusebii verba, quasi ille dixisset: has voces in Templo fuisse auditas die ipso Pentecostes, proximè passionem sequenti. Nam Eusebio sufficit, si hæc paucis post Christi mortem annis acciderint, ut ostendat quod erat ipsi comprobandum, Templi nempe Judæorum vastationem, Jesu Christi neci fuisse subsecutam. Alios quoque locos profert Tanaq. Faber, de Therapeutis Philonis, & de Carnificina puerorum Bethlemi, & denique de censu sub Cyrenio, in quibus Eusebius non satis recte verba Josephi capit. Sed quid hoc quæso ad rem vestram? Si ea verba quæ citat Eusebius in Josephi scriptis non extarent, vestra hæc oratio aliquid haberet ponderis: sed cum hoc solum crimen Eusebii fuerit; quod ista verba non sint ejus ad quam illa produxerat probatio; si quid commisit, peccavit errando, humanum est. An ergo ea omnia quæ ille citavit perverse, dum sensum eorum male intelligeret, pro spuriis sunt habenda? Quid hoc est argumenti? In his hærere quemquam pudet sane pigetque. Certe Dallæus, quem testimonio Flaviano non valde amicum fuisse constat, in alia controversia, Ignatiana scilicet, ut auctoritatem Eusebii qua se premi sentiebat elevaret, noluit hoc uti argumento; *& ad alia ejusdem scriptoris loca excurrere & exempla aliorum σφαλμάτων conquirere, in quæ*

 ille

ille fatentibus eruditis incidit *. Nunquam quidem hoc facturus, si quidquam ad causam suam pollere credidisset. Aliud enim est sensum auctoris male capere, aliud verba supponere, quæ ille nunquam locutus est aut scripsit.

5. Ad tertium illud crimen jam venio, Eusebium hanc periocham in scripta Josephi intrusisse; quod si verum non fuerit, malitiam quandam summa cum temeritate in accusatore prodet. Quo crimine ut Eusebium alliget T. Faber accusator, tantum abest ut aliquod judicium habuerit, ut ne quidem levissima Eusebium accusandi suspicio vel ratio subsit, neque ipse quicquam protulit accusator: Sed cum stultus & temerarius sit Eusebius, teste Fabro, in citandis quibusdam testimoniis, ideo sibi videri hunc esse hujus fraudis auctorem. Mirari subsit mihi perpendenti quale demum sit eorum judicium, qui de fraudis hujus auctore pronunciant, antequàm ullam fraudem inesse constet. Siccine quenquam esse adeo præcipitis judicii, ut de rei qualitate loquatur, priusquam de rei existentia certam habeat cognitionem? siccine jura sinunt ut reus quis agatur antequam crimen ullum commissum esse cognoscatur? licet enim Tan. Faber de hac re ita sit locutus, ut neminem amplius dubitare sinat,

* Lib. II. Cap. 35.

ſinat, adeo firmis rem iſtam ſe credidit fuiſſe rationibus conſecutum: at vero nondum ſatis rem in plano conſtituit, ut non multi graviſſimi Viri etiam poſt illum ſcriberent, atque fraudem ineſſe huic teſtimonio pernegarent.

6. Ego vero, uti ſpero, eam orationem de periocha iſta ſum habiturus, quæ inviti conſenſum accuſatoris extorqueat; licet autem in altera parte de fraudis hujus auctore falſò ſuſpecto verba ſim facturus, attamen quia neceſſe eſt ut Euſebio, quem primum eſſe qui citaverit videmus, ſua conſtet auctoritas, quædam in anteceſſum de hoc crimine dicam. Quapropter verbis Henrici Valeſii Tanaq. Fabrum percontabor; *Cui bono id Euſebius confingere voluiſſet? An ex teſtimonio Joſephi pendebat divinitas Chriſti? Annon Euſebii ætate libri Antiquitatum Joſephi in omnibus Bibliothecis viſebantur; quibus prolatis facillimum fuiſſet Euſebii fraudem convincere* †? Quaſi non fuerint tunc temporis multi Gentiles, apud quos etiam extarent Joſephi ſcripta. In conſcribenda Hiſtoria ſua uſus eſt Euſebius Libris ex Hieroſolymitana Bibliotheca, ut ipſe fatetur, deſumptis. Vides igitur quot & quantas regiones peragraverit iſte Codex Archæologiæ Joſephi, antequam in illa Bibliothecâ Româ delatus deponeretur? idcirco frequentia

† Not. ad Euſeb. Hiſtor. Eccleſ. H. Ecc. Lib. VI. cap. 21.

tia hujus fuiſſe exemplaria verum eſt. Hunc itaque ſcriptorem, Romæ ſtatuam ob ingenii gloriam meritum, cujus libri in Bibliotheca publica repoſiti ſunt, ab ipſo Imperatore Tito ſubſcripti, ne fraus ſubeſſet, quiſquam auſus eſſet interpolare? denique ut nullus ſit dubitandi locus, infra probabimus habuiſſe alios alibi ſcriptores Joſephi hiſtoriarum codices, in quibus hoc extaret teſtimonium, quod etiam alterius accuſatoris, Blondelli, conjecturam, ſæculo nempe Chriſtianiſmi ſecundo hanc fraudem, quam inter pias numerat, fuiſſe confictam, penitus deſtruit.

7. Sed quid verbis opus eſt? laterem fortaſſe lavo, dum ſtudeo Euſebii crimina falſò objecta diluere: nam licet inculpabilis eſſet, *ejus tamen teſtimonium, utpote hominis ducentis annis* Joſepho *recentioris, nullam vim habere*, erunt fortaſſe, qui Dallæi exemplo prætendent, Nemo enim adhuc hoc objecit, contentus Euſebii auctoritatem deſtruxiſſe reliquis argumentis, quæ Dallæus ſequi noluit in controverſia Ignatiana. Nequis itaque dilutis criminibus, auctoritatem Euſebii in poſterum cupiat convellere, iſto quem propoſuit modo Dallæus; erit operæ pretium, ut hac quoque parte eum reſtituam in quem meretur locum. Quid ergo ſpectatis o boni! ut vobis producam auctores Euſebio antiquiores, cum nulla his eſſet neceſſitas ad Joſephum provocandi? ne-

mo

mo ante Eusebium negabat extitisse Christum, cujus adhuc tum erat recens memoria, supererantque tum nativitatis, tum passionis ejus publica monumenta, ad quæ tum provocare & poterant, & solebant, Christiani Patres, ubi primum de ejus existentia dubitari cœptum est, ibi sufficit, ut producat Eusebius, quæ hoc dubium ab hominum mentibus auferre possent. Sed id genus argumenti, quo negant, quemquam post cujusquam scriptoris mortem de ejus scriptis liquidò testari posse, quale demum vocabimus? An ergo non vera sunt quæ protulit Eusebius auctorum loca, licet nemo præter eum horum meminerit? cum cætera omnia sibi invicem satis accuratè respondeant; veritas rei scriptæ, Codicum fides locique citati; quid jam quæso objicimus, nullam esse auctoritatem citantis si modo annis pòst ducentis vixerit? Non enim quæritur an Eusebius viderit Josephum scribentem; tum enim nihil esset hujus testimonium longe post alterum nati; qua sola suppositione nititur objectio; sed id quæritur: utrum Eusebius hoc testimonium in Archæologiæ quos tum vidit codicibus, legerit? Quæ cum ita sint, an ergo non sufficit Eusebii auctoritas, ut probet, hoc testimonium in sui ævi codicibus lectum fuisse? nihil amplius opto. Hoc si concedant, aliunde veritatem testimonii probabo, ut ipsi adversarii id tandem aliquando

verum

verum esse fateantur. Hactenus quidem de Eusebii auctoritate, quæ hoc testimonium firmat, satis est hoc loco dictum, quæ mea quidem sententia satis ad firmandam hujus periochæ auctoritatem valeret.

8. Huic tempore proximus est D. Hieronymus, qui laudat testimonium Flavianum. Quæ duo autem in hoc negotio plurimum pollent, vir erat doctissimus, censor accutus, & fere inculpabilis, quodque magis pro nobis facit, Judæorum Magistris addictior quam par est. Attamen in Catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum, cùm posuisset Josephum, ejus etiam testimonium de Christo exhibet sine ulla suspicionis notâ: quod utique nunquam fecisset, nisi vel genuinum esse credidisset, vel etiam in suis codicibus legisset. Græcos Archæologiæ Judaicæ codices habuisse constat, & ex A. Cassiodori libro de divinis lectionibus discimus; tradit enim, Hieronymum de vertendis illis in linguam latinam cogitâsse, sed operis magnitudine deterritum, mutavisse sententiam. Ergo cum nondum versa essent Josephi scripta, ipse suam hujus periochæ versionem dare coactus est. Postea quam enim multa honorifice de Flavio Josepho edisseruisset, nosque quædam quæ aliàs nesciremus docuisset, his periocham istam subjungit.

9. Hunc itaque tam preclare de istac periocha testantem ut nobis surripiant, eodem quo Eusebium

Eusebium crimine onerant, primò quidem, quod iste falsò alibi citet Josephum, cum non satis rectè mentem ejus capiat. Deinde huic quoque vitio vertitur, quod incautè Eusebium errantem plerumque sequatur. De primo crimine satis dixi pro Eusebio, quæ hunc quoque tegant. Quod ad alterum illud attinet, quod aiunt Hieronymum, cum Catalogum Scriptorum Ecclesiasticorum conficeret, exscripsisse Eusebii collectanea, ideoque Eusebio erroris comitem se dedisse; nunquam quidem injustius vidi crimen cuiquam objici, cum cuivis legenti, vel istum de Josepho articulum, planum sit, immane quantum differre codices Archæologiæ Eusebianos ab illis Hieronymi, ut satis ex hujus versione patebit. In illa enim duo sunt, quæ nullo modo nos dubitare de codicum varietate patiantur. Nam ὁ Χριστὸς οὗτος ἦν ab Hieronymo vertitur, *&* *credebatur esse Christus*; deinde vero ἐνδείξει huic latine sonat, *invidia*. Facile erat emendare & mutare vocem istam in hanc scilicet, *indicio*; sed cum codices omnes manu exarati, & qui descripsit hoc testimonium ex Hieronymo Freculphus, sic constanter legant, neutiquam sinunt ut ad mutandam antiquam lectionem sola suspicione moveamur.

10. Ruffinus Aquileiensis Presbyter, æqualis Hieronymo, in eorum numero est ponendus, qui hoc testimonium suis suffragiis comprobârunt;

runt; hic enim Ecclesiasticam Eusebii historiam versionis libertate quasi fecit suam. Pluris autem facio hujus, & Hieronymi auctoritatem quam alii; eam enim certiorem faciunt ortæ inter illos iræ atque simultates. Quod si quid alteruter horum in his rebus innovasset, paratum habebat æmulum, qui hanc audaciam satis acriter reprehenderet. Ergo sapienter & modestè uterque progreditur, dum alterius reprehensionem veretur.

11. Verum enim nescio, annon supra Hieronymo, & Ruffino, præmittere debuissem quem Hegesippum vulgo vocant, sed Ambrosium rectiùs nuncupares. Huic enim potiùs, quam illi, malunt Docti Viri libros de Excidio Judæorum tribuere, aiuntque, versos ex Josepho, vel saltem consarcinatos fuisse, cujus nomen sub ficto Hegesippi latitare suspicantur, vel ab ignaris quibusdam corruptum esse librariis. Etenim hujus rei fidem faciunt codices manu exarati, qualis est ille Cantabrigiensis, cui ad finem Libri primi hæc scribæ notula est adjecta, *Beatissimi Ambrosii translatio ex Josepho. Liber primus explicit.* Utique vero non est absimile, Ambrosium juvenem in hac se palæstra animi gratia exercuisse. Iste vero Ambrosius non solum totam hujus testimonii sententiam proponit, eamque suo modo circumscribit & interpolat, sed

etiam

etiam ostendit, quam probabile sit, Josephum hæc dixisse, adeo, ut quasi primus hujus testimonii defensor haberi mereatur. *Ita*, inquit, *mente devius fuit; ut nec sermonibus suis crederet, sed locutus est propter historiæ suæ fidem, quia fallere nefas putabat, non credit id propter duritiem cordis, &c. plus addit testimonio quod nec incredulus & invitus negavit.* Habemus igitur hic codices Mediolanenses, ut & supra Orientales Æliæ, Aquileienses Ruffini, præter illos quos apud se habuit Hieronymus: qui omnes ducentis aut aliquot amplius annis post ætatem Josephi, in ejus Archæologia judaica hoc testimonium exhiberent, sine ulla imposturæ suspicione. Quorum auctoritas annon sit omnibus novorum hominum conjecturis & nudis fere judiciis anteferenda, judicent, qui in his rebus aliquid sapiunt præter vulgi modum. De aliis etiam alibi per Orbem sparsis codicibus jam videbimus.

12. Isidorus Pelusiota, Johannis illius Chrysostomi discipulus, hoc etiam utitur testimonio: cujus auctoritas ideo magis est spectanda, quod quidam mirentur, Johannem illum, in illis quos contra judæos libris scripsit, sive potiùs habuit pro concione orationibus, tametsi laudet & in medium proferat ex Josepho testimonia, non tamen usum esse hac periochâ. Hinc factum est, ut qui omnia quantum possunt

funt & quafi mordicùs arripiunt, ut huic teftimonio malefaciant, fere concludant, doctum iftum & pium Χρυσορρήμονα de hujus fide vel auctoritate dubitâffe. Sed omne dubium tollit hic Ifidorus ejus difcipulus; qui nunquam ufurpâffet, fi magiftro fenfiffet hanc difplicere. Is autem Epiftolarum Libro quarto N. 225. quamvis agnofcat Jofephum fuiffe fummum legis judaicæ Zelotam, ex ipfo tamen hoc producit teftimonium, & producendo comprobat.

13. Hos excipit Hermias Sozomenus, qui in Ecclefiafticæ Hiftoriæ Libr. I. capite primo, hujus periochæ illam dedit paraphrafin, quæ maxime fufpectas hujus periochæ fententias comprobat. Sed obftat magis, ut quidam volunt, quam proficit hujus auctoritas: nam cum voluerit ex hac periocha concludere Chriftum effe Deum, nefcio quo pacto id quod defendere debuiffet, prodidit; Jofephi enim auctoritatem in hoc negotio nimis urgens, nullam fecit. Sed dandum eft hoc Sozomeno, aliifque Patribus, qui controverfiâ cum Arianis concitati, & nimio calore difputantes, id credunt fe videre quod non vident. Sic, quia Jofephus κατὰ σχῆμα, vel oratorio dicendi genere ufus, de Chrifto loquens, ut eum laudibus efferat, quafi propter excellentiam vir non effet, ifti protinus, quod parce tamen erat datum, nec aliter quam aliis quoque foleat

leat Josephus attribuere, volunt sibi quâdam largitiâ datum: quæ tamen, ubi quis diligentiùs animum advertit, multùm eos non juvat.

14. His quoque addendus est M. Aur. Cassiodorus Senator, qui primus latinè vertendam curavit Archæologiam Judaicam, quod ipse amicorum operâ factum esse memorat. Horum itaque Interpretatio locum hunc latinè versum repræsentat; & eo quidem modo, ut quo nos hoc testimonium, sic illos quoque ostendat in suis legisse; adeo ut horum etiam tempore, sine ulla suspicionis notâ legeretur. Quibus etiam jungendus est ille Epiphanius hujusce Cassiodori amicus, quique hoc jubente Tripartitam Historiam consarcinaverit ex Socrate, Sozomeno & Theodorito. Qui cùm in Sozomeni Historiâ hanc periocham citari vidisset, sine censurâ totum hoc in suam farraginem transtulit, sicque majorem huic testimonio conciliavit auctoritatem; cujus opus ipse Cassiodorus, ut è præfatione constat, probavit.

15. His suppar est Johannes Antiochenus Malala, qui hoc etiam testimonium laudat; nec tamen eo quo Sozomenus modo tractat, sed pro more suo satis inconcinnè, Libro Chronographiæ suæ X. pag. 319. at vero cùm, nec hujus nec aliorum ætate minorum, magna sit apud doctos hujus ævi auctoritas, ideò

 contenti

contenti erimus eorum nomina proferre qui vel hoc teſtimonium laudant, vel etiam ſimul ipſis verbis exhibent, ad renatas uſque literas, hoc eſt fere ad inventionem typorum in libris edendis uſurpatorum. Primus horum eſto Nicephorus Caliſtus qui Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, Lib. I. Cap. 39. totum exhibet. Huic fere proximus eſt Cedrenus Compendii Hiſtorici, Tom. I. pag. 196. Deinde Zonaras; niſi & hic ſit cæteris anteponendus, non enim admodùm ſedulò temporum rationem in his non valdè neceſſariis perſequor; is autem Zonaras Annalium Lib. I. Cap. 4. Tom. I. edit. ultimæ pag. 267. hoc teſtimonium deſcripſit; & Michael Glycas Annal. Parte III. pag. 234; qui ad hoc videtur alluſiſſe. Hiſce omnibus addendus Suidas; quanquam is Sophronium, Hieronymi interpretem, per omnia ſecutus eſſe videatur.

16. Tranſeo jam ad alteram quaſi partem, ut eos ex latinis ſcriptoribus enumerem qui hoc teſtimonium comprobant, quorum tamen, utpote recentiorum, auctoritate non multùm hujus teſtimonii fides & veritas adjuvatur, niſi quod oſtendant conſtantem doctorum de hoc teſtimonio ſententiam. Horum igitur antiquiſſimus eſt, ut puto, Freculphus Epiſcopus Lexovienſis, qui Tom. II. Chronic. Libr. II. capite quinto ex Hieronymo hoc teſtimonium videtur eſſe mutuatus. Hunc

ſequatur

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ſequatur Johannes Sareſberienſis qui claruit ſub Friderico Imperatore primo, quique hæc verba citat Lib. II. Cap. 9. Polycratici ſeu de Nugis Cur. ab initio teſtimonii ad hæc verba, *Chriſtus hic erat:* ex quo ſatis patet eum vidiſſe antiquam verſionem. Hunc excipit Vincentius Bellovacenſis circa A. C. MCCCXV. qui libro ſeptimo pag. 229. in medium id protulit ex eadem verſione; & Petrus Comeſtor in Hiſtoriâ Evangelicâ capite XXIX. ex eadem quoque verſione, ut videtur; & Baptiſta Platina in Libro de Vitis Pontificum.

17. Ad annum itaque Chriſti CIƆIƆ, intemerata hujus teſtimonii fides manſit & auctoritas, multiſque etiam pòſt annis, donec tandem exorti ſunt Hubertus Giſanius Juris C. & Lucas Oſiander Theologus, M. Lutheri partibus addictus, qui primi, quantum reſcire potui, de hoc auſi ſunt dubitare. Sed datâ tum portâ, quod iſti leviſſimâ conjecturâ negaverant, alii non modò negare, ſed & argumentis pro captû ſuo validiſſimis confirmare non ſunt veriti. Poſteaquam autem poſteriorum ſæculorum, hoc eſt decimi ſexti & ſequentis a Chriſto nato, hujus teſtimonii aſſertores ac defenſores enarravero, de illis quoque loquar qui Giſanium ac Lucam Oſiandrum ſecuti, non obiter modò ſed & datâ quaſi operâ, vel partim etiam libris integris hujus teſtimonii fidem elevare ſunt conati;

D 2 quibus

quibus nominatim quantum possum prolatis, eorum quoque rationes generatim ac leviter, tametsi fideliter in medio proponam; his vero excutiendis non solùm hujus quod reliquum erit, sed alterius quoque tractationem sermonis reservo.

18. Cum in eo jam verser ut primò tantum proponam eos qui hoc & superiore sæculo, vel non multò antè, hoc Josephi testimonium vel probaverunt vel etiam defenderunt, eos cæteris præponam qui id tantùm nudè proferunt, sed eo modo ut id etiam comprobare videantur. Nec tamen omnes hîc advocare possum, sed præcipuos, eosque quorum notitia ad me pervenerit: quibus non solùm temporis ratione, sed & nobilitatis prærogativâ præpono Johannem Picum Comitem Mirandulanum, nec minùs etiam doctrina clarum. Consulatur ejus Epistola ad amicum ignotum, quæ sic incipit, *Quisquis es*, &c. *In Josepho Græco scio*, inquit, *esse quædam, quæ de Christo & fidem & honorificam faciant mentionem.* Petrus Galatinus ex Judæo factus Christianus Libro primo de Arcanis Catholicæ veritatis, capite quarto, quo de Judæorum scriptoribus, quos paulò pòst Christum passum esse contigit, & quid de ipso senserit peroravit. Iste vero non modò hoc testimonium profert, sed & ostendit quales sint illi Judæi qui de Christo nostro prout Josephus sentiunt, de quibus in hoc

hoc sermone infra dicemus : quæ quidem viri docti verba si accuratè adversarii nostri pensitâssent, nunquam tam acerbè pro hujus testimonii suppositione contendissent. Centuriatores Magdeburgenses hunc etiam locum laudant, utque verum citant Lib. I. Centur. I. Cap. 10. Sebastianus Munsterus in notis ad Libr. V. Cap. 44. Gorionidis, testimonium Flavii vocat, *magnificum præconium.* Sic quoque Sixtus Senensis Tom. II. Libr. IV. Bibliothecæ sanctæ de Josepho loquens, inquit *eum fuisse Christianorum amicum, quanquam Judæus esset, Dominumque Jesum insigni elogio celebrâsse.* Hunc ordine sequitur Cæsar Baronius Cardinalis Annalium Ecclesiast. Tom. I. ad Annum Christi XXXIV. hæc Josephi verba referens, simul etiam se credere profitetur, *hunc non nisi Dei virtute compulsum atque coactum fuisse* ut hæc scriberet. Quum autem, ut suspicor, videret quosdam hoc testimonium rejecisse, id sibi negotii dedit ut aliquatenùs vindicaret. Quamobrem ad A. C. XCVI. Sermonem de hoc Flavio repetens de illo sic differit, ut etiam contra Osiandrum defendere videatur. Ne quid hic dicam de Johanne Gabriele Bisciola, vel de Joh. Spondano, qui cùm hujus Annales ad Epitomen redactos ediderint, nemo non videt illos ad hanc classem esse referendos. Antonium quoque Possevinum ea de causa Bibliothecæ suæ Lib. XVI.

Cap. XIV. Baronium secutum prætermitto. Vincentius Lupanus in notis suis ad Librum quintum Historiarum Taciti hunc locum tum legisse ostendit, tum etiam comprobâsse. Similiter Franciscus Feuardentius, in notis ad Irenæi Librum IV. Cap. XIV. ubi cùm afferat Irenæus, oportere veritatem accipere testimonium ab ipsis extraneis, hoc ipse inter alia refert Josephi testimonium tanquam ab extraneo.

19. Pluris fieri, & quidem jure, solet judicium eorum, qui de rebus controversis agunt, circa res ipsas de quibus est orta controversia, quam eorum qui res tantum obiter pertractare videntur. Quamobrem Isaacum Casaubon. in Excercitat. XI. ad Annales Baronii Ann. XXI. N. II. cum Baronio disputantem credere licet nusquam prætermissurum fuisse occasionem reprehendendi Annalistam in hoc negotio, nisi hoc esse verum testimonium judicâsset. Sed neque tacuisset, credo, Josephus Scaliger, cui Flavius Josephus admodum placebat, (si de hac suppositione quidquam ei suboluisset.) Tantum autem abest ut Casaubonus sic sentiret, ut contrà potius testimonii veritatem vindicet; annorum rationem in Flavio Josepho de Christo testimonium edente, quam nullam esse Baronius culpaverat defendit; asseritque facere hoc sæpissimè principes Historicos, Thucydidem, Polybium, Livium, in

in iis præſertim quibus nolunt immorari; ſed & in partibus legitimæ hiſtoriæ idem jus perſæpe uſurpare, neque tamen propterea quemquam illos redarguere. Quam ſane Viri docti rationem ſi perpendiſſent qui Giſanium Oſiandrumque ſequuntur Cenſores, non tam inſolenter ſe efferrent, cùm tam acerbè noſtræ periochæ cum cæteris connexionem urgeant.

20. Gulielmus Schickardus vir in Judæorum ſcriptis exercitatiſſimus, quales hâc de cauſâ neſcio quomodo magis pronos ad omnia nuperorum Judæorum placita recipienda eſſe compertum eſt; quorum Judæorum porrò nôn intereſt, ut hoc Joſephi teſtimonium admittatur: iſte inquam Schickardus nihil minùs quam Judæorum ſtat ſententiæ. Nam in proœmio ad Tarich, hoc teſtimonium produxit, ejuſque fidem ex ipſis Judæorum ſcriptis firmare conatur. In quo licet non ſatis cautè progrediatur; cùm quem ipſi Joſephum admittant neſcire videatur; ipſum tamen non movebat illa cenſorum ratio, quæ facit ut non credant Judæum ſacerdotem tam honorificè de Jeſu noſtro ſentire potuiſſe. In hac quoque claſſe collocandus eſt Georgius Calixtus in diſputationibus de veritate unica Religionis Chriſtianæ, Them. XXVIII. & Conradus Horneius diſputationum Theologicarum, Part I. Diſp. I. Sect. I, Theſ. XLVIII. qui Joſephum

afferit non alia dixiffe quam quæ Judæi in fuo Talmude fateantur; necnon Gregorius Gregorii Francus in Lexico fancto Num. LXXVIII. qui rectiùs quam illi etiam quos jam fuprà memoravi, fuper hac re fentiens, noftri Flavii afferit majorem effe quam vel Gorionidis Rabbinici, vel etiam Talmudis auctoritatem. Quinetiam huc referendus eft Theodorus Hackfpan in Affertione Paffionis Dominicæ adverfus Judæos & Turcas; Judæum enim introducit confitentem, fe fi neget Jefum noftrum in crucem fuiffe actum ex ipfo Flavio fuo falfi fore arguendum. Ad eafdem quoque partes vocandus eft Paganus Gaudentius, qui de progreffu Philofophiæ apud Romanos Cap. LXXVII. perorans, adverfus Salianum & Auguftin. Mafcardum defendit Jofephum, ejufque teftimonium ut verum vindicat. *An cœperunt*, inquit, *videre Salmeron, Salianus, Mafcardus, quod cernere non potuerunt tot Sapientiffimi viri.* Cui comitem fe dedit Georgius Hornius Hiftoriæ Philofophicæ Libro quinto capite fecundo, ubi faniores Judæos in magna æftimatione Chriftum afferit habuiffe, quod ex Jofephi Eulogio, ut ipfe dicit, infigni conftat. Nec aliter Joh. Conrad. Daunhawerus Act. I. Dramat. Sacri Theatr. I. Phænomen. II. qui id egregium vocat elogium. Has quoque partes fequitur Joh. Micrælius qui Libr. IV. Judæ,

Dialogo

Dialogo ſecundo, hoc teſtimonium adverſus Judæos citat & defendit, necnon Jacobus Uſſerius Armachanus Tom. II. Annal. Ætat. Mund. VII. ubi lectionem quam exhibet Hieronymus lectioni vulgatæ & Euſebianæ præfert. Cum Micrælio conſentit Antonius Hulſius Libr. I. Part I. de Adventu Meſſiæ, Sign. VIII. & pariter defendit. Medius quaſi inter hos & cenſores teſtimonii incedit Johannes Hoornbeck Lib. III. contra Judæos Cap. V. ſed eâ tamen ratione ut lubens tanquam verum admitteret, niſi certioribus argumentis uti maluiſſet. At verò Jacobus Alting Lib. IV. de Schilo, capit. 29. id non conceſſit, ſed adverſus Judæos tanquam veriſſimum, & Evangelio conſentiens urget.

21. Quid plura? vereor ne mea nimis excreſcat oratio, ſi longior fuerim in recenſendis pro teſtimonio ſententiis, Johannis Tobiæ Majoris in Act. Apoſt. Cap. ii. 22. Johan. Gerh. Voſſii de Hiſtoricis Græcis Lib. II. Cap. 8. Johan. Cocceji, Virdungi, Hadriani Junii, Uchtmanni, Cæleſtini Capucini Sacræ Hiſtoriæ Lib. IV. Art. 5. fol. 400. Martini Alphonſi Vivaldi in gloſſis ad Petri della Cavalleria zelum Chriſti contra Judæos, &c. Num. 1014. Joſephi Voyſin in Diſput. Theolog. Orthod. de ſanctiſſima Trinitate adv. diſceptationem Hæretici Antitrinitarii, D. de Juignè in Dictionario Hiſtorico voce *Joſeph*,

Auctoris

Auctoris Ephemeridum Gallicarum ad Ann. CIƆIƆCLXVII. mensemque Januarium, severini Waltheri Sluteri in Propylæo Historiæ Ecclesiasticæ; quorum plerique non citant modò, sed defendunt. Difficile enim admodum videtur homini Christiano amplissimum hoc testimonium ab ipsis Christianis levissimâ de causâ rejectum videre, neque simul indignantem defendere conari. Quapropter ne mirum sit quamplurimos ex his quos nudè testimonium citâsse dixi, unâ quoque operâ propugnare, licet admodum leviter hoc sit factum.

22. Ad alterum jam ordinem pervenimus eorum qui hoc testimonium non solum comprobant sed & partìm obiter, partìm data opera, justos ad ejus defensionem ediderunt libellos. Inter quos primum ponimus Sebastianum Lepusculum, cui nomen Huberti Gifanii J. C. debemus, quemq; primum accepimus de hoc testimonio suspicatum fuisse, quo vero scripto vel an ore tenus hoc acceperit Lepusculus, nondum mihi constat. Hujus itaq; sententiam evertere conatur Lepusculus in Epistolâ ad M. Severinum Ertzbergium Scripta Basileæ A. C. CIƆIƆLIX. die xxiv. Febr. quæ inter Epistolas Philologicas Goldasti Num. LXI. habetur. Hunc sequi videtur Robertus Bellarminus Cardinalis, qui in libro de scriptoribus Ecclesiasticis, posteaquam memorâsset

Josephum

Josephum Hebræum, cujus mirabile quod reddit de Christo testimonium non laudat modo, sed & adversus Hebræos defendit; nullos enim nôsse Christianos videtur Bellarminus, qui de hoc testimonio dubitare fuissent ausi; firmissimum ex Eusebii & Hieronymi auctoritate profert indicium, atque veritatis argumentum. *Certè*, inquit, *D. Hieronymus & Eusebius, viri doctissimi fuerunt, & omnes penè veterum scriptorum libros pellegerunt: Et nunquam hoc testimonium de Christo, Josepho tribuissent, nisi scivissent, verè ab illo auctore ita scriptum fuisse.* Hucusque Bellarminus. Aubertus Miræus a Photio memorari scribit, quod an verum sit infra videbimus, sic tamen iste quoque defendit. Michael Waltherus in præfatione Commentar. in Epist. ad Hebr. Num. IV. testimonium istud, quod planè insigne, auro contrà carius judicio suo existimabat, defendit, & D. Joh. Mullerus Part. I. Judaismi Libr. I. Cap. 29. Num. VIII. lingua Teutonica editi in eâdem Palæstrâ se exercuit, Atque hi quidem obiter.

23. Nunc de aliis quoque, quorum plerique fere justos super hac re tractatus edidêre, videamus. Atque hîc primos eos nominabimus quorum Philologicas Epistolas simul congessit Christophorus Arnoldus, editque A. C. CIↃIↃLXI. Noribergæ, cum respon-

responsionibus adversariorum. Primus autem in hac congerie est Christophorus Adamus Rupertus quem ad scribendum movit Johannis Cloppenburgii cum Ludovico Capello altercatio. Triplici hic suam firmat observatione sententiam. Asserit enim primò è criticorum regulâ nihil esse corrigendum, expungendum, infarciendum ; nisi vel Manuscripti codices veteres, bonique fidique addixerint, vel conjecturæ claræ, liquidæ, certæ sint. Secundò, non omnes Judæos fuisse cæcos & hostes nominis Christiani. Non videri alienum ab instituto Josephi, qui se aliàs satis æquum Jacobo fratri Domini præbuit, hoc de Christo testari, præsertim cum multi fuerint in aulâ Domitiani Christi sequaces. Tertiò, inconcussam esse Eusebii & Hieronymi auctoritatem. Deinde periocham connexione omninò carere negat, & Photii silentium nihil esse contendit, quæ duo Sebaldus Snellius moverat.

24. Proximus inter istos, qui pro testimonio steterunt, est Thomas Reinesius, quem doctissimum Germanorum sui temporis fuisse, sunt qui dicere non verentur. Hic autem licet obiter tantum id tangat, attamen Josepho non ita defuit, quin ipsum prout in testimonio habetur sensisse credat & comprobet. Quin etiam Abrahamus Whelocus in Epistola sua vehemens est in defendendâ periochâ, vult enim

ut

ut *tollatur e medio potiùs atque penitùs è mundo Flavius Josephus, quàm ut illam à Christianâ Ecclesiâ gemmam, illam intelligit periocham tolli patiamur.* Nec minus fortiter Thomas Lansius, qui *semper*, ut ipse profitetur, *in eâ stetit sententiâ firmus, Josephum singulari divini numinis impulsu de Jesu Christo veritatem scripsisse.* Hos excipit, alieno tamen nomine non suo, Johannes Christophorus Wagenseil, is regulam a Ruperto positam ex amici sententiâ tuetur; deinde fatetur, licet primo aspectu verba majus quid præ se ferre videantur, quam ut a Judæo sint prolata, accuratiùs tamen considerantibus talem sensum admittere, quasi non ex sui animi, sed asseclarum Christi sententiâ loquatur: Denique ipsum dicendi genus Josephi phrasin quam maximè redolere, & verbum ἐπιτιμάω hoc sensu Josepho passim usurpari. Hæc inquam ille ex amici sententiâ; nam ipse tum temporis dubius erat mentis. Nomen amici non comparet, quod quidem male factum, cum rem acu prope attigisse videatur. Ultimus verò in Arnoldi collectione est Thomas Bangius qui censet elogium illud, ut varietati judiciorum expositum, ita dignum ut ejus sinceritas tutiùs investigata defendatur contra hodiernos Judæos, qui cum nequeant totum Josephum Christianis eripere, nobile hoc tantum membrum de Christo invident. Atque hactenus

ex

ex Arnoldi collectaneis; ad reliquos festinemus.

24. Posteaquam David Blondellus & Tanaq. Faber, quorum ille doctrina & auctoritate, multum hic ingenii vi & acumine valebant, hujus testimonii suppositionem pro viribus asserere fuissent conati, quasi irritâssent crabrones, ingens virorum doctorum numerus in eos insurrexit, ut ipsos hoc pro religione Christiana præsidium eripere vetarent: neque minùs quam duodecim notitiam ad me pervenire contigit. Primus fuit Gulielmus Spencerus S. T. P. qui per commentarios omne genus eruditionis refertos in Origenis Libros contra Celsum à se editos satis orbi literario innotuit, is autem in suis annotationibus verba Origenis, quibus maximè præter stilum moveri Faber videtur, nihil tamen contra hoc testimonium facere ostendit, cum eorum sensum non bene intellexisset Faber, non enim ea mens fuit Origeni, ut vellet Josephum contra Christum scripsisse, quæ vana est Fabri suspicio; sed non credidisse in Christum tanquam Judæorum Messiam. Porrò ejus testimonium esse ita intelligendum, prout nonnulli Jesum pro Christo & Messia haberi voluerunt. Hæc ille; noluit enim ut mihi videtur ultra Origenem suum latiùs pervagari.

25. Eodem

25. Eodem tempore, hunc enim pede presso sequitur Henricus Valesius, qui cùm videret hujus suppositionis crimen in Eusebium, quem tum edebat in lucem, a Tan. Fabro impingi; utrumque & Eusebium & Testimonium Flavianum conatus est defendere. Tollit itaque in notis suis objectionem ex Justini Martyris silentio, Origenis verba explicat, testimonii mentem aperit, Eusebii crimen ut falsum diluit. In eodem campo se Franciscus Regius Juris Conf. Andegavensis exercuit, & dissertatione peculiari hoc argumentum ventilavit. Fertur etiam id fecisse Sutlandus Anglus, & Bosius Germanus, cùm de edendis Josephi operibus meditaretur: nec non Fridericus Spanhemius in Epitome Isagogica ad Historiam Ecclesiasticam Novi Testamenti; Natalis quoque Alexander in Historiâ Ecclesiasticâ Veteris Testamenti Tom. VI. diss. X. Tanaquilli Fabri dissertationem adhuc quasi novam Isaacus Vossius in Chronologiâ Sacrâ, scripto de LXXII. Interpretibus subjectâ, pedetentim sequitur confutatque. Dixit etiam aliquid de hoc testimonio in Libro de Sibyllinis Oraculis, nullibi tamen respondet objectioni a stylo petitæ: ut mihi quidem adhuc integra servata esse videatur. Confutationem Fabri ulteriùs prosecutus est Vir doctissimus Daniel Huetius, Episcopus Suessionum designatus, in magno

opere de Demonſtratione Evangelicâ, Propoſitione III. Num. II. ubi nullum non movit lapidem ut hoc teſtimonium vindicaret. Huetii inſtitutum etiam perſequitur Samuel Parkerus, Epiſcopus Oxonienſis, ſed Anglico ſermone, in Demonſtratione Religionis Chriſtianæ, & adverſus Fabrum ingenioſè teſtimonium defendit. Hunc excipit Tillemontius in Hiſtoriâ Imperatorum ad ſæculum ſextum, ejuſque rationes urget, & P. Pagi in diſſertationibus ad Annales Baronii, qui cum agmen horum omnium qui teſtimonium defendunt, claudat, ſtat Huetii rationibus & Lambecii, de quo jam ſum aliquid dicturus. Iſte enim Tomo octavo Catalogi Bibliothecæ Cæſareæ pagina 4. & ſequentibus ; longam inſtituit diſſertationem de hoc teſtimonio, in qua ut illud defendat longè aliam à cæteris omnibus inſiſtit viam: omnia enim hujus teſtimonii verba in pejorem partem explicat : ut quibuſdam ſatius videatur, vel plane rejicere, vel ſaltem interpolatum agnoſcere quam defendere modo Lambeciano. Hoc autem fecerat Lambecius, ne Joſephus nimis Chriſtianè loqui videretur. Sed vanus eſt hujus metus ; nihil enim eſt in hac periochâ quod dici a Joſepho, in eo quo fuit ſtatu, haud potuerit. Atque hactenùs iſta ſatis de fautoribus Flaviani teſtimonii dicta ſunto.

26. Quo-

26. Quoniam vero quidam sunt qui velut medii inter eos qui hoc testimonium prout nunc legitur in Archæologia Judaica recipiunt, illosque qui prorsus aversantur damnantque ut suppositum, incedunt; ideò placuit medios istos hîc reponere. Sunt autem illi qui hoc de Christo testimonium scripsisse Josephum volunt, sed esse tamen quædam, quæ nunc in hoc leguntur, interpolata. Primus eorum, ut dignitate sic etiam ætate præcipuus, est Richardus Montacutius olim Episcopus Norwicensis, qui in notis ad Eusebii Demonstrationem Evangelicam Lib. III. de verbis ὁ Χριστὸς οὗτος ἦν, *proculdubio*, inquit, *glossema est & marginalis cujusdam Christiani lectoris annotatio, licet habeatur in scripto codice, & in Josepho.* Huic succinit, sed ultrà tantisper progreditur Johannes Henricus Ursinus, ut totam periocham non insertam, sed alicubi interpolatam potiùs divinaret. Videri planè Josephum de Jesu Nazareno honestam aliquam fecisse mentionem; non tamen ejusmodi, qualis hodie legatur. Non probare se Fabri institutum, sed existimare aliquid veri, ut ab Historico, & in laudem Jesu fuisse scriptum. Possem hîc de Johanne Henrico Boeclero dicere aliquid, cum sit in ea sententia ut dubitet quidem, sed non planè rejiciat. Inter hos quoque censendus Joh. Hispanicus, in Libro, quem Gallicè editum ipse vocavit

 Shibboleth.

Shibboleth. Denique multa quidem præclara de Joſepho, & hoc præcipuè teſtimonio expectari potuiſſent a Stephano Le Moyne, qui per viginti annos Joſephi editionem fertur eſſe meditatus. Sed cum is ſummum obierit diem antequam voti fuiſſet compos, ſtandum eſt illis quæ in notis ad Hippolyti Librum dixit, ubi ſe Montacutii quam protuli ſententiam ſequi profitetur. Idem quoque de Thoma Ittigio dicendum videtur, qui quædam verba, & nominatim illa, ὁ Χριστὸς οὗτος ἦν, cenſet eſſe interpolata. Is autem eſt qui ad nuperam Joſephi editionem prolegomena concinnavit; niſi in alia claſſe ſit ponendus.

27. Jam verò illos, qui adverſæ Teſtimonii fortunæ auctores perhibentur eſſe, videamus. De quibus, ut ordine progrediatur oratio, dicendum nunc eſt. Quod ut fiat perſpicuè, illi in tria genera ſunt diſtribuendi. Primum genus eſt eorum qui ſilentio ipſo, hoc teſtimonium damnaviſſe feruntur: alterum genus eſt Judæorum, quorum intereſt ſcilicet ne Teſtimonium iſtud admittatur ut verum: tertium denique genus eſt eorum inter Chriſtianos, qui primò quidem palàm & apertè de Teſtimonio dubitare, poſteà verò adverſùs etiam ſuſtinent ſcribere. De illis itaque primo loco dicam, quorum ſilentium ab iſtoc tertio genere trahitur, ut falſum & ſuppoſititium eſſe hoc teſtimonium combrobent.

28. De

28. De Justino Martyre primo loco dicendum est. Nam cum iste de hoc Testimonio tacuerit, in eo Dialogo quem cum Tryphone Judæo habuit, licet, ut isti volunt, magni fuisset momenti hoc Testimonium in ea Controversia produci; hinc concludit Faber Justini tempore Testimonium, quod jam legimus non fuisse in Archæologia scriptum, sed aliud plane contrarium, nequaquam Christo honorificum. Huic verò silentio sic respondeo: nihil certi generatim ex silentio posse comprobari, præsertim cum Justini Opera omnia quæ scripsit non habeamus: & licet neque hic neque alii, de quibus postea, hujus loci meminissent, certi tamen nihil inde posset elici. Deinde nihil ponderis habere potuit hoc Testimonium adversus Tryphonem. Aliud longè erat Justini institutum, qui non ex Auctoribus profanis, sed ex ipsis Prophetarum Libris Christianam Fidem & Divinitatem Jesu Christi voluit adstruere. Ad hanc rem nihil adjumenti Testimonium Flavianum conferre potuisset. Denique nimis recens erat Scriptor Flavius Josephus, nec minus à Christi morte quam Justini ætate remotus, quo fortasse nato nondum excesserat è vita Josephus, eratque præterea Judæis etiamnum fortasse invisus nimiùm, multisque nominibus, ut apud Judæum aliquid auctoritatis haberet. Saltem, fuisse quendam Jesum a quibusdam ut Prophetam

agnitum, & postea per primores Populi crucifixum, & quem jam multi ut Christum reciperent. Non negabat Tryphon, ea quæ in Testimonio continentur, quo minus necesse fuit id producere Justino, sed divinos Jesu Christo honores esse tribuendos: circa hoc enim Justini præcipuè versatur oratio.

29. De T. Flavio Clemente Alexandrino proxima lis esto. Is autem licet in Libro primo Stromatum profiteatur se consuluisse Josephum; nusquam tamen hoc citavit ex eo Testimonium. Sed neque alias eum citavit, ubi tamen sæpius optima se offerebat occasio. Vel itaque non habuit Clemens hujus Libros vel saltem non tanti duxit, ut sæpius laudare fuerit necesse, in re presertim ubi Josephus Clementem non multum adjuvare potuisset. Nemo tum negabat Christum extitisse; & fortasse produxit in illis qui deperditi sunt Libris. Sed neque eos, qui adhuc supersunt, integros habemus.

30. Tertullianum, sicubi pro se facere videtur, allegat Faber; ubi secus, vel negligit, vel etiam planè deserit. Sane ubi Tertullianus citavit Josephum, ibi aliquid poterat, ejus auctoritas, cum scilicet in Apologetico defendit Judæos ex Josepho, quod cultus eorum religiosus irrideretur. In aliis, ut negotio de Christo, ampliora habuit testimonia Tertullianus. Ad ipsos Imperatorum Senatusque

Com-

Commentarios publicos provocat. Sed ridet eumFaber & jactat quod nimium avidè credulus fuerit Tertullianus: Jure ne an injuria, non est hujus loci disputare. Sed hoc affirmo; licet Tertullianus hujus loci meminisset, ei tamen non haberet fidem Faber, ut a proposito vel minimùm hujus auctoritate commoveretur, quem in aliis non probat. Instant verò, licet non citaverit in Apologia Tertullianus, cur non utitur hoc Argumento adversus Judæos? Sed facilis est responsio, nempe quia hi neque Josephi auctoritate moventur ut ea credant, quæ in hoc Testimonio reperiuntur; præsertim cum eo tempore de Christi existentia nemo dubitaret.

31. Nunc ad Origenem ventum est: quem Tan. Faber non modò de Testimonio siluisse contendit, sed & contra illud scripsisse; adeo ut prout ejus fert sententia, Origenes sit ad eorum classem, qui creduntur contra hoc Testimonium scripsisse, revocandus. Contra autem scripsisse creditur, quod aliud Faber planè huic Testimonio contrarium in Archæologia sibi legisse videatur. Ex eo duos excerpit locos Faber, quibus præcipuè adductus est, ut contra hoc Testimonium scriberet. Primus est ex ejus Commentariis in Matthæum, qui Græcè sic sonat, καὶ τὸ θαυμαστόν ἐστιν, ὅτι τὸν Ἰησοῦν ἡμῶν οὐ καταδεξάμενος εἶναι Χριστὸν, οὐδὲν ἧττον Ἰακώβῳ δικαιοσύνην ἐμαρτύρησε τοσαύτην. λέγει δὲ ὅτι καὶ

ὁ λαὸς ταῦτα ἐνόμιζε διὰ τὸν Ἰάκωβον πεπονθέναι. Græca ista non vidit Faber, sed Latina tantùm, quæ amplius quid sonare videntur; sic autem se habent; *Quodque mirum est, cum non probârit hanc sententiam, Jesum nostrum fuisse Christum, nihilo seciùs Jacobo tam magnificum Justitiæ Testimonium præbet*, &c. Alter est è Libro primo contra Celsum, ὁ αὐτὸς, καί τοιγε ἀπιστῶν τῷ Ἰησοῦ ὡς Χριστῷ. Sed ex his nihil aliud effici potest nisi hoc, Josephum non fuisse Christianum, quod quidem omnes lubenter fatentur. Neque quisquam adhuc est, quod sciam, qui Testimonium aliter explicaverit, si paucos excipias, & eos qui huic malè esse volunt. Neque sanè hæc verba ὁ χριστὸς οὗτος ἦν, ut infra videbimus, statim supponunt eum qui proferat Christianum esse, hoc est, agnoscere Jesum pro Christo, eo modo quo alii Christiani solent; sed solummodò ex vulgi captu vel consuetudine locutum esse. Sic ipsi quoque loquuntur adversarii aliis in rebus; quemadmodum ubi, verbi gratia, Salmasius & Blondellus quem repudiabant Ignatium, ut falso nomine sic vocatum, Ignatium tamen sæpiùs nuncupant. Quapropter jure, ut sibi videtur, carpit Hammondum Dallæus de scriptis Ignatii p. 445. quòd sic loquentes sententiam mutâsse dixerit. Quod quidem etiam de nostro Flavio dici poterit, quem in-

juriè

juriè Chriſtianum eſſe vellent, quod in iſto Teſtimonio dixerit, ὁ χριϛὸς ἔτος ἦν.

32. Sed ut ad Origenem Fabrumque redeamus. Quandoquidem hic & alii tantopere Origenis auctoritate commoveri, ſiquidem ipſis liceat ut volunt interpretari ejus verba, videantur: quidni mihi, quod his liceat, quando ſe Euſebii atque Hieronymi auctoritate premi ſentiunt; ut nempe Origenis ipſius auctoritatem hac in re nihili faciam, quòd hic non ſatis accuratè Flavii verba legiſſe reperiatur, ſiquidem verba Joſephi de Johanne Baptiſta & Jacobo Fratre Domini eo trahit, ut nequeant cum verbis Flavii, prout nunc leguntur, convenire; & eodemquidem loco, ubi de Chriſto Joſephum male ſentientem fuiſſe aſſerit. Ideoque cum verba Joſephi tam male accepiſſe conſtet, cur non etiam Teſtimonium de Chriſto male intellexiſſe cenſebitur? Ait enim, ut ipſe ex Joſephi ſententia loqui profitetur, Johannem in peccatorum remiſſionem tinxiſſe; deinde propter Jacobi necem Urbis excidium contigiſſe. At vero neutrum horum, ſi verba Joſephi diligentiùs perpendantur, ita ſe habet. Dicendum eſt igitur, Origenem verba Joſephi in rem ſuam torquere voluiſſe: quo fit ut in talibus minùs valeat ejus auctoritas. Rectè itaque quod Euſebio noſtro objecerant his repono. Tantum enim abeſt ut inde quis jure concludat Origenis Co-

dices hoc Testimonium de Christo aliter ac nunc legisse, & minus Christo honorificè; ut potius si verba de Christo in Codice Origenis ejusdem farinæ atque coloris fuerint cum illis que de Johanne Jacoboque referuntur; tum quidem necesse est ut inde quis jure concludat Origenis Codicem hoc Testimonium sic extulisse, ut ne minùs ac in cæteris fuerit Evangelio congruum. Adeo ut ego quidem potius contrarium eorum quæ illi præ se ferunt, eliciam. Quæ cum ita sint, de locis Origenis sic mea fert Opinio; Origenem non fuisse quidem ignarum Testimonii Flaviani, ut nunc legitur; neque aliter ac nos id intellexisse: sed cum videret Josephum narrationem de Christi nece sic esse in hoc Testimonio consecutum, quasi ejus Passio nihil ad Gentis excidium aut dedecus pertineret, cum tamen ad illam Jacobi perventum esset, non potuisse Josephum adeo tacere, quin factum illud Primoribus Gentis Regique displicuisse fateatur: hinc ultrà tendens Origenes credit Josephum de hujus nece tanquam excidii causa perorâsse. Atque sic satis compertum est, nihil adversariis prodesse Origenis auctoritatem; sed Testimonium ab eorum objectionibus inde petitis esse liberatum. Verum, ut ingenuè fatear, Origenes ex sola memoria mihi Josephi verba aut sententias citâsse videtur.

33. Ori-

33. Origenis ſolidum, ut iſti putant Judicium, illuſtrare conatur Faber iſtis Verbis Theodoriti ex parte poſtrema Commentarii in Danielem deſumptis, quæque Fabro Johannes Dallæus in cauſæ Subſidium ſuppeditavit: Ἰώσηπος ὁ ἑβραῖος τὸ μὲν χριστιανικὸν οὐ δεξάμενος κήρυγμα, τὴν δὲ ἀλήθειαν κρύπτειν οὐκ ἀνεχόμενος. Per me licet, ut Origenes ex his verbis lucem accipiat; at verò cùm extrema verba, Joſephum non potuiſſe Veritatem occultare dicentia, (quæ fraude in his rebus non ferendâ, quia cauſæ ſuæ noceant reticet Faber) pleno quaſi ore clamitent, Theodoritum hoc Teſtimonium de Chriſto vidiſſe; ubi enim gentium, niſi hoc in loco, Veritatem iſtam agnovit Joſephus; tantum abeſt ut Theodoritus ac Origenes contra nos faciant, ut jam clarè perſuaſum habeam utrumque hoc Teſtimonium legiſſe; de Theodorito vero rem eſſe certiſſimam.

34. Ingentem edunt ſtrepitum Faber, & alii nonnulli quoniam Photius de hoc Teſtimonio ſilere videatur. Aiunt vero ſi Photius vidiſſet, utique & annotâſſet; deinde ſi vidit, nec tamen annotavit, magnum argumentum eſſe ipſum exiſtimâſſe fraudem hîc ineſſe. Sed nunquam id efficient quod volunt. Nolo hîc eo confugere ut dicam, non ſemper ex hac Bibliotheca noſci poſſe Photii ſententiam; ſiquidem verum ſit quod olim Hadrianus Valeſius

fius erat pollicitus probare, hanc non esse omnem Photii, sed tertiâ & ampliùs parte interpolatam. His respondebo quasi universa fuisset a Photio consarcinata. Primùm ergo rogo, quid si hoc non in Photii Lectionibus perlegatur. An ergò falsum aut suspectum essè debet quidquid ille dicere præteriit. Ecquid non sufficit, tot alios ipso vetustiores hujus Testimonii meminisse. Tantundem est ac si quis diceret, quod etiam rectiùs ut mea quidem fert sententia dici possit, ea omnia esse supposita in Sacro Codice quæ Josephus narrare neglexerit. Præsertim cum in Archæologia, quæ in Sacris Judæorum Literis habentur, ipse profiteatur isthæc velle se consequi. Photius verò excerptoris partes tantummodò agit; omnia se pertractare velle non profitetur. Sanè ubi Photius Archæologiam legebat, non tam notatu digniora excerpere videtur, quam singulorum Librorum nuda Argumenta perscribere, quô factum est ut hoc excerptum adeo sit jejunum, ut nequidem ullam de Johanne Baptista, aut etiam Jacobo, mentionem faciat. Quæ tamen vera essè plerique adversarii fatentur. Quin & Excerptorum hic mos ést ac consuetudo, ut multa etiam prætereant notatu dignissima; præcipuè que nota & pervulgata sunt. Hic itaque cum videret Josephi Testimonium omnibus notum citatumque celebrari, noluit hic excerpere, At verò alia

illi alibi mens fuit, nec enim de Teſtimonio tacuit, ut jamjam videbimus.

35. Urgent porrò; Photius * iſte juſtum Tiberienſem perſtrinxit, quod communi Judæorum vitio laborans nullam prorſus de Chriſto faciat mentionem. Poſtea verò dicit † Librum περὶ τοῦ παντὸς, non videri ſibi eſſe Joſephi, quod Liber iſte de Chriſto loquatur ut vero Deo, & modo inenarrabili generatum eſſe aſſeveret. Reſponſio verò eſt in promptu; nam cum hæc ſcriberet, nondum viderat Archæologiam, ideoque credidit eum eodem quo juſtum Tib. laboràſſe vitio. Utcunque tamen rectè putavit Librum illum, qui eſt Hippolyti, non eſſe Joſephi, quia nimis Chriſtianè loquitur; quodque non eâ ſolâ ratione factum eſt quòd Chriſtus ibi nominetur, ſed quòd Verba fiant de ineffabili ejus generatione tanquam Dei Filii. Ergo ſi fortaſſe præ oculis Archæologiam habuiſſet, cum hoc de Juſto Tib. judicium ferret, aliam eſſet viam conſecutus. De loco ubi Photius credi poſſit Teſtimonium Flavianum legiſſe videamus. Codice CCXXXVIII. clara fit de Jeſu Chriſto mentio, quaſi ex Joſepho, his verbis, ἐφ᾽ οὗ καὶ Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ ἡμετέρου γένους παρθενικῆς ἀποτίκτεται μήτρας, καθ᾽ οὗ καὶ μανεὶς Ἡρώδης, τοῦ μὲν δεσπότου διήμαρτε, φονεὺς δὲ πόλλων νηπίων γίνεται. Dixi, *quaſi ex Joſepho*, Photius

---

* Cod. XXXIII. † Cod. XLVIII.

Photius enim excerptum Josephi tantummodò videtur excerpere, ait enim, ἀνεγνώσθη Ἰωσήπου ἡ ἀρχαιολογία ἧς ἡ ἐκλογὴ, ὅσα τε ἱστορεῖ περὶ Ἡρώδου. Licet ista aliter quoque accipi posse videantur: quasi non suprà, sed nunc: non integram Archæologiam; sed Herodis facta Bibliothecæ suæ mandare voluisset. Agnosco tamen lubens Photium istud ex sua sententia addidisse: sed cum posteà de Johanne Baptista hæc subsequantur, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν μέγαν ἀνελὼν Ἰωάννην τὸν πρόδρομον δεδιὼς Ἰώσηπός φησι, μὴ τὸ ἔθνος αὐτοῦ διαστήσει. Utcumque priora hujus sententiæ Verba sint Photii, ejusque solùm de Precursore isto sententiam contineant, isthæc tamen quæ sequuntur, non ex ipsius modo Photii confessione, sed per se ipsa Josephi esse compertum est. Nam illa ratio, Johannem in carcerem fuisse conjectum, & capite pœnas dedisse propter Herodis metum, ne Judæos ad rebellionem concitaret, prorsùs est Josephi propria & Evangelio contraria. Quo fit ut etiam quæ sequuntur, κατὰ τοῦτον καὶ τὸ σωτήριον ἐγεγόνει πάθος, non minùs ex Josephi sententia, visoque Testimonio dicere potuerit Photius, licet eam suis quodammodò verbis obumbret: cum & illa quæ sequuntur de Anano qui curavit lapidibus cædi ad necem, Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ κυρίου, ad Josephum quoque pertinere sit verum. Quæ tria notatu dignissima sunt fere præcipua & sola de qui-

bus-

busdam fidei nostræ Principibus viris testimonia, quæ Josephus cum Evangelistis communia habere videatur. Quidcunque verò dicant, de Josephi Testimonio Photium non prorsus siluisse jam patet: nam cum ita cædem Johannis Baptistæ & Jacobi describat, ut ipsum Josephum secutus esse videatur; tametsi illa ferè suis verbis more excerpentium efferat, quidni & Passionem Christi juxta eundem consequeretur. Aut si Testimonium Flavianum de Christo non vidit, cur tamen de Christi Passione loquitur, aut cur non monet Josephum non minùs ac Justum Tiberiensem de Christi Passione tacuisse. Quod ultimum cum Photius nusquam fecerit, restat ut eum Testimonium de Christo Flavianum perlegisse fateamur. Miscuit equidem sua quædam de Christi natalibus; sed quid vetat excerpentem censoremque, ne sua quandoque interponat alienis. Sunt qui suspicentur Photium, dum alibi Archæologiæ Librorum Argumenta scriberet, rem ita de Industria implicare; fortasse ut consulatur iis, quæ suprà scripserat de Libro περὶ τοῦ παντός, ne sibi forte nimis apertè contradicere cognoscatur. Sed vanus est hic metus ac suspicio, cum hîc eam de Christo mentionem faciat, quam alibi sicco pede prætererat, brevitati proculdubiò consulens. Quæ cum ita sint; tum quidem Photius noster est.

36. Sed

36. Sed neque adhuc relinquimus Photium; quin priùs, quod nobis objiciunt ex eo silentium, in ipsos adversarios retorqueamus. Etenim si verum est quod ipsi dicunt, Photium silentio suo Testimonium damnavisse, id enim subnotare neglexisse ea de causa, quod spurium esse tum crederet; cur non ergo Photius, dum tot alios perlegeret, qui id Testimonium pro vero agnoscerent, confutat? Dignum sanè fuit isthanc imposturam suâ censurâ, si quidem eam esse imposturam credidit, perculisse. At verò cùm hoc nullibi fecerit, hinc pari jure, ac equidem potiore concludamus, eum quoque non minùs Flavianum Testimonium comprobâsse. Ergo in posterum sibi caveant, ne damnosum istud silentium, nobis vero utilissimum objecerint.

37. Ad alterum adversariorum genus quod & in ista recensendum Oratione pervenimus. Hi autem sunt Judæi. Nemo autem negabit quin eorum intersit, ne Testimonium Flavianum admittatur. Quapropter haud mirum esto, si uno ore omnes hoc Testimonium respuant. De omnibus differere neque possum, neque statui. Fatetur Menasses Ben Israel in Literis ad Arnoldum datis, hoc Testimonium esse *Apocryphum* (sic enim loqui amant) communem Judæorum fuisse sententiam. Quamobrem duo tantùm hîc monebo, deque illis solùm, quæ ad rem istam maxime pertinere visa

visa sunt, differam. Primum enim cum observavisset Baronius ad A. C. XXXIV. in pervetusto Judæorum Codice Historiæ Flavianæ è Græco in Hebraicum Sermonem translatæ abrasam esse periocham quandam; quamque ipse, hoc esse de Christo Testimonium, suspicatur: quo fit ut in Editione Munsteriana hiulca sit oratio, velut observavit Cloppenburgius; hoc avidè arripiunt nonnulli, ut fraudem Judæorum suggillent. Faber autem acutè ut omnia, licet minùs cautè, conatur in rem suam vertere; aitque, ei qui hoc abraserit, fraudem scilicet suboluisse: iste Codex Romanus cum sit proculdubiò Josephi Gorionidis inter Judæos hodiernos satis noti, non mirum esset si de Christo hîc taceret. Nunquam tamen ego adducar ut credam, in isto Gorionidis, vel alio quovis Hebræorum Codice extitisse hoc de Christo Testimonium. Omnes in atra caligine versabantur & Andabatarum more pugnabant, qui de hac periocha ex Romano Codice abrasâ verba faciebant; donec exortus sit Vir in Literis Hebraicis doctissimus Johannes Christophorus Wagenseil, qui ex Editione Hebræa Cracoviense & Germanica Versione Pragæ per Judæos editâ, ostendit in istis verbis, hinc sublatis & abrasis, illinc omissis sermonem esse de Tiberio Cæsare Pilatoque, qui statuas in Urbem Hierosolymorum noctu est conatus inducere, quibus Plebs Judæorum valde fuit

commota. Quæ verba cum ſint in Tiberium paulo duriora; ne hodiernos Imperatores offenderent, partim ex ineditis Codicibus ſunt ſublata, partim etiam in editis quibuſdam omiſſa a Judæis Germanis; licet alii in ſuâ Sarmatiâ, Cæſaris iram non pertimeſcentes, hæc verba repoſuerunt. Hinc cognoſcite quàm periculoſum ſit, ut obſervat quidam, de loco aliquo corrupto aut genuino, ſine Codicum auctoritate, judicium facere, vel fidem aliis habere.

38. Vir doctiſſimus me comiter monuit per literas, Judæos ipſos fraudem noſtri Teſtimonii comprobâſſe; imò pugnâſſe locum non extare in antiquiſſimis Joſephi manu exaratis Codicibus Mediceis; idque Coſmo I. Etruriæ Duce fuiſſe compertum. Hæc enim narrare Auctorem Portæ Veritatis M. S. qui floruit & ſcripſit circa A. C. CIƆIƆCXXX. Quanquam difficile ſit de illis loqui Codicibus, quos nunquam vidi, habeo tamen quædam non ſpernenda, quæ huic Judæo opponam. Primò enim ſatis conſtat, Judæos cùm de Joſepho loquantur, eum intelligere, quem in manibus verſant, Gorionidem ſcilicet Hebræum; de quo ut ait R. Menaſſes Ben Iſrael, eundem eſſe cum Flavio Joſepho, nunquam fuit inter Judæos lis ſuborta: quoniam unanimiter credant, Flavium ipſum, ſcriptorum Hebraicorum quæ ſub Nomine Joſephi Gorionidis volitant

litant, auctorem esse. Hunc vero Gorionidem non mirum est præteriisse testimonium de Christo. Sed & Gorionidem esse, quem hic Judæus laudat Veritatis Portitor, Hebræum, vel saltèm Hebraicè scriptum, nullus dubito; cum nostrum Flavium, cujus Archæologia Græcè extat, omnes penitùs Judæi hodierni rejiciant, prout infrà comprobabo; Gorionidem suum solumque admittant. Sed quem Josephum? Judæum quidem, sed nugatorem, impostorem, ignarum, impudentem, multò recentioris ævi. hominem, utpote quem constet non ante IↃCC annos scripsisse, cujusque nemo Judæus ante CCCCLXX annos meminit. His enim eum ornat laudibus Scaliger. Quinetiam probat, Turonensem Francum fuisse; & produnt eum sua scripta. Hunccine igitur iste Veritatis Portitor nobis obtrudere pro vero & genuino Flavio? Nihil tamen hic facit, quod non ab aliis in hoc negotio factum sit priùs: fertur enim, hac ratione [a] Isaacus Abarbanel Flavii auctoritatem negligere, *non enim*, inquit, *sic extat in Libro F. Gorionis, qui inter nos est.*

39. Quantumvis autem iste Veritatis Portitor asseveraret extare Codices M S S. Flavianos,

F Græcè

---

[a] Commentar. in Daniel. vid. Observation. Gul. H. Vorstii ad R. David Ganzii Chronologiam.

Græcè vel Latinè, in Bibliotheca Medicæa, illi tamen nullam fidem haberem, cùm afferat in illis non comparere testimonium de Christo Flavianum. Nam cùm Isaacus Vossius, Vir candidus & in tractandis id genus literis peritissimus, decem aut circiter, nec ampliùs annis post hunc Portitorem, & eodem quoque tempore Emericus Bigotius, iisdem laudibus dignissimus, omnes Bibliothecarum Florentinarum forulos excusserint; ac ibi etiam duos codices M S S. Flavianos contulerint, & secum invicem communicaverint; quis dubitat Vossium siquid hujusmodi sibi compertum esset, non fuisse taciturum? Sed & omnes qui de hoc scribunt testimonio, uno ore clamitant hoc testimonium in omnibus legi codicibus, etiam antiquissimis. Neque hoc negavit Blondellus, sed aliunde vim horum omnium conatur eludere. Usquedum vero ampliùs constet de Florentinis Codicibus; oppono istis Rabbinicis & antiquissimis quod aiunt Flavii Josephi M S S. exemplaribus, primo quidem Codices Eusebii, Ambrosii, Hieronymi, Ruffini, Cassiodori, aliorumque vetustissimos fideiq; non temeratæ: deinde & alios qui adhuc extant; qualis est ille in Bibliothecâ Cæsaris Græcus, ab Augerio Busbequio olim Constantinopoli comparatus, quemque ad partes Lambecius advocat: atque etiam dua alii Latinè versi,

in

in eadem Bibliotheca, membranacei; qui omnes hoc testimonium repræsentant. Posteà verò etiam oppono codices quibus usi sunt Isaacus Vossius & Emericus Bigotius, partim græcos, partim verò latinos; quorum unum habuit Is. Vossius, nugatore Gorionide antiquiorem, hoc est jam ante octo sæcula exaratum, qui quidem antiquam versionem exhibet: Denique Codicem Peirescianum, quem vidit Henricus Valesius: nisi & hunc quoque viderit Bigotius. Eum autem satis esse vetustum credo, quia adscripta habuit Scholia in Testimonium Flavianum, ex quo unum Scholion infrà describam.

40. Restat ut jam tertium genus adversariorum, hoc est Christianorum, recenseamus, qui partìm de fide hujus Testimonii dubitare, partìm etiam contrà scribere, & insertum ab aliena manu probare sunt conati. Quem verò primum omnium qui de hoc testimonio dubitâsse feruntur, falsumve pronunciâsse dicam, nondum statui: mens enim inter duos eodem tempore florentes, Hubertum scilicet Gifanium, Juris Conf. & Lucam Osiandrum, Theologum hæret dubia. De Luca Osiandro primo loco perorabo; quia ejus liber in quo adversus Testimonium scripsit, ad manus meas pervenit; de Hub. Gifanio, quem tamen antiquiorem fuisse credo, fando tantum audivi;

neque ipse fortasse literis commisit sententiam suam; fierique potuit, ut neuter alterius rationes contulerit cum suis. Lucas Osiander quando floruit, ex eo licet conjicere, quòd teste * Thuano, A. C. CIƆIƆLXIV. colloquio Maulbrunensi de controversia Eucharistica interfuerit, Notarius ex parte Virtembergicorum delectus, cui socius sit adjectus Gulielmus Xylander è partibus Palatinorum. Deinde † A. Christi, CIƆIƆLXXXI. cum M. Crusio junctus, disputationem instituit contra Hieremiam C P. Patriarcham. Is igitur Osiander cum Historiæ Ecclesiasticæ Epitomen ederet, relictis || Centuriatoribus Magdeburgicis, de hoc testimonio sic pronunciat: *Testimonium Josephi de Christo, ego omnino suppposititium esse credo, & ab aliquo sciolo ipsius libris insertum. Si enim Josephus ita de Christo sensisset, ut testimonium illud præ se fert, Josephus fuisset Christianus, cum tamen in omnibus ejus scriptis nihil prorsus, quod saltem Christianissimum redoleat, reperiri queat.* Hæc quidem leviuscula est, tamen est ratio: sed Hubertus Gifanius nullam prorsus suspicionis suæ dedit, quantum potui cognoscere, rationem. Audiamus Sebastianum Lepusculum. *Hub. Gifanius*

* Thuani Histor. Lib. XXXV. † Thuani Histor. Lib. LXXIII.
|| Cent. I. Lib. II. Cap. 7.

us J. C. omnium disciplinarum & antiquitatis studio ornatissimus, existimavit hunc locum esse spurium: & a Christiano quodam Patre, qui Judæis & Christianis factum vellet interpositum. Quid non licebit, si suspicari modò sit satis ad evertendam scriptorum fidem? Hic sanè nihil, præterquam suspicatur.

41. Hos sequuntur Jacobus Salianus, Alphonsus Salmeron, & Augustinus Mascardus; & æquis propemodum passibus [a] Jacobus Capellus, cujus verba pariter atque sententiam sequitur [b] Ludovicus Capellus: cui etiam magna fuit de hoc loco cum Johanne Cloppenburgio controversia; quamvis uterque idem de suppositione Testimonii sentiret; sed de modo & ratione lis erat, altercabanturque de rei qualitate, priùs quàm de existentia constaret. Istis quoque temporibus hoc Testimonium damnâsse feruntur sequentes, (non enim puto sententiam suam palàm fecisse, quod cum ita sit, eorum nomina ex aliena fide coactus sum recuperare.) In hoc itaque numero statuunt Danielem Heinsium, M. Z. Boxhornium, Claudium Salmasium, Johannem Fredericum Gronovium, Gulielmum Henricum Vorstium, Johannem Freinshemium, Theodorum Graswinkelium, &

[a] Comm. in Act. Ap. [b] Compend. Hist. Judaicæ.

ta est Archæologia, inscitiæ consuluerit. Quinto; quod desit mentio præcursionis Johannis Baptistæ. Sexto; quod desit connexio periochæ cum cæteris, ut jam intrusa videatur. Septimo; conjicit ex Hieronymi versione, huic suboluisse fraudem istam. Octavo argumento, utitur silentio Justini Martyris, Tertulliani, Clementis Alexandrini, Origenis, Theodoriti, & Photii. Nono, producit ex Origenis Commentariis in Matthæum, & Libris contra Celsum, binas sententias, quibus oppugnat testimonium, quale nunc legitur, & contrarium potius in Origenis codicibus scriptum fuisse primus docet. Tandem vero decimo loco, conatur Eusebium, cujus auctoritate testimonium nititur, futilem scriptorem, vanumque comprobare, denique, auctorem & insertorem esse testimonii conjicit.

44. Quinetiam audio extare quendam librum, ab Hispano quodam latinè scriptum, duasque dissertationes continentem: alteram, de nomine Jesu, alteram verò de hoc testimonio, cujus fraudem ex antiquitate conatur detegere. Videant illi quibus est ad manum. Elias Dupinus, auctor nuperus, nihil habet de suo, nec ipse nova se conferre jactat: aliorum argumenta, quæ quidem scopum attingere visa sunt, ad sex capita reduxit; cætera neglexit ut minùs valida. Primum ex stylo desumptum

tum

tum eſt; ſecundum, quod integra Periocha, cum interrumpatur orationis connexio, poſt exactam Hiſtoriæ ſeriem inſerta fuiſſe videatur. Tertium argumentum hinc petitur, quòd verba teſtimonii per ſe ſumpta ſatis oſtendant, Chriſtianum hîc induci loquentem, Jeſum vocari Deum, agnoſci ejus miracula, reſurrectionem, vaticiniorum in ipſo completionem. Quis hoc credat dicere Joſephum, qui de miraculis in Veteri Teſtamento ſcriptis, quodammodo dubitare ſoleat? Quartum, quod non ſit veriſimile, ut Joſephus addictus Judæis, tam honorificè de Chriſto ſit locutus. Quintum, debuiſſe Joſephum cum de Jacobo verba faceret, annotare ſe loqui de fratre ejus, quem priùs in Hiſtoria memoraverat. Sextum denique, ignotum hoc eſſe Veteribus teſtimonium. Sic ille. Hîc etiam collocandus videtur Thomas Ittigius, qui quantumvis cenſeat teſtimonium eſſe alicubi interpolatum, non tamen ſatis hoc defendi poſſe exiſtimat, nec ſatis validas eſſe Huetii, nec Lambecii rationes putat, nihil tamen ampliùs affert quod non ab aliis dictum ſit priùs.

45. Amici beneficio venit etiam ad manus meas ſcripta diſſertatio cujuſdam Sorbonici de hoc Teſtimonio. Circa quam non eſt quod diu laborem, cum nihil inſit quod Dupino ſit intactum, cum quo fere videtur rationes ſuas contuliſſe:

tulisse: & habeat insuper hoc cum illo commune, ut testimonium de Johanne Baptista rejiciat. Atque hactenus de utraque hujus Testimonii fortunâ, tum secundâ, tum adversâ. De cujus fide & auctoritate, si per defensores atque adversarios judicemus, pro Testimonio reperiemus defensores numero quidem plures, ætate vero omnium antiquissimos; cum admodum sit recens quæ adversus hoc Testimonium commota lis fuit. At verò, siquidem res non sola agitur auctoritate, alia quoque ad ejus defensionem sunt argumenta revocanda.

Pars Secunda, Libri I.

De Usu & Auctoritate Testimonii Flaviani.

1. Ad alteram orationis nostræ partem transeamus, in qua dicere statui de usu Testimonii, & defensionis necessitate; & in quanta, si verum esse reperiatur, apud nos auctoritate sit habendum: quanquam autem id præclarum esse debet, nec sine honore colendum, quod tot & tanti viri per omne ævum non indignum esse suis laboribus ac laudibus judicârunt: quia tamen illi qui illud flocci faciunt, ut a se hujus negligentiæ invidiam amoveant, dictitare solent, non multùm posse religionem Christianam hoc Testimonio promoveri, huic enim non habere fidem Judæos, nec Josephum capere arbitrum: quæ dubia sunt vel falsa rei Christianæ obesse potiùs quàm prodesse, cùm ad religionis veritatem comprobandam, quasi vera sint, proferantur: nihil esse commune luci cum tenebris, Christo cum malo Dæmone: veritatem

veritatem religionis Christianæ cum fraudibus meticulosæ pietatis conjungi non debere: vetuisse Paulum Apostolum ne spiritus impostor quicquam, licet verum, de se prædicaret; non enim egere se hujus testimonio, qui mendax ab initio fuisset repertus: Paulum in eo secutum esse Magistrum suum, qui Dæmonia ipsum pro Christo agnoscere, palamque profiteri vetaret: hæc omnia cum prædicent; ideò, ne operam in hisce dissertationibus perdidisse videar, his respondendum esse aliquid existimo, quo demonstrem, nonnihil usûs esse, ut hoc Testimonium servetur & adhibeatur; nec tam vili ejus auctoritatem esse faciendam.

2. Nemo negaturus est, siquidem verum fuerit hoc Testimonium, quin pro argumento firmissimo possit usurpari contra omnis religionis hostes, quales sunt Athei, & quos nunc Theistas vocamus, præcipuè autem contra Judæos, & maximo cum emolumento; nisi, ut olim nimis erant iniqui Josepho Flavio, sic & nunc solerent ejus scripta contemnere. Judæos itaque, si quis humanis ratiociniis confutare voluerit, nequid hîc dicam de divinis auxiliis, illi laborandum est primùm, ut ad meliores priscorum Judæorum opiniones fidemque revocentur. Nam ex quo alias amplexi sunt opiniones, quæ sui non admittebant patres, qui nec tanto Christianorum odio flagrârunt, cùm necdum ex Christianis mali quid-

quidpiam eſſent paſſi, difficilior eſt eos convertendi ratio. Multa enim nunc recipiunt tanquam veriſſima, quæ noſtris conatibus adverſa fronte repugnant. Quæ quidem licet antiquis Judæorum opinionibus ſint contraria, ab iſtis tamen admittuntur, quia nempe contra Chriſtianos facere poſſe maximè viſa ſunt. Quod ut faciliùs intelligatur, & ne qua fides dictis deſit, quædam eorum hîc apponam, præcipuè illaquæ noſtrum Flavium propiùs reſpiciunt. Sunt autem hujuſmodi, ut his admiſſis nihil polleat Evangelium, nihil Joſephus, aut quiſquam bonæ notæ liber. Nam quale eſt illud quod aiunt, Davidem ipſum non fuiſſe vatem, neque Danielem? Nunc-Judæos gentem eſſe ſapientem atque prudentem, hoc ſibi quod Deus * priſcis attribuit conferentes. Non licere cuiquam rationem inire de venturo Meſſia; hæc enim, præter illam mendaciorum farraginem, quam traditionum avitarum nomine recipiunt, niſi penitùs ablegent, non eſt quod quiſquam de horum ſalute ſperare poſſit. His quoque addo, ut opinionem illam putidiſſimam deponant, quâ nullis præterquam ſuis Scriptoribus, nedum Hiſtoricis ſe credere fatentur. *Nos*, inquit † R. Dav. Ganzius, *Sanctus cœtus Iſraelis non credimus hiſtoricis, qui non ſunt è filiis Iſraelis.* Quamobrem eouſque inſaniæ pro-

* Deut. IV. 6. † Zemach David Lib. II. pag. 169.

progreſſi ſunt, ut ipſum Moſem Ægyptium Maimonidem, quod videatur quandoque Talmudis auctoritatem contemnere, & Chriſtianorum interpretationes in locis quibuſdam propheticis ſtatuminare, perhorreſcant: & paſſim ab iſtiusmodi ſuperſtitioſis ejus libri flammis adjudicentur, qui infenſiore ſunt erga Chriſtianos animo. Ergo adlaborandum eſt, ut Joſepho Flavio melius velint: quem ſi in aliis etiam ſequerentur, citius faciliùſque ad religionem Chriſtianam amplectendum adducerentur. Prava enim præjudicia iſte excuteret, neque ipſi tam benè de hodiernis Magiſtris ſentirent. Pergamus igitur, ac perpendamus, quæ adverſus Joſephum, tum Judæi generatim objiciunt, tum etiam ſpeciatim alii quoque, contra uſum ac neceſſitatem teſtimonii. Hoc eſt, ut ipſius Teſtimonii fidem atque veritatem confirmemus, Joſephi fides eſt primo loco ſtabilienda. Multi enim, licet hoc Joſephus ſcripſerit Teſtimonium, in eo tamen acquieſcere ſe velle negant, neque Joſephi auctoritatem flocci faciunt, neque tanquam teſtem idoneum ac fide dignum admittunt. Quas igitur Flavio faciunt injurias, erit operæ pretium nobis Teſtimonii defenſoribus repuliſſe.

3. Prima quæ fit injuria Flavio Joſepho eſt, quod cùm Judæorum Gorionide conferatur; a pleriſque vero Gorionides iſte Flavio præponatur. Sed fruſtrà; neque enim de hoc Gorionide

onide inter Judæos adhuc convenit. Johanni Pico Mirandulano plures Hebræi sunt confessi, notha esse & adulterina quæ ab illo de variis Judæorum rebus scripta sunt. Ex quo is concludit, illorum Josepho Gorionidi fidem nullam habendam esse. . De suo tamen Josepho aliter sentit * R. Dav. Ganzius, aut sentire videtur, sed in eo paucos habebit consentientes, si de Flavio intelligatur prout iste græcè scripsit; sin aliter, omnes probum esse scriptorem fatebuntur, & Flavio anteponendum. Nam Flavium Apostatam † Isaacus Abarbanel non veretur vocare. Minimè itaque illi esse credendum, quia displicent ea quæ de Danielis Hebdomadibus scripsit Flavius, cum quo non conveniat Gorionides, qui inter ipsos est. Ego sanè nullam hîc inter Flavium & Gorionidem Planum comparationem instituere decrevi. Siccine enim hujus Annales Volusiani cum Græco Livio, uti loquitur Hieronymus, conferentur? Hinc verò solum illud deprehendo; Judæos istos natura quidem ad miseriam esse natos, ut abjectis bonis literis, quæ cum veritate solent consociari, errori & mendacio credant, nec nisi quisquiliis, anilibus fabulis, crassissimâque nebulâ delectentur. Auferendi sunt itaque Judæis Gorionides, aliique similis farinæ

* Zemach David Lib. I. Mill. IV. ann. 829. † Comment. in Dan. Font. 10. palm. 7. vide notas J. H. Vorstii ad Ganzii Chro. pag. 286. &c.

farinæ nugatores; qui nisi auferantur, nunquam erit de eorum conversione sperandum. Optima igitur fuit illa Cæsarum ratio, qui Judæos perlegere suos scriptores, præcipuè autem compilatores traditionum vetabant. Hoc nisi fiat, cur ipsos semper eadem falsissima legentes, sententiam mutaturos esse sperabimus? At verò cum hoc nimis fuerit difficile ac pene impossibile, strenuè laborandum restat, ut tandem aliquando malè de suis scriptoribus sentiant.

4. Posthabitâ igitur hâc comparatione, quæ Flavio Josepho nequit esse honorifica, Judæos, condonando ipsis quod petunt, pressiùs urgeamus; ut nempe Flavius idem sit cum Gorionide. Licet autem Ganzius, || doctissimus eorum scriptor Annalium, maxime æstuet, ut exponat, quomodo Gorionides qui se Julio Cæsare Imperante, vel saltem anno Julii Cæsaris XIX, natum fuisse annos LXX scribit, ad excidium secundi Templi pervenire potuerit, quo tempore ducentesimum exegisset annum ætatis: quoniam tamen ipse auribus pronis hanc excepit fabulam, demus Judæis & Gorionidem verum esse scriptorem, & eundem esse quem nos Flavium nuncupamus, qui & græcè & hebraicè Belli Judaici historiam perscripserit, eoque modo, quo & apud nos,

|| Zemach David Millen. IV. ann. 757.

nos, & apud illos, habetur. Hinc itaque ſic ad hominem, quod aiunt, argumentabimur, ideoque Judæos ſuo ſibi jugulabimus gladio. Ferunt enim Annales Judæorum, nec non, Digeſta Talmudica, teſte ipſo Ganzio, Joſephum Gorionidem, hoc eſt Flavium ipſum, dictumque Joſippum, fuiſſe fratrem Nicodemi filii Gorionis Sacerdotis: huncque fuiſſe ditiſſimum omnes fatentur. Quid, quod * R. Eliezer in Capitulis aſſerit, hunc fuiſſe Judæorum Virum primarium, & ſupremum inter magnates Hieroſolymitanos locum obtinuiſſe; adeo ut & nominis & temporis conditionisque ratione, iſte Nicodemus nequeat alius eſſe a Nicodemo illo de quo Johannes in Evangelio, idque duplici loco, ſatis longas & honorificas habet digreſſiones. Iſte vero Nicodemus etiam coràm de Chriſto præſtantiſſimum dedit Teſtimonium, atque Flaviano ſimillimum. Et poſtea Chriſto accuſato ac ſuperſtite, non ſecus ac paſſo, reverà oſtendit quanta fuerit apud ſe Jeſu Chriſti exiſtimatio. Si igitur Nicodemus tam honorificè de Chriſto ſenſerit, palamque ſit profeſſus, ut teſtatur Evangelium; quidni & Joſephus frater pariter ſentiret; cùm, ut dixi, nihil ſimilius Teſtimonio Flaviano quam ſit illud Nicodemi in Evangelio. Aut negent ergo Teſtimonium

G Nicodemi,

* Pirk Eliezer cap. 2.

Nicodemi, aut utrumque admittant. Sed de hac comparatione hoc satis esto, cum hanc tantummodò obiter attigerim, ut alias in altera dissertatione hac uti possim tanquam causâ integrâ.

5. Sed quid mirum, Judæos hodiernos tam malè Flavio velle, qui eorum causam nihil prorsus juvare soleat; cum & ipsi Christiani, aut saltèm non pauci inter hos, Flavio parùm sint æqui censores. Quoniam non omnia scilicet dicat, quæ eum dixisse vellent; aut aliena prorsus ab ipsorum rationibus referat. Is enim certè mos est hominum iniquissimus, qui utilitate quam ad suam causam conferri cupiunt, sic etiam scriptorum auctoritatem probent. Sanè morosos hic habet censores, qui neque loqui quæ voluit, neque tacere quæ isti vellent dicta, patiuntur. Quidam in Josepho culpant summam ac intolerabilem mentiendi libidinem; quidam negligentiam; alii fraudem & adulationem; nec minima est eorum querela, qui acriter in eum insurgunt, quod antiqua Mosis & aliorum miracula elevare videatur. Sed qui sic judicant, ferè Josephum, aut ejus consilium se nescire fatentur. Quum doctissimi, hoc, & superioribus sæculis scriptores, de Josepho aliter sentiant. Etenim † Theophylacto audit φιλαλήθης. Quem hìc

† Theoph. in Matth. XXII. 7. Ed. Roman. p. 93.

hîc laudo, quia suspicor eum nunquam hoc de Josepho dicturum fuisse, nisi etiam legisset Testimonium de Christo, pariter ac cæteri græci scriptores. At vero Josepho Scaligero non solùm φιλαληθέστατος appellatur, sed & diligentissimus omnium scriptorum; cui tutiùs credatur quam cæteris quibuscunque, tum græcis tum latinis scriptoribus. Hoc etiam addo; licet nulla hujus Testimonii ratio haberetur, si tamen Judæi Flavium admitterent, ejusque scripta legerent, tanta sunt ac præclara in illis veritatis indicia, scripturasque sacras sine præjudiciis legendi studium, ut fieri nequeat, quin Judæi pertinaciâ suâ depositâ, statim ad partes nostras transirent. Sed ad objectionem illam redeo, quæ rem nostram propiùs attingere videtur: non enim statui generalem hîc Josephi defensionem suscipere, sed illorum, quæ tantummodo cum Testimonio de Christo quadam affinitate conjuncta sunt.

6. Esto sanè ut Josephus de transitu Hebræorum per mare Erythræum deficcatum loquens, hoc παράδοξον, sic enim ipse vocat, cum transitu Alexandri magni per Pelagus Pamphylium comparaverit, quo magis ei haberent fidem lectores Gentiles, qui hoc factum esse in nuperis de gestis Alexandri scriptoribus legissent; an ergo dicendum est, Josephum miraculis non credidisse Mosaicis? An quia

Hugo Grotius Vir doctissimus, idemque acerrimus ac diligentissimus pro veritate Religionis Christianæ propugnator fidem de Christi resurrectione, petitis aliunde ex Historicis profanis exemplis stabilire conatur, ergo miraculum resurrectionis Christi censendus est elevare voluisse? non vident isti quantum hæc adversâ fronte pugnent. Culpant quod de Christi miraculis, ut veris, sit locutus, cum etiam dubitasse de Mosaicis conquerantur. Esto sane demum ut neutra vel utraque crediderit Josephus. Quidni igitur & hæc pariter ac illa in Historia sua fideliter recensere potuisset? Ut ut vero de utrisque est locutus, dispar tamen est utraque narrandi ratio. Assero eum miracula Mosaica credidisse, Christi miracula credidisse dubito. Mosaica enim effusa oratione persequitur, Christi vero pede sicco transit & subsultans attigit. Quemadmodum fidum quidem decuit scriptorem, sed Judæum.

7. Tertio verò, licet Judæi Gorionidem cum Flavio Josepho confundant, illumque nugatorem, quod pro ipsis stare videatur, magni faciant; Flavium tamen, hoc est, Archæologiæ Judaicæ græcè conscriptæ auctorem, rejiciunt stultitiâ nullatenus æquiparandâ, & servulum adulatorem, assentatoremque aulicum vocant; varium denique ac desertorem, eadem prorsus ratione, quâ Danielem è Vatum numerò expungunt. De Daniele testem

audito

audito * P. Cunæum, *Nempe audio*, inquit *quia in aula atque in regum cultu ætatem egit, quia politicus fuit & vatem professus non est.* cujus conjecturam fulcit ea Judæorum sententia, *tempore persecutionis, ac præsertim quando servitur gentibus cessare vaticinandi facultatem, ideòque neque captivum, neque servum, neque exulem aut sui non compotem, vatem esse posse.* De Josepho quoque Flavio sic Isaacus Abarbanel, & alii inter Christianos, qui quod Josephus fuerit aulicus, neque fuerit se Christianum professus, de Christo testatum nolunt, neque usquam audiendum esse. Et hæc quidem est ratio eorum certa ut utrumque abdicent; sed vera est, quod stantibus eorum rationibus, causâ protinus Judæi cadant. Sic igitur, quia contra istos, quod cum ratione dicant, nihil habent, ad hoc tandem confugiunt, ut satis sit illis, si utrumque assentatorem aulicum possint, quo jure quâve injuriâ, nuncupare. At vos Judæi, quæso cur Gorionidem vestrum admittitis quem fuisse Flavium illum confitemini? Si vester Gorionides non fuisset servus, esset fortasse quod Flavium cum quadam rationis specie culparetis; at vero, cum eadem fuerit & similis utriusque fortuna, cur hunc disertum atque verissimum, impostori vestro nugacissimo atque stultissimo posthabe-

* De Repub. Heb, Lib. III. cap. 7.

retis? Aut quid tandem causæ cum ratione afferetis? Vos certè O Judæi ea ratione qua Josephum ablegâstis, iniquiores ipso Porphyrio, vestræ haud secùs ac nostræ religionis hoste infensissimo, videmini. Nam iste, cum ausus non esset pro Vate non agnoscere eum, a quo tam multa, & tam clara fuisse prædicta sciret, ad id tandem divertitur, ut neget a Daniele scripta esse Vaticinia. Vos vero, qui non inficiamini ejus esse Auctoris, cujus nomen præ se ferunt, facti estis ipsis religionis vestræ hostibus pervicaciores, eademque pertinacia Josephum horretis, quod æquus saltèm erga Jesum nostrum eousque fuerit, ut de eo aliquatenus honorificè sit locutus. Quæ cum ita sint stultè atque injustè comparata, quid aliud, O miseri, nisi summam amisso pudore cum pervicacia stultitiam proditis?

8. Sed quid vobis tandem O Christiani dicam, qui cum Flavio Josepho præclarum hoc Testimonium invideatis; ut illud simul extorqueatis, creditis multum effecisse dicendo, Josephum fuisse aulicum Virum, nihilque veri testari potuisse: quia semel iterumque adulatus est Hero Imperanti & adhuc superstiti, dum beneficii summi memoria recentissima maneret, neque periculum transiisset; nunquam postea mutare sententiam potuisse, ut vel semel sine fuco loqueretur, daretque non valde amplum, dignissimum tamen veri-

tati

tati Teſtimonium. Quaſi qui ſemel adulando quid dixerunt, in illa plerumque falſiſſimâ, & ad tempus ſaltem neceſſitate receptâ ſententiâ permanere cogerentur. Abjicite in poſterum omnium quæ ad hanc pervenerunt ætatem Hiſtorias optimas, cùm plerumque conſcriptæ ab aulicis ſint viris. Quaſi quiſquam alius geſtorum conſiliorumque veritatem iſtis melius ſcire poſſit? Nunquam ergo in poſterum credite Jac. Aug. Thuano, vel Paulo Servitæ; Huic Hiſtoriâ Concilii Tridentini, Illi vero ſui temporis generali clariſſimis, quia maximi Principis ille favore frueretur, hic Reipublicæ Auguſtiſſimæ conſiliarius eſſet. Atque in ſua uterque Republica longe plus polleret quam Flavius Libertus. Quod ſi quoſdam Romanæ Eccleſiæ filios multa ingenuè contra matrem ſcripſiſſe contigerit, negate denum viros aulicos eo modo de Eccleſia cui iſti addicti fuerunt, loqui potuiſſe; ſi enim locuti eſſent, utique popularibus ſuis dediſſent pœnas. Siccine igitur iniqui eſtis Joſepho, ut ne ſemel quidem contra Judæos, aut bene de illis quos Judæi oderunt, dicere voluiſſe concedatis? Quaſi mores aulicorum vel ſemper eſſent mali, vel etiam ſcriptoribus omnem amorem adimerent veritatis.

9. Contra uſum hujus Teſtimonii quarto loco ſurgit Tanaq. Faber, aſſeritque adverſarii

rii Testimonium vel mendacis non esse recipiendum, cum Christus ipse, & Paulus Apostolus, Dæmoniorum Testimonia rejecerint, quod eorum ope non indigerent. Imo verò & adversarii & mendacis Testimonium admitterem, præsertim ubi contra se testatur: maximamque veritatis inde firmatæ potestatem fuisse concluderem. Sic enim licet aliquando Christus detractaverit Dæmoniorum Testimonium, sed aliam prorsus ob causam atque eam quam assignat Faber, id tamen modestiæ indicium in magistro, Evangelistæ, ac discipuli gloriæ Christi consulentes, noluerunt tacere; quodque Christus præ modestiâ, vel alia de causa, pro tempore admittere noluit, id isti in omne ævum prædicare voluerunt. Sed & passim Apostoli omnes, adversariorum Testimonio seu confessione maxime innituntur; speciatim autem Petrus,* ad ipsius Pilati judicis Testimonium de Jesu Christi innocentiá provocat. Verum enim, Tanaq. Faber, è quo tu Rhetore hoc didicisti, non prodesse adversariorum confessionem: vel quomodo probas esse prorsus ab omni fide alienum, ut adversarius illa, quæ contra se faciant & aliis prosint placeantve, fateatur? Quem tu Theologum hîc produceres qui diceret, per Evangelium, aut Christi Apostolorumve exemplum, non licere

* Act. III. 13.

licere adversarii confessionem ad veritatem stabiliendam advocare. Tecum certe non sentit Irenæus cum ponat, * *Oportere veritatem ab omnibus accipere Testimonium, & esse judicium in salutem quidem credentium, in condemnationem autem non credentium.* Neque Novatianus qui lib. de Trinitate, *firmum* appellat, *genus probationis, quod ab adversariis sumitur, ut veritas ab ipsis veritatis inimicis probetur.* Cujus verba mihi, licet sibi ignoto, suppeditavit J. Ernest. Grabe, quem honoris ejus, atque grati animi ergo hîc nomino: Ad te autem T. Faber redeo. Quod enim causam tuam exemplo Pauli fulcire tentas, frustra es; neque melius Lucam intelligis quam Josephum. Nam cum per dies plusculos malus Dæmon Paulum & Silam sua garrulitate, vera quidem confessione, sed importuna, vexavisset; pertæsus ille, dæmonem non a Testimonio dando coercet; sed puellam ab infesto socio liberat. Neque magis prodest exemplum Christi. Non enim tum expediebat ut fama de Jesu spargeretur. Ad tempus itaque tantùm vetat: alioquin omnes a prædicando Evangelio, & Christi miraculis fama efferendis prohiberentur; quia Christus id semel atque iterum ex instituto consiliove speciali prohibuerit fieri. Si falsum esset hoc Testimonium reipsa, aut non

* Lib. IV. cap. 14.

non esset Josephi genuinum, aliqua subesset ratio, cur nullus ex eo usus esset futurus. Sed a vero aberrant, qui hoc asserunt, ut altera oratione sum probaturus. Quid erit igitur, cur ab usu hujus Testimonii deterreamur? Equidem credo, me hujus facti causam cognoscere. Nam cum isti ideo falsum esse hoc Testimonium asserant, atque Josepho insertum, suppositumque ab iis qui Christianæ religioni bene vellent; vel saltem, ut ipsi putant, contumeliosa in Christum verba ab antiquis Christianis fuisse commutata, qui meticulosâ quâdam feruntur pietate laborâsse: sic & isti nuperi censores usum præstantissimi hujus Testimonii non magni æstimant, licet verum esset, ne quis se haud satis bene velle religioni Christianæ suspicetur. Atque hanc ego puto veram Tanaq. Fabri fuisse rationem. Ferunt tamen bonos esse viros, qui sic sentiant; & optimè aliàs de religione Christianâ, tum doctrinâ tum pietate meritos. At quid id meâ? itane parati sunt suâ negligentiâ vel socordiâ veritatem prodere? certè qui partes nostras produnt nimiâ indulgentiâ, vel non satis strenuè defendunt cùm meliùs possint, ii non aliter ac hostes quidam sunt habendi. Injustè igitur ita comparatum est, pessimèque religioni Christianæ consultum, ut cum quis è viris doctis aliquid adversariis concesserit,

cesserit, id nemini postea liceat iis objicere. Quod si feceris, tum nihil eos pudet eo nomine tantum id rejicere, quod doctus aliquis è partibus nostris concesserit, tanquam debile & infirmum argumentum. Quasi id minùs nunc suâ naturâ sit verum, quod quis alius olim aut nunc male defenderit. Apage igitur hanc socordiam & damnosas concessiones, quæ nihil prodesse quidem, sed multùm fidei nostræ obesse quandoque possint.

10. Quæ cum ita sint, quid mirum est, si denique quinto loco etiam ultrà objiciant, licet verum fuerit hoc Testimonium, non tanti tamen esse, ut quis tantoperè pro eo laboret; quia periculum est, ne si verum non fuerit, adversarii rideant, & in malum potius vertatur male concinnata defensio. Enimvero Ego illos meticulosos valere jubeo; nam si rejicienda sunt omnia illa ex adversariorum, vel gentilium confessionibus desumpta Testimonia, quæ pro religione nostra in subsidium præter cætera possint advocari, quia de illis est quandoque dubitatum, nihil restabit, quo Christianorum fides adversus negantes confirmetur: de omnibus enim fere dubia sunt mota, quæ ad religionem quidquam conferre posse visa sunt. Sibyllina, quæ Veteres Ecclesiæ Patres toties cum fructu producebant, jam vilescunt, & tanquam tramæ putridæ spectantur.

tur. Tiberii præstantissimum de Christi miraculis Testimonium, negat esse verum Faber. Acta Pilati, antiqua illa & genuina; quæ ipsi quoque Gentiles admittebant, jam fere pro falsis habentur. Sed neque pauci Epistolam M. Antonini intactam relinquunt. Nec desunt, qui Luciano suum Philopatridem auferre vellent. Multi ea de causa, & fere sola, si res accuratiùs introspiciatur, Aristeam rejiciunt, ut omnibus Ecclesiæ Patribus os sublinant, aut sublitum esse monstrent, pariter ac Josepho cæterisque omnibus, qua Judæis, qua Christianis Veteribus; sicque Patrum istorum auctoritatem nullam esse probent. Alii vero etiam propiùs grassantur; quas enim summâ veneratione excepit Ecclesia prisca, virorum Apostolicorum Epistolas, aut tanquam supposititias damnant, aut interpolatas censent: idque ea ratione, ut quæ inde contra se proferuntur, haud datâ aliâ contemnere possint. Quorsum enim hæc omnia, nisi quia velut multi sunt, qui nollent hæc dicta fuisse, quæ ab Apostolicis viris dicta feruntur, sic etiam plures nollent ea dixisse Judæos priscos, aut profanos scriptores, quæ Christianorum fidem firmare possint. Dabimusne igitur his manus, ut rejectis externis præsidiis atque testibus, tandem sicubi Evangelistas & Apostolos coràm sistemus, istos plausibiliore

quoque

quoque prætextu respuant, ut minùs idoneos in sua causa testes. Quamobrem verum est, quod vir doctus de horum Testimoniorum fortunâ optimè pronunciavit, Christianorum esse culpam, impunè permittentium, ut quælibet scripta & quælibet Testimonia, quibus præcipuè nostra nititur religio, veluti spuria & nullius fidei, non contemnantur modò, sed & palam explodantur, & conculcentur. Nec desunt qui asserant, ea esse certè signa quædam ὀλιγοπιστίας, quæ non carent insana impietate. Quæ cùm ita sint, vanusque sit metus eorum, qui ne Testimonium Flavianum sit supposititium suspicantur; quid vetat, ut Testimonium illud contra Judæos & religionis hostes citari possit? Non rectè fecisse eos, qui aliquem fidei articulum inde certò stabilire conarentur, agnosco: & qui controversiis finem hinc statuere satagerent; quasi verba Josephi εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρὴ, Arrianorum dogmata ferirent. Neque committendum est, ut solis exterorum testimoniis, ut fragili & incerto nitantur fundamento, quæ nos credimus; cùm copias testium confertas habeamus. Sed hinc illustrari posse factorum quorundam, quibus nostra nititur fides, & circa quæ præsertim versatur, certitudinem contendimus. Et cum exteri nobiscum simùl eant, & ad nostram quasi sententiam transeant, multùm

id

id conferre ad conatus hostium frangendum, impudentiam & proterviam compescendum, erroresque refutandum. Usquedum igitur Judæi suum abjiciant Gorionidem nebulonem, & Flavium Josephum, verè suum atque nostrum, audire velint testantem sat honorificè de Jesu Christo; usurpetur saltèm hujus Testimonium adversùs Atheos, cæterosque religionis hostes cum fructu & emolumento; neque sine summo eorum pudore, si tamen eos unquam contingat pudere, rejiciatur.

PARS

Pars Tertia, Lib. I.

De Consilio Flavii Josephi in Testimonio conscribendo.

1. VEntum aliquando est ad tertiam hujus orationis partem; in qua, ut ad ipsum Josephum jam propiùs accedam, de ejus consilio in Testimonio de Christo conscribendo statui perorare, ut cognoscamus, quale fuerit ejus consilium, eumque in ea conditione positum fuisse probem, ut de Christo nec aliter loqui, nec ullo modo tacere posset; tantum abest, ut quoniam Judæus esset, Pharisæorumque sectæ, ut isti volunt addictus, vel de Christo tacuisse ut plurimi, vel contra ipsum atrociter ac contumeliosè scripsisse, cum Tanaq. Fabro sentiam. Objiciunt quidem Photii quandam regulam, quam ipse potissimùm Justo Tiberiensi, Flavii nostri acerbissimo æmulo applicat, commune esse Hebræorum vitium, ut de Christi adventu aut miraculis nullam facere soleant mentionem; atque ideò

fuffeciffe contendunt, ut Photius hoc in Jufto Tiberienfe perftringeret, ne fi idem apertè in Flavio faceret Chriftianorum odia in fe provocaret. Cum itaque Photius de Jofepho taceat, credendum effe Photio eam mentem fuiffe, ut innueret, Jofephum eodem vitio laboráffe. At vero quam iniqui hac in re fint Photio fupra oftendi. Si tamen ifto Photii de Jufto Tiberienfe judicio aliquid etiam de Jofepho effet ftatuendum, cùm ifte Juftus, fuerit perpetuus Jofephi æmulus & inimicus, adeo ut in omnibus fere diffimiles effent; vel hoc fatis fuit Jofepho, ut de Chrifto fcriberet. Neque dubito, quin cum Juftus de Chrifto tacere voluerit, contrà Jofephus honorificam de Chrifto mentionem vel folo æmulationis ftudio abreptus feciffet, quandoquidem alius effet utriufque fcopus, nec iifdem vel auctoribus vel amicis uterentur. Ille enim Judæos habuit benevolos, Jofephus vero potiffimùm ac folis nitebatur Romanis, quorum plurimi in ipfa Domitiani Regia, & quidem præpotentes, erant Chriftiani. Quamobrem poffet hic quis afferere, Jofephum in eorum numero collocandum effe fcriptorum, qui ambiguitate quadam lectores ancipites quafi fufpendunt; dummodò alieni, modò rectè fentire videntur. Quale genus hominum in aula fuit admodùm frequens, poftea quam facti funt Cæfares Chriftiani, quofque modò

modò Gentiles, modò vero Christianos esse credebant. Nec defuerunt scriptores qui inter hos erant numerandi; qualis Procopius Historicus; & de Hesychio Milesio, idem quoque perhibet Suidas. Alii quoque hujusmodi fuerunt, de quibus olim, & nunc, a viris doctis sunt dubia mota. Hoc isti fecisse censentur, tum ut sibi Cæsarum gratiam conciliarent, tum quod de religione loqui nollent, quam ipsi quidem non amplectebantur, sed a Cæsaribus & aliis non sine magna veneratione erat recepta. Quam quidem fuisse Josephi conditionem, quibusdam mutatis, statim comprobabo.

2. Quales sint Judæi nunc dierum, satis est compertum: at vero ætate Josephi quales fuerint, & superiori ævo, plerique qui de hoc Testimonio dubitant, vel non assequuntur, aut saltem non assequi se simulant. Isti tamen de veteribus Judæis sic judicant atque pronunciant, quasi satis esset sibi perspecta eorum conditio, quasique de nostri ævi Judæis res ageretur. Cùm tamen ex præconceptis hac ætate, aut etiam postquam Christiani rerum sunt potiti, opinionibus, atque propter mala quamplurima quæ sunt passi, odio in Christianos concepto, longe alieniores animo, & Christo & ejus doctrinæ facti sint; quis non videt aliam esse ac diversam utrorumque conditionem. Quapropter, cùm sine exacta ho-

rum consideratione fieri nequeat, ut rectè de Josephi consilio judicemus, hinc ordiendum est, ut satis explorata sit priscorum Judæorum conditio atque sententia, quantum sane ad Christum attinet; liquidòque cognoscatur, qualis fuerit Josephus, tum superstite republicâ, tum etiam posteà subversâ. Quod ultimum, ut etiam plenius fiat, erit operæ pretium cognoscere, quales quoque fuerint illi, ad quos Flavius scripserit, tum & illi, quorum hortatu & auctoritate Archæologiam edidit.

3. Primores Judæorum, a Jesu Christi tempore ad urbis excidium, in duo genera dividi possunt. Primum genus est eorum, qui vel cæteris hæresibus, hoc est, ut plurimum reipublicæ factionibus studentes, vel metu Romanorum, ne quid novi affectare suspicarentur Judæos, omnes gentis seditiones statim compescere cupiebant. Hi non adeò de Religione solliciti, quam suæ potentiæ ac reipublicæ saluti consulentes, cùm Christianos tanquam rebelles, rerumque novarum studiosos, legisque Mosaicæ subversionem appetentes spectarent; quo jure, quaque injuriâ sectam Christianorum pessumdare cogitabant. Tales fuerunt Sacerdotes primarii, Caiaphas, alii, & Ananus, qui Josepho teste, Jacobum Jesu Christi fratrem curavit sine jure perimendum. Cujus quidem facti rationem à Josepho improbari, non minus ac bonis omnibus, ut ille videtur

videtur innuere, clarum est. Neque enim his tantopere legum Mosaicarum honos fuit cordi, ac sui honores, & apud plebem existimatio curæ fuit. Cùm enim plerique Sadducæorum sectæ se applicarent, quos ego quandam Theistarum, ut nunc vocamus, speciem fuisse suspicor, quique tantummodò divina scripta recipiebant specie tenus, ne nimis plebi forent invisi; patet hinc Primores istos non tantam religionis curam habuisse, ac studio vultuque simulabant. Ideoque horum sibi mores Josephus displicuisse profitetur. Quæ cum ita sint, mirari soleo, quî factum est, ut quisquam Flavium Josephum de incredulitate erga Mosis miracula accusare sustinuerit. Cùm Josephus à Sadducæorum commercio & sententia abstineret, qui Mosis scripta & auctoritatem propemodùm pernegarent. Cùm itaque in hoc genere non sit censendus Flavius, videamus in qua potius classe sit collocandus.

4. Erat igitur alterum genus eorum, qui cum bonâ fide Mosaicam religionem admitterent & amplecterentur, ideoque Messiam expectarent, tanquam spem Israelis optimam atque firmissimam, corde atque animo reverà, quæ alii simulatè tantùm, recipiebant. Hi de providentiâ divinâ, ejusque promissis in Vatum commentariis contentis, bene sentientes, non credebant fore, ut Deus quamvis perniciosam sectam contra populum suum valitu-

ram esse pateretur. De consilii ac causæ bonitate ex solo ferè successu, hoc est aperto Dei auxilio judicantes. Qui contrà, si malus esset, tum etiam malam causam putabant malumque consilium; præcipuè vero in negotio de adventu Messiæ, ex quorundam malo fato verisimillimum judicium consecuti. In eorum ego numero pono Nicodemum, deinde & Gamalielem illum, Pauli Apostoli præceptorem, virum apud suos magnæ æstimationis, nec minoris potentiæ & auctoritatis. Quem virum, si fatis urbis superfuisse contigisset, atque videre, quanto in honore & existimatione jam tum Christi nomen ætate Domitiani erat, Dei beneficio Apostolorum prædicationi faventis; non dubito quin optimè de Christo, ac ejus religione sentientem audivissemus. Nam id probum esse sentiebat, cui Deum reperisset secundum. Hunc cùm Josephus impensè laudet; credendum est, ei hujus rationem, vitæ modum, sententiamque placuisse. Quamobrem ego puto, Josephum stante republica, in horum numero fore collocandum. An vero necesse sit, ut qui de Christo bene sentiunt, statim etiam fiant Christiani, atque rejiciant legem cæremoniasque Mosaicas, alia res est. Cùm multi tanquam prophetam Christum reciperent, qui tamen ut cæremonias relinquerent Mosaicas, nondum adduci possent. Cujus rei præstantissimum & indubitatum habe-

mus

mus exemplum in Johanne Baptiſta. Quem quidem omnes ut vatem agnoſcebant, licet ejus conſilium de vita novè inſtituenda, & recipiendo Meſſia, nondum probarent. Idem quoq; plurimis, Jeſum vatem maximum eſſe putantibus, contigit. Quem licet agnoſcerent, non tamen ejus ſectæ dabant operam. Ejus quidem doctrinam, ut bonam ac præclaram, atque tanquam legis Moſaicæ quandam adjectionem, ſpectabant: quam tamen recipere, abjecta Moſaica inſtitutione, non fuerit neceſſarium, ſed cuique liberum vel amplecti, vel in medio relinquere. Denique, eſſe inſtar earum inſtitutionum, quas nonnullæ Judæorum ſectæ ſequebantur: quaſque liberi erat arbitrii cuilibet vel probare, vel repudiare: Quod autem Joſephus, ſæpiùs ſectas Judæorum enumerans, non ponat Chriſtianos, id eâ factum eſt de cauſa, quia Chriſtiani plurimi eſſent ex Gentibus profanis. Noluit itaque inter ſectas Judaicas cenſere Chriſtianos, quod ſecta eorum non eſſet Judæorum propria, ſed etiam communis gentium. Atque in ea acerbiſſima fiſci Judaici exactione, de qua infra dicam, Chriſtianos Judæis accenſere tantundem eſſet ac ſi ad fiſcum Flavius detuliſſet. Eſt autem Joſepho cautio, ne quid invidiæ plenum ſcribat. Ad Judæorum Primores redeo. Minùs illud quod dixi mirum videri debet de illis, qui exciſæ Urbi, Temploque

diruto fupervIventes, non parùm adducerentur, ut ampliùs de Chrifti religione confulerent. Quanquam autem non omnes adeò lumine divino illuftrarentur, ut plena fide Chriftum agnofcerent: eoufque tamen afficiebantur, ut faltem de Chrifto bene fentirent; fierentque quafi femichriftiani; cum admodùm effet arduum, totum femel & fimul exuere Judaifmum. Neque vetus hoc aut nimis rarum eft exemplum, cùm & noftra ætate, patrumque noftrorum memoria, multi fuerint, qui cum fuam religionem apertè colerent, ad alienam tamen aliquantum fuerint proniores: neque tamen eoùfque, ut pro ifta alteram illam & avitam relinquerent. Hi igitur cùm fcribant, foliti funt hac de caufa alteram non fine honoris cujufdam præfatione ac nota nuncupare.

5. Reftat ut examinemus, utrum necne ea fuerit Jofephi conditio, ut in horum numero, rectè ponendus effe videatur? quod ut rite procedat, eft altiùs nobis Flavii Jofephi vita repetenda. Fuit autem Jofephus Matthiæ facerdotis filius, ex Ephemeria prima, ipfe facerdos, natus anno Caii Cæfaris primo. Cum annum ætatis decimum & quartum egiffet, tantos in difciplinis Judaicis progreffus fecerat, ut tùm etiam laudem maximæ in legibus peritiæ à Primoribus urbis obtineret. Hic cum fectarum fuæ gentis Philofophicarum rationem

nem tentare vellet, Bano Eſſeno per triennium dedit operam; ſed annum agens decimum nonum, cum videret Phariſæos in Republica plurimum poſſe, ad hos ſe appulit. At verò cùm etiam poſteà, natus annos ſex ſupra viginti, Felice procurante proficiſſeretur Romam, ut quoſdam ſacerdotes in carcere detentos liberaret; in itinere ſubmerſa nave in medio Adrio totam noctem pernatavit, ubi tribus aut non multò plus annis Paulus Apoſtolus eandem fracta nave fortunam expertus eſt. Re feliciter peracta, & ad priſtinum cum Phariſæis commercium reverſus, cùm vir rebus gerendis idoneus videretur, præfectus eſt Galilææ, virilem ætatem, hoc eſt Annum trigeſimum adeptus. Ibi Veſpaſiano bellum Judæis inferente, expugnatiſque Jotapatis, in manus victoris captus adducitur. Sed Ulyſſeâ propemodum verſutiâ uſus, imperiumque Veſpaſiano pollicitus, manumittitur; & in honore ſummo apud Veſpaſianum habetur. Hinc illi Flavii nomen eſt impoſitum. Miſſus eſt ab iſto cum Tito filio ad urbis Hieroſolymæ obſidionem, ſæpe vitæ periculum adiit, Judæis eum ut deſertorem capere maxime cupientibus, ut extremo ſupplicio afficerent. Ipſiſque Romanis quoties aliqua clades eis accideret, id Joſephi proditioni imputantibus, Titoque continenter acclamantibus, ut tolleret proditorem. Urbe Temploque captis ac di-

rutis, agro in Judæa à Victore donatur; deinde Romam perductus, civitate. Quem tantis honoribus excepit Vespasianus, ut etiam suarum ædium, quæ sibi privato civi propriæ fuerant, participaret. Honorem & emolumenta à Patre Vespasiano concessa Josepho, Titus filius continuavit; auxit etiam Domitianus. Quæ munera ut olim per Poppæam negotium de sacerdotibus liberandis confecerat, sic etiam nunc per Domitiæ gratiam sibi servavit. In quo patet ejus sapientia seu versutia, ut fœminas ad suum commodum flecteret; cujus ipse meminisse non veretur. Anno Domitiani decimo tertio, ætatis suæ sexto supra quinquagesimum, Archæologiam Judaicam, quam ei fuerat auctor Epaphroditus ut ordiretur ac scriberet, feliciter absolvit, & Epaphrodito dicavit; mox etiam librum de vita sua.

6. Videamus jam & altera parte, qualis fuerit conditio eorum, ad quos scripsit, quorumque potissimùm hortatu, & gratia, Archæologiam suam edidit. De ipso Domitiano primùm verba faciam. Hunc infensissimum Christianorum hostem fuisse tradunt multi: idque avidè ab adversariis nostris arripitur. Si generis humani dixissent, aliqua inesset ratio. Sed cum * Henricus Dodwellus, vir celeberrimus,

* Dissert. Cyprian. XI. §. 16.

rimus, hoc crimine partim abſolvit. Perſecutio quæ ab eo fuit commota, adeo brevis fuit, ut vix unum annum impleverit. Nam ſtatim extinctum tradit Lactantius. Cœpta demum eſt, cum annos fere quindecim imperium tenuiſſet, hoc eſt, juxta clariſſ. Dodwelli rationes, A. C. XCV. quo tempore Flavia Domitilla in exilium eſt relegata. Poſtea vero ſuum impetum ipſe Domitianus repreſſit, exuleſque revocavit. Eum ſtupendo miraculo Johannis, in oleum conjecti, ſalvique prodeuntis deterritum, in innocentes ſævire deſiiſſe idem ſuſpicatur. Sed quid nos his movemur? cùm ſatis conſtet anno ejus decimo tertio,quo ſcribere ceſſavit Joſephus, abſolutâ Archæologiâ, Domitianum nondum cœpiſſe perſequi Chriſtianos. In Davidicam ſobolem, hoc eſt Chriſti cognatos, inquirere voluit; ſed pauperes compertos contemſit, & edictum adverſus Chriſtianos abrogavit. Cùm itaque Domitiani odium in Chriſtianos, perfectâ Archæologiâ, nondum flagraret; ideoque vanus ſit metus eorum, qui Joſephum pro Chriſtianis bene locutum negent, quòd ſibi à Domitiano metueret: videndum eſt,an magis æquus aut mitior in Judæos fuerit, ut hac de cauſa iſte ſe Judæum profiteri maluerit; tantoque magis in Jeſum ſævire maledictis. At verò teſtis eſt Suetonius, præſtantiſſimus hoc imperante,

perante, * *Præter cæteros Judaicum fiscum acerbissimè actum esse: ad quem deferebantur, qui velut professi, Judaicam intra urbem viverent vitam, vel dissimulata origine, imposita genti tributa non pependissent. Interfuisse adolescentulum se meminit* idem, *cum a procuratore, frequentissimo consilio inspiceretur nonagenarius senex, an circumsectus esset.* Quam *fisci Judaici calumniàm sublatam S. C.* Nerva Imperante demum refert Dio. Agnosco, Josephum à Domitiano ἀτέλειαν, ut ipse refert, obtinuisse. Sed licet res ita se haberet erga Josephum, cur jam sopitum sibi leonem suscitaret Josephus, nimia vel intempestiva, & pertinace religionis suæ confessione, cum alienæ exprobratione, quam ipsius fortasse amici colerent? nam usquedum in Christianos sæviret Domitianus, plena erant omnia, Christianorum apertè religionem suam profitentium. Ipsi Cæsaris cognati sua Christo nomina dederant; adeo, ut religio Christiana in maxima tùm auctoritate fuisse videatur.

7. Quæ cùm ita sint, duo hìc Testimonii Flaviani inimicos rogâsse vellem. Primum est, cur Josephus hoc taceret, quod cæteri Judæi olim & nunc quoque palam confitentur? de præcipuis rebus quæ in hoc Testimonio continentur, intelligo. Tria enim in isto continentur;

* Sueton. Domit. Sect. 12.

nentur: Jesum miracula fecisse, fuisse Christum, resurrexisse è mortuis postquam passus est sub Pontio Pilato. Jesum Christum fecisse miracula, Judæi fatentur: nam cùm aiunt, eum miracula fecisse læva manû, fatentur tamen. De fine ac modo miraculorum tùm enim sola lis erit. Deinde, Christum fuisse qualem qualem agnoscunt, atque gentibus idoneum profitentur Licet autem sibi alium Christum expectent, habemus tamen (verè) confitentes adversarios, & nostrum Christum vaticiniis divinis quadam ex parte respondisse. Tum denique negant quidem Christum resurrexisse, sed neque hoc clarè asserit Josephus, sed ait eum apparuisse suis discipulis. Sic illi affirmant; penes eos fides esto. At verò cum necdum cessavisset vis Apostolorum mirifica, quid vetat ut Josephus his credidisse censeatur, licet non eousque progrederetur, ut palàm quoque penitusque fidem nostram amplecteretur. Ego sane semper existimavi, Josephum semichristianum esse potuisse. Cùm autem ipsi adversarii quandoque concedant, Josephum non valde res Judæorum curavisse; cur ergo illum alibi prædicant in religione sua fuisse tam pertinacem; aut etiam adeò ferocem & iniquum in nostram, ut odio nostri, & amore suorum, malè de nostra loqueretur, etsi sciret sibi capiendos fore inimicos homines, potentes, cognatos Cæsaris. Sed de his plura inferiùs

inferiùs, ne ſi omnia hîc prius occupem, ſequentia nimis ſicca videantur.

8. At verò, cum & nonnulli ſic fere crepent, Joſephum ad Gentiles in Archæologia ſcripſiſſe: ideoque ſummo ſtudio caviſſe, nequid minùs credibile diceret; quo factum eſt, ut de Veteris Teſtamenti miraculis loquens, ſæpe quaſdam excuſationes miſceat, quaſi neque ipſe fidem his haberet, aut timeret, ne fides ſuis dictis apud gentiles deeſſet. ὁ Ἰώσηπος καὶ δεδοικότι ἔοικε, καὶ εὐλαβουμένῳ, ὡς μὴ προσκρούσειεν ἕλλησι, inquit Philoſtorgius in * Suidæ collectaneis. Eum igitur qui ſic cautè agat, non decere illis ſe intermiſcere narrationibus, quas nec ipſe crederet, nec lectores eſſe credituros putaret. Hos itaque qui ſic cogitant ſecundo loco rogatos velim, cur Joſephus ea Græcis dicere veretur quæ ipſi de aliis non minus fidem omnem ſpuerantibus crederent? cur chriſtum extitiſſe dubitarent, de quo Pilatus ad Tiberium Cæſarem, Cæſar vero pleno in ſenatu, de collocando inter Deos, ipſe retuliſſet? An miracula feciſſe negarent, quæ neque Celſus, neque Porphyrius, neque Julianus ipſe Cæſar, multis pòſt annis negare potuerunt? Et recens erat tum memoria prodigiorum ab Apoſtolis editorum, quæ fidem Chriſti miraculis aſtruerent, quorum in Annalibus

* Voc. φλέγων.

nalibus suis mentionem fecerat Phlegon, Hadriani Libertus, teste † Origene. Ipsi vero Gentiles scriptores, de miraculorum patratoribus ad nauseam usque narrationes oggerunt. An negarent de Christo loqui potuisse Vates, quod ipsi de Vespasiano verum esse dicebant; ad quem, Josephum fortasse secuti, vaticinia de Rege venturo referre solebant? *Percrebuerat*, inquit || Suetonius, *oriente toto vetus & constans opinio, esse in fatis, ut eo tempore Judæâ profecti rerum potirentur. Id de Imperatore Romano quantum eventu postea prædictum patuit, Judæi ad se trahentes rebellârunt.* Hunc etiam refert idem morbos quoque sanavisse. An denique Christi resurrectionem, ex Apostolorum fide recitatam, ablegarent Gentiles, qui de similibus factis, multa in suis scriptoribus legerant? hujusmodi enim narrationes exhibent Herodotus, Plato, Valerius Maximus, Plutarchus, Plinius, Diogenes Laertius, Galenus, denique Theodosius Macrobius. Sed & Domitiano Imperante, fertur Apollonius Tyanæus elatam ad funus puellam ad vitam, in ipsa quoque urbe, revocâsse. Si itaque Gentiles hoc de Christo Testimonium culpare voluissent, utpote minus verisimile; sane id tum fecisset Josephus, quod & alibi fecisse reperitur, cum transitum Hebræorum

per

† Lib. II. contr. Cels. || Sueton Vespas. Sect. 4.

per mare Erythræum expeditioni Alexandri M. per Pelagus Pamphylium ſimilem facit. Eos enim, qui ſibi hanc narrationem de Chriſto ex fide Apoſtolorum vitio verterent, tunc etiam ad ſuas Hiſtorias amandâſſet. Nequis autem vim hujus argumenti, quod partim Joſephi auctoritate & exemplo comprobavi, eludere conetur, aut minùs validum eſſe ſentiat, adjiciam quoque Origenis ſententiam, qua poſſit in tuto ſatis collocari. Nam cùm Celſus Judæum introduxiſſet de Chriſti reſurrectione dubitantem, reſpondet Origenes, inconſideratè hoc eſſe factum ab eo, quaſi res eſſet impoſſibilis è mortuis aliquem cum eodem, quod prius habebat, corpore reſurgere: hancque addit rationem; *οὐκ ἂν γὰρ εἶπεν ὁ ἰουδαῖος ταῦτα, πιστεύων τοῖς ἐν τῇ τρίτῃ τῶν Βασιλειῶν ἀναγεγραμμένοις, καὶ τῇ τετάρτῃ περὶ παιδαρίων. ὧν τὸ μὲν ἕτερον Ἠλίας ἀνέστησεν, τὸ δὲ λοιπὸν ὁ Ἐλισσαῖος. διὰ τοῦτο δ᾽ οἶμαι καὶ τὸν Ἰησοῦν οὐκ ἄλλῳ ἔθνει ἐπιδεδημηκέναι, τοῖς ἔθεσι γνωριμένοις πρὸς τὰ παράδοξα τῇ παραθέσει τῶν πεπιστευμένων πρὸς τὰ ὑπ᾽ αὐτοῦ γινόμενα καὶ περὶ αὐτοῦ ἱστορούμενα, ὅπως παραδέξωνται, ὅτι οὗτος, περὶ ὃν γέγονε μείζονα, καὶ ὑφ᾽ οὗ ἐπιτελέσθη παραδοξότερα, πάντων ἐκείνων μείζων ἦν. Hoc ratiocinium, ut de Judæis veriſſimum, ſic etiam, licet renitente Origene, gentilibus qui multa fidem ſuperantia admittebant,

* Origen. c. Celſum, Lib. II. pag. 95.

tebant, ut ſupra oſtendi, aptiſſimè poteſt applicari. Joſephus igitur, neque quoniam Judæus eſſet, neque quia ad gentiles ſcriberet, quidquam debuit metuere, ne ſibi vitio verteretur, ſi quædam de Jeſu Chriſto vel mirabilia, vel cum nonnulla honoris præfatione, aut veritatis confeſſione literis mandaret. Præcipuè verò cùm neque tunc pertinax Judaiſmi confeſſio, aut contra Chriſtianos defenſio cum provocatione ac jurgio, quicquam proficeret; neque quemquam offenderet confeſſio veritatis: ſatiſque proni eſſent Gentiles ad audiendum cum voluptate illa de Chriſto mirabilia, modeſtè tamen narrata, æquè ac illa quæ Joſephus de Moſaicis, aliiſque narrationibus mirabilibus in ſua ſcripta retuliſſet. Nam pauci erant ſcientiæ cupidi, qui non etiam tunc ſcire cuperent, quis aut qualis eſſet Chriſtus ille, de quo tam late nomen eſſet cum laude celebratum: *cum* etiam, ut ait * Cicero, *fictas fabulas è quibus utilitas nulla duci poteſt, cum voluptate legerent.*

8. Porrò quoniam jactare ſolent, adulandi cauſa Joſephum ea, quæ de Chriſto prædixerint vates, Veſpaſiano tribuiſſe, cum libros de Bello judaico conſcriberet, adeoque vix eſſe veriſimile, eum poſtea cùm Archæologiam ederet, mutaviſſe ſententiam: erit operæ fortaſſe

* De finibus Bon. & Malor. Lib. V.

taſſe pretium ſi perpendamus, annon etiam adulandi gratia, ea quæ de Chriſto in Archæologia ſunt ſcripta, literis mandaverit. Primùm enim omnium ſatis conſtat, Epaphrodito auctore & impulſore, Flavium noſtrum ad gentis ſuæ Hiſtoriam literis tradendam edendamque ſe appuliſſe. Hunc ipſe Flavius in proœmio aſſerit doctum fuiſſe virum, tùm omne genus diſciplinarum, tùm etiam rerum geſtarum ſcientiæ imprimis avidum, ut qui ipſe in maximis negotiis, variiſque fortunæ caſibus verſatus, in omnibus eximiam indolem præ ſe tuliſſet. Iſtum verò Epaphroditum, Neronis Libertum fuiſſe docet † Tacitus, eumque || Suidas σωματοφύλακα, ſed rectiùs fortaſſe *a libellis* Neroni & poſteà Domitiano fuiſſe ſcripſit * Suetonius; à quo etiam capitali pœnâ damnatus eſt, atque Dione teſte necatus. Cujus necis cauſâ factam eſſe conjurationem idem tradidit. Licet Suetonius ob necem Flavii Clementis, maturatum fuiſſe Domitiano exitium aſſerat. Fortaſſe utrumque verum eſt. Et ut morte conjuncti ſunt, ſic etiam in vita erant amicitiâ & neceſſitudine vincti. Hunc igitur Epaphroditum conſtat in aula Imperatorum, non ſine magna omnium exiſtimatione ad extremum Domitiani annum

com-

* Tacit. Annal. Lib. XV. p. 259.
† Neron. Sect. 49. & Domit. Sect. 14.
|| Vo. Ἐπίκτητος.

commoratum, a quo propter ſuſpiciones leviſſimas, ut erat omnium ſuſpicioſus Domitianus, utque ſuos ab audacia ſimili deterreret, (ferebatur enim Epaphroditus Neroni manus intuliſſe) eſt interemptus. Joſepho fuerat auctor uti dixi Epaphroditus, Archæologiam edendi; ea autem eſt edita duobus aut circiter annis, antequam tolleretur Epaphroditus, hoc eſt anno XIII. Domitiani.

9. Erit autem videndum, annon hic Epaphroditus ſit ille, de quo Paulus Apoſtolus aliquoties in Epiſtolis ſuis meminit, quique Paulo in vinculis ſuis multa ſigna ac notas benevolentiæ præſtitit. Hunc ſane eundem fuiſſe cum illo Neronis Liberto, ſuſpicatus ſum; quoniam utriuſque conditio & tempus maximè conveniunt. Atque hujus meæ ſuſpicionis aliquot indicia & argumenta, quæ hoc admodum eſſe probabile oſtenderent, habebam. * Paulus enim in Epiſtola quá de Epaphrodito loquitur, etiam innuit in aula Neronis, aut ſi malis, in ipſa familia fuiſſe plurimos Chriſtianos. Epaphroditum vero illo tempore ſervili fuiſſe conditione probant, tum quod Paulus aſſerit, † eum in vincula fuiſſe conjectum, & συναιχμάλωτον, tum quod fuit Phryx, ejuſque nomen decurtatum ſervili modo proferatur. Præter hæc, ubi Paulus

* Philip. I. 13. & IV. 22. † Philem. v. 23.

hujus nomen decurtatum per Ἐπαφρᾶν extulit, || ibi quidam Codices Orationum Johannis Chrysostomi legunt Ἐπαφρόδιτον. Hinc quoque rectè conjiciemus, Ἐπαφρόδιτον atque Ἐπαφρᾶν unum esse nomen, ut voluit H. Grotius, qui etiam ostendit, isthæc nomina contracta esse è longioribus. Iste autem Epaphroditus, primò quidem Neronis servus, ac postea libertus, in Cæsarum familia perstitit, donec jubente Domitiano plecteretur. Sic itaque & nomen & conditio, atque etiam fortasse patria, utriusque fortunæque, non minùs ac tempora congruunt, ut eundem esse suspicemur.

10. Posteaquam hæc omnia è mera suspicione ac conjecturâ orta, sic tamen congruentia reperissem: commodùm affuit * Abrahami Berkelii plena affirmatio, quæ animum meum statim explevit: hunc Epaphroditum, libertum quidem Neronis, Epicteti vero Philosophi herum, esse proculdubio recensendum inter illos Christianos, in ipsa Neronis familia degentes, & esse ipsum qui Paulo vincto, etiam lubens, nec advocatus, astiterit: atque propter eum, hoc est Christi nomen, fuerit carceri mancipatus. Nam quod ait Paulus eum esse παραβολευσάμενον τῇ ψυχῇ, † hæc verba non sunt ita intelligenda ut vulgò solent, quasi Epaphro-

|| Coloss. IV. 12. * Præfat. in Epicteti Enchirid. † Philip. II. 30.

Epaphroditus in morbum incidens de vita ſit
periclitatus: cum & illud ἀσθενεῖν, quod ibi-
dem quoque uſurpatur, ſit *pati perſecutionem*,
ut obſervavit aliud agens * Johannes Chryſo-
ſtomus: ſed eum tam audacter coram Hero
Nerone Pauli cauſam egiſſe, ut ipſe trudere-
tur in Carcerem. Ideoque, ut in codice Pu-
teani vertitur teſte † Caſaubono, *Parabolanus
fuit de anima ſua.* Nihil enim obſtat quod
|| alii teſtantur ibi legi, *Parabolatus fuit de a-
nima ſua*; * alii denique, *Parabolatus eſt ani-
mam ſuam*; quæ eodem ſpectant. Nam Para-
bolani non ſunt qui morbo ægrotant, ſed qui
ſponte ſuâ vitæ diſcrimen ineunt, ut aliis opi-
tulentur. Quo ſenſu etiam Joſephus uſurpat
vocem παραβαλλόμενος. maximè propriè, ut
omnia, in libro de vita ſua, † ἐκεῖνα γὰρ παρα-
βαλλόμενος χρήσασθαί τι καὶ τόλμῃ. Cui ſuffra-
gantur Grammatici. Ex iſto Epaphrodito,
Chriſtiano ut videtur, vel etiam ex Paulo ip-
ſo Apoſtolo, quo cum conſueverat Epaphro-
ditus, eorumque colloquiis de fide Chriſtiana,
fortaſſe etiam & commentariis, ſua omnia vult
ac conjicit Epictetum hauſiſſe Berkelius, quæ
doctrinam redoleant Chriſtianam. Epictetus
enim ſervus quoque fuit Epaphroditi, Nero-
nis liberti, & συνδημώτης illius quem laudat

I 2 Paulus;

* Orat. XXV. in II. ad Corinth. † Epiſt. CCCCXXXVIII.
|| Joh. Crojus in obſ. ad N. T. p. 118. * Hugo Grotius. † pag.
1010.

Paulus; uterque Phryx, Epictetus Hierapoli, Epaphroditus Colossis, prope Laodiceam atque Hierapolin oriundi. Phryges verò atque Asiatici Romæ plerumque servi, ut tum penè proverbio sit notum, quod usurpat Cicero, † *Phrygem plagis fieri solere meliorem*, & * alibi apud eundem legimus, *Venales Asiaticos*. Quod verò dicatur Epaphroditus in Epistola Pauli, Apostolus seu Nuncius Philippensium, id de illo sic exponendum est, qui Paulo horum nomine pecuniam numerari curaverit. Nec obstat, quod de illo Paulus loquatur, quasi in potestate sua quodammodo fuisset, non autem Heri; ut ejus ministerio Paulus uti posset; nondum enim ad id fortunæ culmen quo post illa pervenerat. Et cum primam Neronis iram atque ferociam evitâsset, liberum ei erat quamvis legationem aut negotium subire. Licet subiisse non constet, sed forsan Romæ mansit, atque Nerone usus est multò quam anteà mitiore.

11. Huic igitur Epaphrodito quod esset Christianus blandire cupiens Josephus, hoc de Christo Testimonium & potuit, & voluit suæ Historiæ interserere. Id enim aulicorum est ingenium, necessitasque eos premit, ut multa ad aliorum mentem cogantur, vel dictis vel scriptis, quanquam non averso animo, sæpe tamen

† Orat. pro Flacco. * In Verr. V.

tamen præter animi sui sententiam, persequi. Eam autem esse aulicorum in his rebus conditionem, quotidie videmus; ac nisi videremus, vel ex isto Epaphrodito facile possemus assequi: cujus vitæ ratione cognitâ, cum necessariorum, & eâdem fortunâ utentium simul, unum plerumque aut simile sit studium, similisque sententia, de Josephi quoque sententia poterimus judicare. Quamobrem usus erit, ut hic apponamus quæ ex ore Epicteti decerpta narrat Arrianus, de Epaphrodito isto Epicteti Hero, Sic autem ille in || dissertatione de modo quo tractandi aut colendi sunt Tyranni. Εἶχέ τινα Ἐπαφρόδιτος σκυτέα, ὃν διὰ τὸ ἄχρηστον εἶναι ἐπώλησεν. εἶτα ἐκεῖνος κατά τινα δαίμονα ἀγορασθεὶς ὑπό τινος τῶν Καισαριανῶν, τοῦ Καίσαρος σκυτεὺς ἐγένετο. εἶδες ἄν, πῶς αὐτὸν ἐτίμα ὁ Ἐπαφρόδιτος. τί πράσσει Φηλικίων ὁ ἀγαθός, φιλῶ σε. εἶτα εἴ τις ἡμῶν ἐπύθετο, τί ποιεῖ αὐτός; ἐλέγετο, ὅτι μετὰ Φηλικίωνος βουλεύεται περί τινος. Ergo cum Josephus hunc Epaphroditum Christianum coleret, oportet etiam, ut de Christo bene sit locutus. Non satis erat tunc Domitiani gratiam captare, nisi Epaphrodito, qui erat à Libellis, etiam adularetur. Ea enim est aulicorum conditio, ut idem observat Arrianus, non solum ut Tyrannos colere debeant, sed & eorum cubicularios. Quapropter

I 3 licet

|| Arrian. Epict. Libr. I. cap. 19.

licet Domitianus non esset Christianus; neque ideò fuerit opus Josepho ut de Christo loqueretur honorificè; cùm tamen Epaphroditus Flavii amicus esset, atque Christianus, nolentem eum ac quasi invitum adduxisset ut scriberet. Neque hic obstaret quidquam impensus amor religionis Judaicæ, quem tamen alibi negant in Josepho fuisse.

12. Nequis autem putet me hæc omnia eo fine tantummodo excogitâsse, ut hoc Testimonium defenderem; neque quidquam inesse huic argumento virtutis aut roboris, ut aliquis mutavisse putetur sententiam pro variâ fortunâ, vel prout cum variis fuerit versatus, quorum opinionibus ac consiliis ipse loquens aut scribens sua quoque verba accommodaverit, atque sententias; producam aliud exemplum in D. Hieronymo, viro magno, & ut ita dicam, in suo genere Josepho pari, cuique propter opiniones singulariter admissas gravissima fuerunt cum multis Ecclesiæ Patribus jurgia. Hunc autem; qua ego ratione Josephum explicare, quo modo Judæus cùm esset, honorificè tamen de Christo sit locutus, eadem quoque tum defendere, tum etiam frequentiores ejus de auctoritate, ac inspiratione interpretum LXXII. contradictiones explicare conatur Arnoldus Bootius, acerrimus Hieronymi contra Morinum & Capellum defensor. Verba ejus quæ totum hoc negotium mirificè illustrant

ſtrant hæc ſunt; * *Nihil igitur mirum, quum adeo immani ob novam ſuam tranſlaticnem flagraret invidia Hieronymus, ſi ad illam amoliendam aliquid interdum locutus eſt, contra quam ipſe ſentiret. Sed & cum amicis ſuis ſic agere ſolebat, ut quoties in eos incideret, qui iſta de* θεόπνευστα τῶν *LXXII. opinione erant penitùs imbuti, affectibus ipſorum verba ſua accommodaret, quo faciliùs eos corrigeret, atque veritati recipiendæ aptiores experiretur. Faciliùs enim credebant, ſolo veritatis amore illum nova moliri, atque a veteri verſione diſcedere, de cujus auctoribus ipſe tam honorificè ſentiret.* Habemus itaque Hieronymum, non minùs ac Flavium noſtrum verſipellem, & pro temporum vel hominum ratione mutantem; ideoque alterùm in verbis ac ſententiis Theramenem. Nequis hoc novum eſſe in noſtro Flavio crediderit aut ſingulare.

13. Verùm enim,ut tandem huic orationi aliquem modum ac finem ſtatuam,licèt Epaphroditus iſte non fuerit Chriſtianus, quod tamen ego veriſſimum eſſe credo, verum tamen Chriſtiana erat Flavia Domitilla, tunc temporis, cùm ſcriberet Flavius Joſephus, & poſteà ob Chriſti confeſſionem in Pontiam inſulam relegata. Erat etiam Chriſtianus T. Flavius Clemens, Conſul, interfectus ob impietatem,

* Vindic. pro Heb. veritat. cap. XI. p. 109.

ut ferunt, hoc eſt, Chriſti fidem. Quem Domitianus tamen, quo ſcribebat tempore Joſephus, impenſè amabat; cujuſque filios etiam tum parvulos ſucceſſores palam deſtinaverat. Hunc cùm Suetonius *contemptiſſimæ inertiæ* fuiſſe dicat, ego de ſummo Chriſtianæ religionis ſtudio intelligo; quam qui tunc colebant, hujus quaſi vitæ contemptu, plerumque ferè rem publicam negligebant. Hoc Suetonius *inertiam* vocat. Iſtos Flavios coluiſſe noſtrum, & magis etiam fortaſſe quam ipſum Domitianum, immanem atque intractabilem belluam, nullus dubito: ideoque voluiſſe coràm in os lædere malè de Chriſto dicendo, aut animo malevolo tacendo, nunquam adducar ut credam. Certè, Joſephum magis eſt probabile Flaviis iſtis familiariter uſum eſſe, ac Epaphrodito, quam ipſo Cæſare. Quapropter ipſis potiùs adulatum eſſe conſtat. Joſephus nemini non blandiebatur, qui aliquid apud Domitianum polleret; cum etiam de Domitiæ Longinæ, licet hujus uxoris, probri tamen plenæ, gratiâ gloriaretur. ἡ δὲ τοῦ Καίσαρος γυνὴ Δομετία οὐ διετέλεσεν εὐεργετῆσαί με, inquit ille Libro de Vita ſua extremo: Aliorum igitur Flaviorum, Cæſariſque cognatorum gratiam neglexiſſe, non eſt veriſimile. Quam ſi minimè neglexerit, ſed omni conamine tentaverit conſequi, non ſolum à maledicendo de Chriſto abſtinuit, ſed neque quidem tace-

re

re potuit. Non enim mihi videtur, Josepho de Christo tacere fuisse liberum arbitrium. Neque hic quidquam Justi Tiberiensis exemplum valet. Aliud erat in scribendo Justi, qui de Christo tacuisse fertur, propositum; aliud Flavii Josephi. * Ille enim eo fine Historiam scripsit, ut veritati fucum faceret, cum esset vir malus, & Judæus Zelota, hoc est religioni suæ addictissimus, Romanorum ac Christianorum osor. Huic vero sola veritas erat cordi, quam ubique se cupere assequi profitetur, quantum possit; etiam ubi contra se stet, nec tam religioni suæ addictum se ostendit, quin multa in se admittere deprehendatur sui prepositi gratiâ, quæ non satis congruere cum illo judaico Zelo atque superstitione videantur. Cum itaque & rei veritas, & amicorum gratia, Josephum ad benè de Christo sentiendum, benè etiam atque honorificè scribendum hortarentur; quid nos miramur, illum de Christo Jesu hoc Testimonium scribere voluisse, aut etiam potuisse pernegamus?

14. Hactenus de consilio Flavii Josephi, cum Archæologiam scriberet, egimus; quò manifestum fiat, eum voluisse ac debuisse de Christo loqui. Nunc tandem ex ejus consilio, atque Historias describendi modo, cognoscite esse impossibile, ut quis totam hanc de

* Joseph. de vita sua pag. 1001.

ut ferunt, hoc eſt, Chriſti fidem. Quem Domitianus tamen, quo ſcribebat tempore Joſephus, impenſè amabat; cujuſque filios etiam tum parvulos ſucceſſores palam deſtinaverat. Hunc cùm Suetonius *contemptiſſimæ inertiæ* fuiſſe dicat, ego de ſummo Chriſtianæ religionis ſtudio intelligo; quam qui tunc colebant, hujus quaſi vitæ contemptu, plerumque ferè rem publicam negligebant. Hoc Suetonius *inertiam* vocat. Iſtos Flavios coluiſſe noſtrum, & magis etiam fortaſſe quam ipſum Domitianum, immanem atque intractabilem belluam, nullus dubito: ideoque voluiſſe coràm in os lædere malè de Chriſto dicendo, aut animo malevolo tacendo, nunquam adducar ut credam. Certè, Joſephum magis eſt probabile Flaviis iſtis familiariter uſum eſſe, ac Epaphrodito, quam ipſo Cæſare. Quapropter ipſis potiùs adulatum eſſe conſtat. Joſephus nemini non blandiebatur, qui aliquid apud Domitianum polleret; cum etiam de Domitiæ Longinæ, licet hujus uxoris, probri tamen plenæ, gratiâ gloriaretur. ἡ δὲ τοῦ Καίσαρος γυνὴ Δομετία οὐ διετέλεσεν εὐεργετοῦσά με, inquit ille Libro de Vita ſua extremo: Aliorum igitur Flaviorum, Cæſariſque cognatorum gratiam neglexiſſe, non eſt veriſimile. Quam ſi minimè neglexerit, ſed omni conamine tentaverit conſequi, non ſolum à maledicendo de Chriſto abſtinuit, ſed neque quidem tace-

re

re potuit. Non enim mihi videtur, Josepho de Christo tacere fuisse liberum arbitrium. Neque hic quidquam Justi Tiberiensis exemplum valet. Aliud erat in scribendo Justi, qui de Christo tacuisse fertur, propositum; aliud Flavii Josephi. * Ille enim eo fine Historiam scripsit, ut veritati fucum faceret, cum esset vir malus, & Judæus Zelota, hoc est religioni suæ addictissimus, Romanorum ac Christianorum osor. Huic vero sola veritas erat cordi, quam ubique se cupere assequi profitetur, quantum possit; etiam ubi contra se stet, nec tam religioni suæ addictum se ostendit, quin multa in se admittere deprehendatur sui prepositi gratiâ, quæ non satis congruere cum illo judaico Zelo atque superstitione videantur. Cum itaque & rei veritas, & amicorum gratia, Josephum ad benè de Christo sentiendum, benè etiam atque honorificè scribendum hortarentur; quid nos miramur, illum de Christo Jesu hoc Testimonium scribere voluisse, aut etiam potuisse pernegamus?

14. Hactenus de consilio Flavii Josephi, cum Archæologiam scriberet, egimus; quò manifestum fiat, eum voluisse ac debuisse de Christo loqui. Nunc tandem ex ejus consilio, atque Historias describendi modo, cognoscite esse impossibile, ut quis totam hanc de

* Joseph. de vita sua pag. 1001.

de Christo periocham Archæologiæ interpolaret. Hoc si fecero ut cognoscatis, quid restat, nisi ut uno ore simul omnes hoc Testimonium tanquam verissimum excipiamus. Satis enim constat, facilius esse integrum aliquem tractatum, aut librum alicui supponere, quam verum insigni aliqua parte aut lacinia interpolare. Illud enim ut rectè fiat, nihil opus est, nisi ut quis, quod voluerit scribat, nomenque quod placuerit supponat. Deinde si temporum rationem accuratè observaverit; vel etiam scriptoris, si qua sint ejus alia scripta, stylum, & orationis colorem fuerit imitatus, omnia rectè se habebunt, & latebit dolus: fortasse tamen latebit; multa enim sunt non expectata quæ fraudem subolere faciant: Ut verò quis in verum cujusdam scriptoris librum aliquid novum infarciat, ei opus est atque necessarium, ut omnes per orbem hujusce libri codices scriptos immutet; aut saltem, ut codices ad paucissimos redactos in sua potestate habeat immutandos, aut supprimendos, illis editis qui fœtum suppositum gestent. Hoc nisi fecerit, non est quod speret diù fraudem suam latere posse, cum adhuc supersint alii codices, quorum collatione fraus detecta citiùs apparebit. Hac enim comparatione, non solùm interpolata patent, sed & omissa resarciuntur, & incautè sine dolo malo intrusa rejiciuntur. Videndum est itaque, an Josephus

non

non curaverit, ut multa fuerint ſuorum ſcriptorum exemplaria; quod ut afferam facit, quod libro de vita ſua ſcripſit de ſuo more libros in publicum edendi. Ut ut enim hoc eſt de libris Belli Judaici dictum, nihil tamen obſtat, quin eum quoque morem atque inſtitutum in aliis ſervaverit. Ait enim ſe libros Veſpaſiano atque Tito obtuliſſe, quos Titus, manu ſua ſubſcriptos, in Bibliotheca publicari juſſerit. Deinde & aliis quamplurimis, Regique Agrippæ eam Hiſtoriam communicâſſe. Hunc morem ſi in aliis quoque ſcriptis ſervaverit, eumque ſervâſſe nullus dubito; atque ut vidimus, ducentis poſt ejus ætatem annis horum exemplaria ubique proſtarent diſperſa, neque minima pars in manus gentilium perveniſſet, quorum cauſâ eos edidit: quî fieri poſſit, ut aliquis Chriſtianus, eos inſigni hac periochâ augeret; quam quidem exhibuiſſe omnes olim codices ſuprà compertum eſt? Concoquant ſane iſtam fabam adverſarii, & quibus dura eſt ingluvies: mihi longè ſatius eſt, nunquam iſtam in me admittere ſtultitiam, quam miſſis ambagibus verum eſſe hoc Joſephi Teſtimonium confiteri.

PRO

PRO TESTIMONIO FLAVII JOSEPHI DE JESU CHRISTO.

LIBER SECUNDUS.

De ſtylo ac vero ſenſu Teſtimonii FLAVIANI.

1. NEminem jam latet, quantum hæc quæſtio per omne genus hominum celebretur; quorum ut vidimus plurimi locum eſſe ſpurium contendunt. Hi labaſcenti opem veritati ſe conferre credunt, licèt aliquantum ab argumentis, quibus fulcitur fides Chriſtiana auferre videantur. Ut autem Flavio Joſepho hanc

hanc extorqueant periocham, multa commi-niſcuntur etiam extrinſecus producta, quæ ut ab illis gratis atque leviter ſunt aſſumpta, facile quoque ut incerta refelluntur. Fundamentum vero incœpti, ad quod tanquam ad ſacram anchoram nuperi cenſores Teſtimonii confugiunt, præcipuum eſt ſtylus dictionis: quem ut a partibus ſuis ſtare putant, ita κριτήριον in his rebus eſſe certiſſimum exiſtimant. Lubens hunc judicem accipio, eâ viciſſim lege, ut ſi à noſtris ſtet partibus, tum protinùs & hoc Teſtimonium ferè amiſſum recuperetur; & ad priſtinas ſedes, quas ei Joſephus in Archæologia deſtinaverat, in omne ævum ſine ulla dubitatione retineatur. Primùm autem erit operæ pretium exquirere, quomodo hîc ſe expediant, ût ſtylum eſſe ſpurium, ac proinde totam ῥῆσιν eſſe ſuppoſititiam comprobent. Primus aut ſaltem præcipuus adverſarius, qui de ſtylo Teſtimonii hujuſce ſic judicavit, quemque ſine ullo examine cæteri poſteà ſunt ſecuti, is eſt Tanaq. Faber, qui edito ſuper hac re libello, omnem lapidem adverſus hoc Teſtimonium movit; de ſtylo vero ſic decernit potiùs quam argumentatur. *ſtylus verò*, inquit, * *ſtylus certiſſimum in his rebus κριτήριον, quam apertè, ſi nihil aliud adjumenti haberemus, rem ipſam proderet! Nemini*

* Tan. Faber. Lib. I. Epiſt. XLIV.

Nemini profecto homini unquam minus cum altero convenit, quam Josepho *secum, si hæc* Josephi *sunt. Ut frigidus! ut laxus! hæret, sudat, balbutit,* neque proficit hilum. *Malè profecto de posteris judicavit, quisquis hanc næniam tam probo scriptori affinxit, crediditque, fore neminem a quo doli tam male consuti explicarentur: saltem id accuratè decuerat præstari: nam ut ait Comicus,* Aliter catuli longe olent, aliter sues. *Is quippe scriptor est* Josephus, *qui nihil remissè, nihil ignavè facere soleat: quod hic contra fit.* Mox infit: *quod nunc nobis præ manibus est, inerter ac putidè compositum.* Hucusque ille, satis quidem pro imperio. Nam ut hoc confirmet leviculas affert rationes; & cum rationum pondere careat, nec veritate sit adjutus, in quasdam exclamatiunculas divertitur, quæ vices rationum suppleant.

2. Mihi vero longè alia est sententia. Assero enim filiam nunquam meliùs formâ suâ matrem referre, aut germanos fratres esse similiores, quam hæc periocha sit cæteris Josephi scriptis stylo & dicendi genere similis. Nam & verba, & phrases, & λέξεως χρῶτα si spectes & invicem contuleris, ut purpura ad purpuram collata, sic & ista se mutuò illustrabunt, atque genuina ostendent. Verum tamen antequam de periochæ stylo speciatim tractare incipiam, aliquid generatim de stylo Josephi præmonendum, in rem nostram fore duximus.

duximus. Licet autem passim ac promiscuè voces istas, nempe stylum, ac dicendi characterem, & genus usurpaverim; stylus tamen prorie à dicendi genere distinguendus est; ut aliud sit stylus, aliud dicendi genus; cum per varia dicendi genera stylus idem manere possit, & genus dicendi sit fere rei proprium, stylus vero scribentis. Nam dicendi genus circa sermonis quantitatem, stylus circa qualitatem versatur. Dicendi genus non modo sententiarum & verborum pondus atque delectum spectat, sed etiam sensum. At vero stylus de sensu parum sollicitus, in sola verborum & phrasium electione versatur: quæ phrasium aut verborum electio cuilibet auctori sive casu, sive potius studio & exercitatione frequentiùs usurpatorum, in oratione characterem aut colorem inducit, quem stylum docti soleant nuncupare. Adest etiam quædam sermonis formatio & circumscriptio, hoc est verborum nominumque, una cum particularum orationis certa dispositione, eodem modo & ordine subinde quasi familiariter recurrentium, unumque totius orationis sonum, ut loquitur Cicero, efficientium, quem non solent alii observare: quique æquè varius est ac sint hominum ingenia, studiorumque rationes. Hinc fit ut ne quidem eidem homini constans sit semper stylus, mutatis rerum, temporum, vel studiorum rationibus. Nam licèt dicendi genus

sit

ſit vel tenue, vel mediocre, vel uber & magnificum, quæ ſunt tria dicendi genera ab auctoribus uſurpari ſolita; etſi quoque verba & phraſes quædam ſint propriæ cuique generi deligendæ, nullus tamen erit ſtylus manifeſtus, niſi eaſdem phraſes & verba atque verborum phraſiumque formationes ſæpius occurrentes reperiamus. Nunc vero iſthæc omnia Joſephus qua tractet arte videamus. Is autem Joſephus eſt ſcriptor, qui politè atque ornatè loquitur, & græcarum literarum eſt peritiſſimus; ut nequeam eorum accedere ſententiæ, qui eum judicant more Helleniſtarum perorare; ſiquidem eos Helleniſtas velint eſſe Judæos, qui non græcam phraſin, ſed idiomate hebræo corruptam uſurpabant. Joſephus enim prorſus græcè loquitur, ut nequidem meliùs, ut mea fert opinio, quiſquam ſcribere poſſit.

3. Quod ad ejus igitur ſtylum ſpectat, hoc eſt phraſium verborumque ſæpiùs uſurpatorum delectum, ut in dicendi genere, ſic quoque in ſtylo varius eſt. Nam in libro de Maccabæis, ut paſſim in orationibus, & in quibuſdam narrationibus, eſt ſublimis atque magnificus. In aliis vero in mediocrem dicendi rationem quandoque delabitur; in tenuem rariùs aut nunquam; adeo, ut quod illi à quibuſdam eſt attributum, græcorum Livius nuncupari jure mereatur. Quoad ſtylum verò, ut multa ſcripſit, ita quoque varius eſt; licet non

non ſit admodum varietas iſta manifeſta. Factum eſt tamen ut in quibuſdam libris quibuſdam utatur phraſibus, quas in aliis negligit. Hinc eſt, ut iſta diligenter excutienti comparuerit, alium eſſe ſtylum librorum de Bello Judaico à libris Archæologiæ, alium eſſe ſtylum quoque librorum contra Appionem, aliumque prorſus orationis de Maccabæis. Quodque non leviter eſt obſervandum, alius eſt ſtylus librorum Archæologiæ Judaicæ priorum, alius vero poſteriorum: hoc eſt, verba quædam atque locutiones in poſterioribus frequentiùs comparentes, rariùs in prioribus adhibentur. Quinetiam ſæpe factum eſt, ut quibuſdam libris quaſdam interponat phraſes, quæ nuſquam alibi obſervari potuerunt. Si qua tamen eſt in ejus ſtylo differentia, ea talis eſt, ut ſaltem ab eodem producta videatur; neque major eſt ac ſint inter fratres geminos, aut iiſdem prognatos parentibus oris forma & differentia. Quorum ne fides dictis deſit, in ſequentibus aliquot exempla ſubjeci; cum plura poſſem ſi tanti eſſet; utque omnem cavillandi anſam præriperem, ſi contigiſſet, quod tamen in hac periocha factum fuiſſe nego, ut in hac Joſephus à cæteris ejus ſcriptis & oratione diverteretur. Tantum enim abeſt ut hoc illi contigerit, ut contrarium potius appareat. Quò proxima ſunt alia ſcripta, eò quoque periochæ ſimillima.

4. Horum autem causas indagare, quemadmodum non inutile forsan erit; ita nec ab instituto nostro alienum. Quoniam multum intersit ea summâ conquirere diligentiâ, quæ vel nebulonis imposturam, si qua sit impostura, vel ipsius scriptoris indolem atque ingenium illustrare possint. Primùm enim & locus, & tempus, & lectio varia, aliquid in sermone solent innovare. Deinde potest etiam Historiæ scriptoris stylum mutare, non modò rerum & materiæ differentia, sed & stylus modusque dicendi, quibus usi sunt auctores illi, quorum subsidio suam recentior comparaverit. Denique nonnihil huc confert, correctorum amicorumque sedulus labor & ingenium, qui si plures, aut vario tempore varii fuerint, prout cuique sua magis placent; sic quoque nonnihil à se invicem immutari necesse est ea, quæ judicio sint submissa variorum.

5. Quæ quidem omnia in Flavio Josepho concurrunt, variæ lectionis studiorumque viro, variisque si quis alius fulto præsidiis, scriptorumque monumentis. Siquidem ea quæ scripsit in libris de Archæologia non modò sua non sunt, sed è peregrinâ quoque linguâ conversa. Hebræi priorum materiam suppeditârunt, Græci vero posteriorum. Sed Historiam de Bello Judaico ipse composuit. Hinc & illa fortasse à cæteris aliquantùm differt. Porrò etiam, non omnia sunt eodem scripta

tempore,

tempore, neque iisdem elaborata subsidiis. Varios denique correctores advocavisse certum est, quippe quod illud de se contra Appionem scribendo, jactans ut puto, profiteatur. Ait enim libro primo, χρησάμενος τισὶ πρὸς τὴν ἑλληνίδα φωνὴν συνεργοῖς, οὕτως ἐποιησάμην τῶν πράξεων τὴν παράδοσιν. Quod si istos συνεργοὺς, non correctores voces, sed adjutores, jam mirum non esset, etsi major cerneretur in stylo differentia, quam sit ea quam nunc in ejus scriptis videmus.

6. Eum igitur, qui aliquâ periochâ Josephi libros suffarcire voluerit, horum omnium non solùm fuisse acutissimum indagatorem, & observatorem diligentissimum, *sed etiam omnino memorem.* Quæ cum ita sint, periocham nostram à nemine interpolatam fuisse hinc concludo; nam hisce omnibus spectatis, ea cum cæteris Josephi scriptis accuratè convenit: proximis locis est simillima, nec est aliena à remotioribus. Stultè tamen aiunt hanc imposturam fuisse consarcinatam, licet Eusebium Pamphili, virum maximum auctorem habuerit. Ego vero sic sentio; si hæc sit dolo conficta, & Josepho consuta, assero, eum mirabili quadam arte usum esse, qui adeò dolum suum astu coluerit, ut quod longè post Josephi ætatem texturæ consutum volunt, potiùs unà cum subtemine contextum existimem. Ideoque periocha ista non alium quam Jose-

 phum

phum auctorem habere potuit; quia si fuisset inserta, fraus illa tam diù latere non potuisset.

7. Quoniam autem illi ad stylum, certissimum indicium, provocant, accipio conditionem; & vicissim rogo, ut postposito partium studio, ipsi non testentur de stylo, qui partes accusatoris occupant. Ne quod olim sunt professi, inviti negare recusent. Ipse de suo det testimonium opere Josephus. Eum ego & solum dabo testem amplissimum, & omni exceptione majorem. Hunc si testem admittant, nullius ego judicium vel arbitrium detrectabo. Istam enim periocham, quam fœtum esse Josephi negant, ipse si revivisceret Josephus proculdubiò ut suam agnosceret. Quippe quod formam orisque characterem, quem Josephus indidit, non magis immutatum esse scio longo temporis intervallo, quam sint cætera, quæ ab ipso vel ab aliis ejusdem ætatis sunt auctoribus producta. Ejus formam qualis nunc est edita, qualemque sum defendere paratus, ut lectoris memoriam refricem, hîc exhibebo. Γίνεται δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον Ἰησοῦς σοφὸς ἀνήρ, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή. ἦν γὰρ παραδόξων ἔργων ποιητής, διδάσκαλος ἀνθρώπων τῶν ἡδονῇ τἀληθῆ δεχομένων, καὶ πολλοὺς μὲν Ἰουδαίους, πολλοὺς δὲ καὶ ἑλληνικοὺς ἐπηγάγετο. ὁ Χριστὸς οὗτος ἦν. καὶ αὐτὸν ἐνδείξει τῶν πρώτων ἀνδρῶν παρ' ἡμῖν, σταυρῷ ἐπιτετιμηκότος Πιλάτου, οὐκ ἐπαύσαντο οἵγε πρῶτον ἀγαπήσαντες. ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτην ἔχων ἡμέραν πάλιν

πάλιν ζῶν, τῶν θείων προφητῶν ταῦτα καὶ ἄλλα μύρια θαυμάσια περὶ αὐτοῦ εἰρηκότων. εἰς τε νῦν, τῶν χριστιανῶν ἀπὸ τοῦδε ὠνομασμένων, οὐκ ἐπέλιπε τὸ φῦλον.

8. Hæc ſunt verba quæ tam malè agitant quoſdam viros, doctos quidem, ſed nimis faſtidioſos. Primùm autem quæritur an debito hæc ſtent loco? Sunt qui hoc negent. Aiunt enim hæc debuiſſe ad finem capitis quinti rejici: quæ cum alieno ſint loco poſita, & ſcriptoris orationem abrumpant, pro ſuppoſititiis ſunt habenda; ipſe enim Joſephus non huc illa intruſiſſet. Sed hoc commentum facile diluitur. Nam cùm Chriſtus ſit paſſus ſub Pilato, cùmque rebus Pilati geſtis caput quartum & quintum Joſephus tribuerit, ſi ad finem capitis quinti Teſtimonium de Chriſtô fuiſſet intruſum, neceſſe eſſet Chriſti paſſionem ad annum Pilati nonum vel etiam decimum referre: qui tamen multò ante paſſus eſt. Inſtant, divelli hîc duas narrationes calamitatum quas paſſi ſint Judæi; At quid hoc quæſo ad rem? An etiam non ſatis dividuntur Hiſtoriæ illæ duarum calamitatum, longâ illâ narratione de Paulinâ Romanâ, & Decio Mundo, quæ nihil facit ad res Judaicas. Et illa erat pari rejicienda ratione. Quippe quod cùm iſto de Chriſto Teſtimonio ſexies ſit amplior, longè magis divellit Hiſtoriæ ſeriem. Sed lepida illa narratio, ne quid pejus dicam,

 melius

melius quorundam sapit palato quam luculentum de Christo Testimonium. Verùm enim ut uno jam verbo hoc absolvam, hisce duobus capitibus non exactam rerum seriem complectitur, sed tres aut quatuor mirabiles eventus, nulla sibi invicem præterquam temporis ratione connexos simul refert. Et admodùm jejuna videtur narratio eorum, quæ sub Pilato gesta sunt, quod utique vel deficiente rerum gestarum copiâ accidit, aut commentariorum defectu. Neque tamen hæ duæ calamitates adeo sibi invicem sunt connexæ, quin septem, aut etiam octo, inter primam & alteram anni sint elapsi. Non malè itaque rejicitur hoc Christi Testimonium medio temporis intervallo, cùm Christus in cruce fuisse passus inter utramque videatur. Omnia igitur hîc rectè se habent.

9. Sunt, qui hæc objecisse non contenti, etiam ampliùs addant, atque se maximè in hoc argumento efferant, sibi videri hanc periocham post absolutam demum Historiam & orationem huic loco fuisse insertam. Quoniam apertum sit eam filum orationis intersecare. Siquis vero respondeat, ab ipso Josepho inseri potuisse: tum instant & acriùs urgent, hoc responsum suppositionis insimulare totam periocham, cùm vel ab alio pariter ac Josepho potuerit interpolari; esse autem verisimilius ab alio esse interpolatam. Ego verò non sic respondeo. Neque licet concederem, hanc

hanc periocham filum orationis interrumpere, ideò tamen & statim censerem quod periocha fuisset interpolata; cùm non necesse sit, ut auctor Historiæ eo ordine semper scribat, quo res rem quasi protrudat, & gesta sibi invicem haud interrupta connexione vinciantur. Thucydides sanè cujus laus in Historia ferè supra omnes reliquos effertur, hanc ob rem à * Dionysio Halicarnassensi ἀσαφὴς καὶ δυσπαρακολούθητος nuncupatur. Nam ut ejus rationem, quæ sane præclara est atque huic loco aptissima, apponam, πολλῶν κατὰ τὸ αὐτὸ θέρος ἢ χειμῶνα γινομένων ἐν διαφόροις ὡς εἰκὸς τόποις, ἡμιτελεῖς τὰς πρώτας πράξεις καταλιπὼν, ἑτέρων ἅπτεται τῶν κατὰ τὸ αὐτὸ θέρος ἢ χειμῶνα γινομένων. πλανώμεθα δὴ, καθάπερ εἰκὸς καὶ δυσκόλως τοῖς δηλουμένοις παρακολουθοῦμεν ταραττομένης τῆς διανοίας. Dicit frequentiùs interrumpi rerum narrationem, quo factum est, ut lectores mente jam turbata, summâ cum difficultate res expositas consequantur. Quid mirum igitur si perturbentur isti, hac de Christo in Flavio digressione quod orationis nexum quodammodo secare videatur. Quam ergo duri in Flavium sunt censores, ut quod Thucydides frequentiùs commisit crimen, ejus ne semel quidem Josepho gratiam faciant,

* Epist. ad Pomp.

10. Reponent fortasse, Thucydidem esse horridiorem & σύμφακτον, incultum porrò atque negligentem. Hunc non sequi Josephum, utpote qui sit tersus, politus, perspicuus, ut tanquam limpidum flumen ejus effluat dictio: denique sequi potius Herodotum quam Thucydidem. Quasi verò Herodotus non suas quoque habeat digressiones? Photium igitur audiant, cujus isti tantoperè & solâ ferè commoveri auctoritate videantur. Verba ejus hæc sunt, κέχρηται δὲ μυθολογίαις καὶ παρεκβάσεσι πολλαῖς, δι' ὧν αὐτῷ ἡ κατὰ διάνοιαν γλυκύτης διαῤῥεῖ, εἰ καὶ πρὸς τὴν τῆς ἱστορίας κατάληψιν, καὶ τὸν οἰκεῖον αὐτῆς καὶ κατάλληλον τύπον, ἐνίοτε ταῦτα ἐπισκοτεῖ, οὐκ ἐθελούσης τῆς ἀληθείας μύθοις αὐτῆς ἀμαυροῦσθαι τὴν ἀκρίβειαν, οὐδὲ πλέον τοῦ προσήκοντος ἀποπλανᾶσθαι τῇ παρεκβάσει. Hic itaque crebris utitur digressionibus quæ quandoque obscuritatem pariant, & accuratam in veritate subtilitatem obfuscent, cùm non liceat nimiùm à re proposita scriptorem digredi. At vero quidni semel iterumque liceret. Alibi Photius Ctesiam cum Herodoto conferens, ait, hunc πρὸς ἐκτροπάς τινας ἀκαίρους ἀπάγειν τὸν λόγον. Sunt itaque in Herodoti ipsius scriptis diverticula quædam, quæ censoribus importuna videantur. An itaque φορτικοί non sunt illi & nimis acres censores, qui unam hanc ut isti putant digressionem importunam esse nimis censeant. Verum tamen magis ipsi importuni, qui hac

sola

ſolâ freti ratione hanc periocham ab aliena manu judicent eſſe inſertam & interpolatam. Præſertim cum nulla intercedat ratio, vel norma ac ſcribendi conſuetudo, quæ non ſinat ſcribentes quandoque digreſſionibus ſecedere: à quibus diverti ſoleant & orationis nexum interciſum arripere, præmiſſis formulis ut ſequentia ad ſuperiora, tum quidem intermiſſa, referantur. * Obſervavit Iſaacus Caſaubonus, eſſe Hiſtoriarum principibus in more poſitum, variis obſervationibus, quas græci ἐπιστάσεις melius appellant, ſuas narrationes ornare. Quamobrem dum varia conjungunt, ea minus concinnè lectori inter ſe cohærere videntur. Et maxime id fieri amat, ſi quando memorabile quidpiam ſubindicare volunt; tunc enim ſermonem aliqua ex parte quaſi abrumpere neceſſum eſt. Iſtæ autem digreſſiones cùm ornent ſimul & onerent orationem, non idcirco tamen dicuntur contaminare, licet interpolare videantur. Nam cum digreſſionibus peractis ad conſequentia dilabantur, voces quaſdam præmittunt, quæ ſatis oſtendant, narrationem abruptam hîc repeti; quaſi ſimul dicant, interjectorum non habendam eſſe rationem.

11. Eſto tamen non licere hoc aliis, quod tamen licere omnibus eſt probatum; at vero hic

---

* Ad Annal. Bar. Exercit XIII. Sect. 63.

hic ſane mos erat Joſephi; tales enim digreſſiones, quas ἐπιστάσεις ille ſupra nuncupat, Photius vero παρεκβάσεις & ἐκτροπὰς ἀκαίρους, quandoque ſunt ab ipſo Joſepho uſurpatæ. Legantur modò quæ libri quinti capitibus decimo, undecimoque referuntur. In his enim poſt longas digreſſiones & quidem numero plures, nulloque alio nexu niſi tempore conjunctas, atque finitæ anteà de bello quodam narrationi ſubjectas, ſequitur alia de ſimili bello narratio, quam hujuſmodi quoque qualem in Teſtimonio & poſt Teſtimonium reperimus, eſt formulâ conſecutus. Nam cùm dixiſſet capitis decimi initio, Palæſtinos ab Iſraelitis exegiſſe tributum, è qua ſervitute Samſon illos tandem recuperavit, cujus vitam & geſta Joſephus digreſſione longiuſcula perſequitur; deinde etiam capitis undecimi principio, poſt hujus necem rebus Hebræorum Elim Pontificem præfuiſſe monuiſſet: atque iterum in longiſſimam de Rutha digreſſionem eſſet collapſus, quæ nihil cum rebus Samſonis aut Palæſtinorum communis haberet; ad aliud bellum enarrandum, cumque Palæſtinis confectum revertitur, quaſi prioris partem ſecundam, de quo ſic præfatur, Ἑβραίων δὲ τῶν πραγμάτων αὐτοῖς ὑπενεχθέντων πάλιν πόλεμον ἐκφέρουσι Παλαιστινοῖς. Ipſorum jam cenſorum liberum eſto judicium vel arbitrium, an illa formula, πάλιν πόλεμον ἐκφέρουσι, qua bellum iſtud

ſecundum

ſecundum cum illo ſuperiore conjungitur, non prorſus ſit ſimilis illi, quam, abſoluto per digreſſionem breviſſimam de Chriſto Teſtimonio ſubjicit, καὶ ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἕτερόν τι δεινὸν ἐθορύβει τοὺς ἰουδαίους, ut hanc narrationem ad illam priorem, quæ de ſeditione ſub Pilato tractabat, referre videatur. Sanè prorſus ſunt ſimiles; ideòque ſe mutuò firmant, ut ne quidem aptior defenſio quam ex ipſo Joſepho poſſit adhiberi.

12. Poſſem hîc aliam eamque ſimillimam ex Joſephi Archæologia digreſſionem producere, ubi ſcilicet de Johanne Baptiſta loquitur; ſed cum ea in dubium quoque revocetur, licet non ſine ſumma injuria, hîc omittere malo. Sed & plures hujuſmodi digreſſiones, ſimili quoque formulâ exceptæ, quæ ſequentia ad antecedentia referant, in ipſa ſcriptura ſacra reperiuntur. Conſulantur ſi placet, quæ Judicum Hiſtoriæ Cap. XIII. 1. extant, atque cum illis quæ Cap. X. 5. legimus conferantur. Quod cum factum fuerit, rogabo, cur non intermedia iſta tanquam ſuppoſita & intruſa confodiuntur: Prætereà, neque nos fortaſſe rectè legimus, neque adverſarii ſatis intelligunt Flavii mentem. Nam quid ſi non γίνεται δὲ ſed γίνεται δὴ ut in codice Cæſareo legamus? Quomodo etiam hanc particulam uſurpavit Michael Glycas, ubi de hoc Teſtimonio loquitur, τότε δὴ τότε Φίλων

ὁ σοφὸς

ὁ σοφὸς καὶ Ἰώσηπος ἤκμαζον. Cum vero δὴ latinè ſonet *etiam*, tantum abeſt ut narrationem divellat hoc Teſtimonium, ut admiſſa hac particula, potius conjungere videatur. Sed levia ſunt iſta, ut & adverſariorum rationes, tametſi hanc ſcripturam non admittamus. Quorſus igitur hîc nobis negotium faceſſunt, quaſi novum hoc eſſet ac inſolitum, aut ſaltem tanti, ut propter has leviuſculas & inanes rationes præſtantiſſimum hoc Teſtimonium, per tot ſæcula in Eccleſia Chriſtiana celebratum, ſit nunc tandem è ſede ſua propter quorundam lubidinem rejiciendum.

13. Neſcio certè, an hîc producere debeam Johannis Clopenburgii de ſuppoſitione hujus periochæ ſuſpicionem; quoniam quo prodiit tempore à Ludovico Capello, viro clariſſimo, eſt optimè ſolidèque refutata, licet Capellus non aliàs huic periochæ eſſet ſatis amicus. Nequid vero negligere videar quod ad rem faciat, pauca utrinque ſum excerpturus. Ait autem Cloppenburgius, voluiſſe Joſephum parallelismo Paulinæ, ſua opinione à Deo, reverà à Decio Mundo impregnatæ, aut ſtupratæ, ridere fidem Chriſtianam de conceptione Jeſu Chriſti, & nativitate ex Virgine per operationem ſpiritus ſancti. Propter quam blaſphemiam, ita ſuſpicatur, à Chriſtiano aliquo caſtigatum & caſtratum fuiſſe eo loco Joſephum, ut jam illa periocha ſit ἀσυνδετος. Huic igitur

igitur respondet Capellus, Josephum hanc præmisisse de Paulina narrationem, posteriori calamitati, quatuor millium Judæorum, in Sardiniam pulsorum, ob insignem impostoris Judæi, religione sui Templi dolo malo abutentis fraudem. Nequis autem Romanus imposturam illam Judæis per convicium in os objiceret, præmittere voluisse aliam longè graviorem Equitis Romani religione sacrorum Templi Isidis ad turpissimum facinus abutentis; ut siquis vellet Judæis imposturæ crimen objicere, illic in promptu haberent responsionem paratam. Hæc enim inter se argumenti similitudine atque affinitate cohærent, adeoque apertè à Josepho in Historiæ suæ narratione non sine studio connectuntur. In utroque facto impostura est hominum, religione suâ turpiter abutentium, & utrobique Saturninus est tum Paulinæ, tum Fulviæ maritus. Quam quidem viri docti rationem nemo non probabit, qui observaverit, quanto cum studio Josephus sategerit, ne illam de Fulvia per Judæos decepta narrationem exordiretur, priusquam hanc de Paulina per sacerdotes Isiacos constuprata præmitteret, ea de causa quam Capellus attulit. Sed & ipse narrationis ordo satis ostendit, istas narrationes se mutuò respicere. Ex quibus videre licet, Flavium nostrum in omnibus semper gentis suæ honori consulere.

14. Tran-

14. Transeamus tandem, his de recta Testimonii positione præmissis, ad ipsum Testimonium, quod cum aliis Josephi verbis ac phrasibus simillimis componere statuimus: ut inde elucescat, quam genuinus sit Josephi fœtus; suisque fratribus simillimus. Hoc autem fiet, totam sedulò percurrendo periocham, singulaque verba atque phrases cum paribus comparando verbis ac phrasibus, phrasiumque circumscriptionibus, in quibus styli consistit ratio & orationis character.

I. ΓΙ'ΝΕΤΑΙ. In stylo dignoscendo duo sunt observanda, frequens usus vocum atque phrasium modorumque loquendi, & similis vocum positio seu structura. Utrumque, ut rectè principium ponamus, de hac voce probandum est. Etenim non insolitum Josepho, sicubi filo orationis abrupto, in aliam rerum seriem transit, hoc verbum præponere. Sic enim libro Archæologiæ XVIII. cap. 12. cum superiore capite de imagine Caii Cæsaris in Templo Hierosolymæ statuenda disseruisset, ad res Babylonicas conversus his exorditur verbis, * Γίνεται δὲ περὶ τοὺς ἐν τῇ μεσοποταμίᾳ καὶ μάλιστα τὴν βαβυλωνίαν οἰκοῦντας Ἰουδαίους, συμφορὰ δεινή. Sic libr. XX. cap. 2. † Γίνεται δὲ πρᾶξις αὐτῶν κατάφωρος τοῖς ὑπηκόοις. Unum tantum addam ex eodem libro cap. 6. || Γίνεται δὲ καὶ τῶν καισάρειαν

* pag. 644. C. † pag. 688. B. || pag. 695. G.

καισάρειαν οἰκούντων Ἰουδαίων, στάσις πρὸς τοὺς ἐν αὐτῇ σύρους. Confer Lib. I. cap. 3. Archæologiæ pag. 6. D. & cap. 16. pag. 24. F. Lib. XX. cap. 5. pag. 691. E. & de Bello Jud. Lib. I. cap. 1. pag. 709. G. Et cap. 4. pag. 715. E. & Lib. IV. cap. 15. pag. 876. B. & iterum Archæologiæ Lib. III. cap. 6. pag. 82. F. & cap. 8. pag. 84. B. Quinetiam dignum eſt obſervatu, Joſepho eſſe ferè ſolenne verbum, quod vocant principale, in ſententia ſtatim à principio ponere; quippe quod verbum ſic poſitum, tanquam fundamentum, vim ac pondus addat orationi.

II. ΚΑΤΑ᾽ ΤΟΥ͂ΤΟΝ ΤΟ᾽Ν ΧΡΟ᾽ΝΟΝ. Hæc eſt formula quâ connectuntur ſequentia cum ſuperioribus, non tam naturali nexu quam tempore ſimul exiſtentia. In prioribus autem Archæologiæ libris aliquantum ſtylum variat, ſed ſine inſigni differentia. Lib. VI. cap. 14. [a] κατὰ δὲ τοῦτον τὸν καιρὸν ἀκούσας Δαβίδης. Ibidem mox, [b] ἀποθνήσκει δὲ κατ᾽ αὐτὸν καιρὸν καὶ Σαμουῆλος ὁ προφήτης. Et lib. VIII. cap. 2. paulo aliter, [c] κατ᾽ ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρόν. Dixerat paulò antè eodem capite, ὑπερῆρε δὲ καὶ ὁ [illegible] σοφίᾳ καὶ τῶν κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν δόξαν ἐχόντων παρὰ τοῖς ἑβραίοις ἐπὶ δεινότητι. Plura ſunt in eodem capite exempla pag. 271. A. & pag. 274. A. & lib. IX. cap. 1. pag. 300. B. & cap. 2. pag. 321. A.

ὑπ᾽

[a] pag. 197. G. [b] pag. 200. B. [c] pag. 273. E.

ἦν δέ τις κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν προφήτης ναῦμος τοῦ νομα. At vero quo propiùs accedit ad periocham, eò ſtylum quoque propiùs aſſimilat; nam Lib. XIII. cap. 9. eaſdem uſurpat voces, aitque, [d] κατὰ δὲ τὸν χρόνον τοῦτον. A quo non multum diſtat, quod lib. XIV. cap. 27. [e] reperitur: ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον Ἀντώνιος μὲν ἐτελεύτεν ἐν Ἀθήναις. Nec multum ab iſta formula quod eſt Lib. XIII. cap. 21. [f] κατὰ τοῦτον δὲ τὸν χρόνον. Sed & Lib. XVI. cap. 16. [g] habemus, κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ἧκοντος ἀπὸ καππαδοκίας πρεσβύτου παρὰ ἀρχελάου. Lib. XVII. cap. 1. [h] Ἡρώδῃ δὲ τῷ βασιλεῖ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον συνῴκουν ἐννέα γυναῖκες. Nec deſunt plures ejuſmodi formulæ eodem quo hæc periocha continetur libro XVIII. cap. 3. [i] τελευτᾷ δὲ καὶ φραάτης ὁ παρθυαίων βασιλεὺς κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον. Et eodem quo periocha capite; quæ verba periocham ſequuntur, [k] καὶ ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς χρόνους. Mox etiam legas, [l] τῶν ἐν Ῥώμῃ Ἰουδαίοις κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον συντυχόντων. Libro etiam proximo, hoc eſt XIX. cap. 2. iſtud occurrit exemplum, [m] στασιάζεται δὲ κατὰ αὐτὸν τὸν χρόνον Ἰουδαίων τὰ πρὸς ἕλληνας ἐπὶ τῆς Ἀλεξάνδρου πόλεως. Et alia hujuſmodi ſexcenta, quæ ex quavis pagina afferre potuiſſem. Nemo igitur eat inficias, hanc phraſin non eſſe Joſephi genuinam ſine ratione

---

[d] pag. 442. D. [e] pag. 502. D. [f] pag. 458. F. [g] pag. 575. A. [h] pag. 583. G. [i] pag. 619. G. [k] pag. 622. D. [l] pag. 623. D. [m] pag. 673. F.

ratione contendens. Sunt alii, inter quos Sebaldum Snellium numeres, qui tametsi non negent quin hæc verba sint secundum Josephi stylum genusque dicendi, tamen insuavem in tam pauculis illis lineis repetitionem non ferant. Enim vero aures delicatas & nimis fastidiosas! ut elegantes sunt! credas si datum esset istis ut in aliquo scriptore Historiarum censuram excercerent, ita animum ibi esse, ut statim etiam levissima culparent; neque condonaturos Thucydidi sua, ἐν δὲ τῷ αὐτῷ θέρει, vel τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους, vel τοῦ δ' αὐτοῦ χειμῶνος, & denique κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, & alia hujusmodi, quæ sexcenties occurrunt, & quamlibet ferè paginam occupant. Hi homines si legerent Homeri Iliadem, credas statim exortos Zoilos, qui vel spuria & interpolata, vel saltem insuavia damnarent ea omnia ubi Poeta suum repetit τὸν δ' ἀπαμειβόμενος. Ut jam necesse non sit, pluscula ex ipso Josepho petere hujus repetitionis exempla, quæ ubique ferè extant, & in eo capite quo continetur Testimonium sæpiùs.

III. ΙΗΣΟΥ'Σ ΣΟΦΟ'Σ 'ΑΝΗ'Ρ. Hæc est non solum lectio vulgatorum Josephi codicum, sed & Codicis Cæsarei eorumque omnium qui vel græcam Josephi periocham citant, aut versiones exhibent latinas, si solum excipias Eusebii Historiæ Ecclesiasticæ codicem græcum: in quo legitur Ἰησοῦς τις σοφὸς ἀνήρ.

Sed neque hæc videtur esse genuina Eusebii lectio, cum in demonstratione Evangelica voculam τὶς omittat; atque ejus interpres latinus Ruffinus Aquileiensis, & omnes græci qui Eusebium exscripsisse videntur. Ut melior ista quam retinent vulgati codices Flaviani sit lectio, quam Eusebiana. Opus autem fuit, ut ista notarem, quia Tanaq. Faber sibi monstra hîc larvasque suscitavit quibus luctaretur, de quibus jam videbimus.

IV. ἸΗΣΟΥΣ. Non ignotus erat Josepho Jesus Christus, utpote quem alieno etiam loco commemoret & quasi aliud agens. Cum enim de cæde Jacobi justi loquitur, asserit eum fuisse fratrem Jesu τοῦ λεγομένου Χριστοῦ. Et sane stultum esset credere, Josephum nusquam alibi de ipso fuisse locutum. An quod nesciret Jesum extitisse; at vero id quidem falsum est; cum & in Galilæa, ubi sua potissimum edidit miracula Jesus, satis diu fuerit versatus quadraginta post ejus necem annis; & in eo vico Galilææ, quem Cana vocant Josephus & Evangelista. An nesciebat ille Christum, qui præceptorem habuit Banum, quemque discipulum aut sectatorem ejus fuisse tradunt, cujus erat Christum omnibus ostendere, is autem erat Johannes Baptista. Instant quidem, ipsum quoque Justum Tiberiensem novisse Jesum; de ipso tamen tacuisse. Verum id quidem est; sed aliud erat Justi propositum,

positum, aliud Josephi. Nam Justus Regum Judæorum Historiam conficere aggressus est; Josephus verò universas Judæorum Origines ac gesta recensere. Tantundem igitur hoc erit, ac siquis ratiocinetur ad hunc modum: Josephus in libris de Bello Judaico altum de Christo servavit silentium, licet de eo loqui non rara se obtulisset occasio: Ergo in libris Originum de eo non est locutus. Quamquam autem vel Justus, vel alii Judæi, excisâ urbe de Jesu tacerent, nemo tamen tunc ausus esset eum olim in terris cum cæteris mortalibus versatum negare. Quid autem id tunc negarent, quod ne nunc quidem audent. Sane illi Judæi qui Josephi ætate vivebant, vix aliter quam Josephus de Christo sentiebant. Si qui pejus sentirent, non tamen eousque insaniæ progrediebantur, ut nunquam prorsus extitisse contenderent. Multi enim inter eos, & passum, & miracula fecisse agnoscebant; nec non è mortuis resurrexisse. Hoc solum negabant, divinos ei honores tribuendos, aut ritus Judæos esse deferendos. Progressu vero temporis odio reciproco moti, hostes Christianorum sunt facti: idque quod olim credebant tandem omnino negare ausi sunt. Frustrà sunt qui censent, ex hodiernis Judæis aliquid certi de priscis illis esse statuendum. Quid quod proximâ post Josephum ætate, siquidem libro Zoharis sit credendum, quem ferunt

 scriptum

ſcriptum ad mentem, aut etiam ab ipſo R. Simeone F. Jochai, & R. Akibæ, qui Hadriano imperante floruit, diſcipulo; adeo, ut Aquilæ Pontici fuerit coætaneus: in illo obſcuriſſimo loco ad Geneſeos Cap. II. 4, 5, 6. Quem exercitatione illuſtravit Ludovicus Capellus, Judæi duos agnoſcunt Meſſias, alterum filium Davidis, hoc eſt Regem magnum, victoremque, alterum filium Joſephi pauperem contemptum, quia ut ait Capellus, liberationem à Romanorum aliorumque gentium ſervitute, quam à ſuo Meſſia expectabant, per eum non ſunt nacti; ideoque relegant ad Chriſtianos, ipſiſque relinquunt colendum. Licet autem hæc pravè ſint intellecta, cum potius de gemino Chriſti adventu eſſent exponenda, hoc humiliationis, illo altero gloriæ: habemus tamen, ut ita dicam, confitentes reos, qui Jeſum pro qualicunque agnoſcunt Chriſto, ſeu Meſſiâ. Horum autem ſententiam recipere potuit Flavius.

Iſtum Zoharis locum, qui probare videatur veteres Judæos circa Joſephi tempora Jeſum noſtrum pro Chriſtianorum Meſſia recepiſſe, adeo, ut ſatis bene illis cum Joſephi Teſtimonio convenerit: quod ſi verum fuerit, nihil magis ad rem noſtram facere poſſit, erunt fortaſſe qui aſſerant, nihil proficere, cum per Meſſiam filium Joſephi non intelligant noſtrum Chriſtum, ſed alium è tribu Ephraimi,

vi

vi oraculi Jacobæi quod Genefeos Cap. XLIX. 26. occurrit expectandum, atque Josephi Patriarchæ gratia concedendum. Agnosco sic velle Judæos hodiernos; sed cum illud posteriorum effugium esse videatur, ut ipse testatur Capellus, judicent docti, utrum alter iste Messias, quem filium Josephi nuncupant, pauper, infirmus, mendicus, leprosus, quemque etiamnum delitescere comminiscuntur inter mendicos ad portas urbis Romæ, dici possit Messias, Josephi Patriarchæ gratia concessus. Præclaram sane gratiam isti Josephi optimè de gente Hebræorum merito sic reponunt. Certè hinc videre liceat, quo magis in obstinata infidelitate persistunt Judæi, eo cæciores esse atque stultiores; qui ut suæ causæ patrocinentur perquam debili fultæ tibicine, absurdissima nunquam excogitare vereantur. Ego verò longe aliam fuisse Judæorum post eversam urbem sententiam existimo. Nam cum viderent ex vocatione gentium, per Jesum nostrum ejusque nomine & auctoritate facta, eum non alium esse quam Messiam: præsertim, cum Vates omnes nominatim satisque clarè prædixerint, Gentes ad Dei cognitionem per Messiam esse revocandas; ne istum omnino recipere cogerentur, aut vates mendacii insimularent, hoc sunt usi commento, ut Messiam istum Josephi filium Christianis relinquerent, sibi vero alterum Messiam, po-

 tentem,

tentem, magnificum, & pro captu suo verè Regium, venturum esse affirmarent. At vero, cum etiam Judæi posteriores hoc ipsum sibi fraudi esse cernerent; ad aliud effugium convolârunt: quod quidem priore illo suorum majorum est longè stultius. Sic igitur mihi nova Judæorum commenta objiciuntur, cum ego primis & antiquissimis illorum concessionibus stare mallem: istæ autem concessiones optimè quadrant cum sententia Testimonii Flaviani. Non mirum est itaque, si Josephus Jesum agnoscat, quem alii etiam prisci Judæi agnoverunt. Josephus enim ille, quem Messiæ patrem esse perhibent, maritus est Mariæ Virginis, Jesuque matris.

V. 'ΙΗΣΟΥΣ ΤΙΣ. Huic voculæ τὶς, dicam inscribit Tanaq. Faber, *Isne*, inquit, *qui pro Christo habitus, ab aliis certe ita cognominatus, is inquam à Josepho fuerit hoc loco dictus* Jesus quidam? *Deinde iste ignobilis* 'Ιησοῦς τὶς *ita in hoc Josephi, ut volunt Testimonio describitur, ut veteres prophetas facile superaverit omnes.* Mirum quidem hanc voculam tantopere derideri, quam etsi facile Josepho abjudicem propter rationes supra allatas, nequeo tamen ita præterire, quin & rectè, & secundum Josephi consuetudinem usurpatam esse nunc asseram; siquidem verum esset ut Josephus sic esset locutus. Quis enim scriptorum ubi de ignoto anteà viro, postmodùm verò

quasi

quasi è tenebris in lucem emergente non sic loquatur? non potuit mea quidem sententia hoc melius exprimere. Etenim in aliis ejusmodi casibus ab hac non divertitur forma loquendi. Nemo magis famosus in Archæologia Judaica quam Jeroboamus filius Nabatæi. Qui decem tribus à Roboamo Solomonis filio extorsit; is vero Jeroboamus antea ignotus, cum primum in Historiæ serie compareat, hac voce celebratur, quæ sane vel in bonam vel in malam solet partem accipi. Libr. VIII. cap. 2. * ἐπιτίθεται δὲ Σολομῶνι, καὶ τῶν ὁμοφύλων τις Ἱεροβόαμος υἱὸς Ναβαταίου. Nec aliter loquitur, etiam cum de propheta res est, ut ex iis verbis apparet quæ supra de Nahumo posuimus. Similiter de Juda Vate simul & Esseno sic habet Lib. XIII. cap. 19. † μάλιστα δ' ἂν θαυμάσειε καὶ Ἰούδαν τινά, Ἐσσηνὸν μὲν τὸ γένος, οὐδέποτε δὲ ἐν οἷς προεῖπε διαψευσάμενον τἀληθές. Idem dixit de Nehemia, illo Judæorum instauratore maximo, atque è regiâ, ut multis visum est, stirpe Davidis oriundo, Lib. XI. cap. 5. De Abrahamo quoque Berosum sic inducit loquentem, Lib. I. cap. 8. παρὰ Χαλδαίοις τις ἦν δίκαιος ἀνήρ. Neque aliter de præceptore suo loquitur in Libro de Vita sua, πυθόμενος τινα Βανοῦν ὄνομα κατὰ τὴν ἐρημίαν διατρίβειν — ζηλωτὴς ἐγενόμην αὐτοῦ. Legantur porrò quæ

 de

* pag. 273. G. † pag. 455. C.

de Ceniaſo & Jephtha, aliiſque multis ſimiliter efferuntur. Denique, quod cardo rei eſt, non aliter loquebantur de Chriſto, illi qui Chriſtum aut Meſſiam eſſe negabant, inter quos ſuum nomen Joſephus, ut iſti volunt, profitetur. Etenim ſic de Chriſto verba facit Feſtus, apud Lucam in Hiſtoria Apoſtolica. Plura poſſem producere, ſed hæc ad inſtitutum noſtrum ſufficiant; ne ſit neceſſe ad illud confugere, depravata ſcilicet eſſe Joſephi exemplaria, utque ſimul quoque notetur, quælibet culpari poſſe quæ nobis diſplicent, quantumvis alioquin recta eſſe videantur.

VI. ΣΟΦΟ'Σ 'ΑΝΗ'Ρ. Multæ paſſim occurrunt in Archæologia Judaica magnorum virorum deſcriptiones, ac elogia, quæ ſolet Joſephus plerumque morte commemoratâ ſubjungere. Iſtis ferè deſcriptionibus ac elogiis vocem ἀνὴρ, inutilem certè plerumque, ſed tamen emphaticam ſolet accommodare. Raro aliquod elogium ſine iſta voce legimus. Huic vero alias adjungit pro re nata convenientes. Harum multas deſcriptionum conſului, quæ à ſe invicem fere ſunt diverſæ, ut nemo magis quam Joſephus copia verborum abundare videatur. Quapropter nemo miretur, ſi vocem σοφὸς nullis adjunctam deſcriptionibus commonſtrem. Auſim enim aſſeverare, Joſephum de nullo alio præterquam de Jeſu Chriſto hac uſum eſſe. Sed ne hoc quiſquam carpat,

pat, viros excellentes variis & à se invicem distinctis attributis honestat, ut ferè nunquam quemquam deprehendatur eadem qua alium laude celebrare. Hoc ut compareat quod de utraque dixi voce, præcipua Heroum Elogia ac descriptiones, quantum ad rem nostram sit satis, subjeci. De Abrahamo è Beroso Chaldæo Libr. I. cap. 8. παρὰ Χαλδαίοις τις ἦν δίκαιος ἀνήρ. Ipse Josephus de eodem cap. 17. ἀνὴρ πᾶσαν ἀρετὴν ἄκρος. De Isaaco Lib. I. cap. 20: ἀνὴρ θεοφιλὴς καὶ προνοίας πολλῆς ἠξιωμένος ὑπ' αὐτοῦ. De Jesu Naveci filio Lib. V. cap. I. ἀνὴρ δὲ μήτε συνέσεως ὢν ἐνδεὴς, μήτε τοῦ τὰ νοηθέντα πρὸς τοὺς πολλοὺς σαφῶς ἐξενεγκεῖν ἄπειρος. De Samuele Lib. VI. cap. 14. ἀνὴρ οὐ τῆς τυχούσης ἀπολαύων παρὰ τοῖς Ἑβραίοις τιμῆς; mox, ἀνὴρ δίκαιος καὶ χρηστὸς τὴν φύσιν. De Nathane Vate Lib. VII. cap. 7. ὁ δὲ Νάθαν, ἀστεῖος ὢν καὶ συνετὸς ἀνήρ. De Chusi Lib. VII. cap. 8. φίλος ἀνὴρ καὶ βέβαιος. Ibidem de Achitophele. ἀνὴρ ὢν φρενήρης καὶ συνιδεῖν τὸ λυσιτελὲς ὀξύτατος. De Davide Lib. VII. cap. 12. οὗτος ἄριστος ἀνὴρ ἐγένετο. De Elisæo Lib. IX. cap. 9. ἀνὴρ ἐπὶ δικαιοσύνῃ διαβόητος. De Polybio Megalopolitano Lib. XII. cap. 13. ὃς ἀγαθὸς ὢν ἀνήρ. De Juda Maccabæo Lib. XII. cap. 19. ἄνδρα γενναῖον καὶ μεγαλοπόλεμον γενόμενον. De Johanne Baptista Lib. XVIII. cap. 7. κτείνει γὰρ τοῦτον Ἡρώδης ἀγαθὸν ἄνδρα. Unum exemplum addam è Lib. IV. cap. 18. de Bello Judaico, quo voluit Ananum

Ponti-

Pontificem celebrare, σεμνὸς ὁ ἀνὴρ καὶ δικαιότατος. Morem ſuum quoque ſervat etiam de muliere loquens, ſic enim Alexandræ Reginæ elogium orditur Lib. XIII. cap. 24. γυνὴ τὸ ἀσθενὲς τοῦ φύλου κατ' οὐδὲν χρησαμένη. Hinc ſatis patebit in noſtra periocha Joſephum, licet attributum σοφοῦ ἀνδρὸς adhibuerit à cæteris omnibus diſcrepans, quod niſi feciſſet non eſſet hic ſimilis ſui; quoad modum tamen ſententiæ ac elogii ſuis moribus obſecutum fuiſſe. Etenim hoc, ut mea fert opinio, non minus ſtylum declarat, quam ſi centies alibi integrum σοφοῦ ἀνδρὸς attributum dediſſet.

VII. ΕἼΓΕ ἌΝΔΡΑ ἈΥΤΟ'Ν ΛΕ'ΓΕΙΝ ΧΡΗ'. Hanc omnium græcorum codicum lectionem, non agnoſcunt Codices manu exarati antiquæ Verſionis latinæ, quos penes ſe fuiſſe teſtatur Iſaacus Voſſius, inter quos fuit unus ante octo ſecula deſcriptus. Hinc ſuſpicatur ille ab aliena manu acceſſiſſe. Sed fruſtra, cum repugnet aliorum omnium conſenſus, tum græcorum tum etiam latinorum, atque eorum quidem, quos ſecutus eſt iſte Vetus Interpres, quique cum ſint eo antiquiores, hanc tamen periochamcum iſta ſententia perlegerunt. Eſto tamen, aliquid Codici Voſſiano eſſe tribuendum; Atquam proclive ſit talia librariorum in curiâ in optimos libros irrepere, nemo eſt qui neſciat, eorum qui in hiſce literis tractandis operam ſuam collocant.

Fieri

Fieri enim poſſit, ut aliquis Chriſtianus, cum apud Joſephum legiſſet, Jeſum Chriſtum elogio σοφοῦ ἀνδρὸς ſolum modo inſignitum atque celebratum, margini indignabundus adnotaverit, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή. Quæ verba ignarus poſtea librarius in ipſius verba ſcriptoris intruſerit. Sic quidem iſta defendi poſſent, niſi alia quoque ſuppeterent quæ me non ſinant iſtis rationibus commoveri. Non opus eſt ut de codicum noſtrorum fide aliquid pertimeſcam: omnia ſe in illis rectè habere credo. Cum nemini mirum videri queat, in ſcriptis codicibus quædam deeſſe quæ ex aliis citò ſuppleantur. Hæc itaque eſſe Joſephi lubens agnoſco: quid aliud quærunt adverſarii? me quidem habent confitentem. Dictum hoc eſt à Flavio: & rectè dictum exiſtimo. Phraſin à ſtylo tutam reddit hoc è libro primo contra Appionem, ſtatim à principio, εἴγε δεῖ μὴ ταῖς παλαιαῖς δόξαις ἐπαναγκλυθεῖν. Ut ne ſic quidem deſint exempla quæ hanc phraſin eſſe ſecundi Joſephi ſtylum comprobent.

Ad ſenſum hujus phraſeos illuſtrandum defendendumque veniamus. Qui poſtulaverit ſibi rationem dari, quomodo Joſephus id de Jeſu teſtari potuerit, hoc accipito reſponſum. Iſta verba non ſtatim ſupponunt, Joſephum dixiſſe, Jeſum eſſe Deum, ut putavit Tanaq. Faber, cum diceret, *Quid, quæſo aliud innuere vult, niſi Jeſum Dominum eſſe Deum?*

um? in quo graviter peccat hic pius impostor. Peccat ipse potiùs Faber, cum verba istæc ultra protendit quam ipsa verba patiantur. Sunt enim solummodo dubitantis, qualis fuerit Homo ille de quo tam multa atque mirabilia audivisset. Tales dubitationes Judæorum animis insedisse, testes sunt Evangelistæ. Erant enim, qui Jesum vatis pridem mortui phantasma esse crederent, Eliæ puto aut Jeremiæ, aut etiam Johannis Baptistæ. Quæ satis ostendunt, eos plane nesciisse quid de Jesu sentirent. Inde fortasse ortæ quorundam Gnosticorum opiniones, quasi Christus non fuerit verus homo, neque corpore passus esset. Isti qui sic credebant, dicere cum Flavio, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρὴ, potuerunt. Utrum Josephus in ista fuerit opinione non judico. Sic tamen credere potuit, licet esset judæus, ac proinde dubitare, quo potissimum nomine Jesum indigitaret. An quia ejus Discipuli olim dubitarent ac quærerent, Matth. VIII, 27. πόταπός ἐστιν οὗτος, ideo nesciebant esse hominem, aut Deum esse affirmabant? Ex sola ac mera dubitandi formula Christum Jesum à Josepho θεολογούμενον affirmare, eorum est, qui nodum in scirpo quærunt, ansamque cavillandi quocunque modo arripiunt. Quid, ad hunc ferè modum * Terentius dixit, *Si tu sis homo, hic faciat.*

---

* Adelph. Act. V.

faciat. Hoc est, si tu sis qualem ego te velim esse. Nemo sanus dixerit ideò, dubitare Demeam utrum filius sit homo necne. Ad eundem ferè modum Josephus ipse de Judæis obsessis, centurionemque Julianum ἀνδραγαθήσαντα fugientibus dicit, ὅτι τὴν ἰσχὺν, ὅτι τὴν τόλμαν ἀνθρωπίνην ὑπολαμβάνοντες. De Bello jud. Libr. VI. cap. 7. pag. 947. an ergo vel Judæi vel Josephus qui hæc narrat, Julianum fuisse Deum, non fuisse hominem crediderunt? Ergo fuit ejus virtus non humana sed planè divina, ut illi quidem suspicari possent. Hic etiam conferre possim quod de Agrippa Rege, Cæsareæ concionem habente adulatores dixerint, referente Josepho Archæologiæ Lib. XIX. cap. 7. θεὸν προσαγορεύοντες, quem Lucas in Actis Apostolicis Herodem appellat, aitque, dixisse populum acclamantem θεοῦ φωνὴ, καὶ οὐκ ἀνθρώπου. Quod si dicant hanc vocem esse adulantium, sic & nostra vel dubitantis vel admirantis est; nam utrumvis accipiant & omnia in nostra periocha rectè se habent. His simile est quod libro XVI. Ann. Taciti legimus de Thraseo Pæto. *Audiret senatus voces quasi ex aliquo numine supra humanas.* Sic Æneas dubitans,

O, quam Te memorem, Virgo? namque haud tibi vultus
Mortalis nec vox hominem sonat, ô Dea certè.

Virg. Æneid. I.

quam-

quamquam enim illa Venus esset, nihil hoc ad rem; cum Æneas id nesciret. Sed quam formâ præstantissimâ respicit, dubitat esse mulierem. Atque iterum, licet illa, *Haud equidem tali se* dignetur *honore*, tamen Æneas illam sic alloquitur, *O dea, si prima*, &c. sic etiam mirantis est istud in Flavio nostro Lib. XV. cap. 2. καὶ Δέλλιος ἐπεγράφετο λέγων οὐκ ἐξ ἀνθρώπων αὐτῷ δοκεῖν, ἀλλά τινος θεοῦ γεγονέναι τοὺς παῖδας. Verum tamen ut te Tan. Faber, pressius aliquantum urgeam, quid de illis quæ de Mose scripsit Josephus Lib. III. cap. 13. rogare velim sentias? inquit enim, καὶ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα τεκμήρια τῆς ὑπὲρ ἄνθρωπον αὐτοῦ δυνάμεως ἐστίν. An ergo Moses non fuit Homo? ita vides quod tamen irridebas non modò dubitâsse Josephum, Moses an esset homo, sed quod magis ad rem nostram conducit, planè asseruisse, vim ejus supra humanam fuisse. Majus est etiam quod de Elisæo dixit Lib. IX. cap. 9. ὡς μετὰ τὴν τελευτὴν ἔτι δύναμιν ἔχει θείαν δεδηλώκαμεν. Quod si hoc te non tetigerit, quid nobis negotium facessis, Josephum cum videas de miraculis Jesu Christi testantem, atque ob eam rem dubitantem, an vis ejus aut natura esset supra humanam? præsertim verò cum videas Josephum tantundem, aut etiam aliquid amplius de Juliano centurione quam de Christo Jesu servatore nostro locutum. Sic quoque referente Luca Paulum à vipera morsum,

neque

neque mali quicquam passum Barbari stupefacti || ἔλεγον θεὸν αὐτὸν εἶναι.

Porrò, quoniam in ista sententia insit cum dubitatione figurata locutio, quæ multiplici quoque modo considerari potest, ne quid prætermittam quod planissimum efficiat à Josepho hanc efferri potuisse sententiam; dabo simul operam ut pateat istum loquendi modum in eorum esse numero, qui à Josepho, quem in dicendo ferunt non respuere schemata orationis, quandoque sunt usurpati. Inest itaque huic sententiæ multiplex schema; nam præter ἀπορίαν quæ in dubitatione, de qua priùs dixi, & ἐπανόρθωσιν, quæ in revocatione sui, seu verborum correctione, consistit, vocis ἀνὴρ repetitio πλοκὴν, integra vero locutio quandam hyperbolen constituit. Ubi enim est πλοκὴ, necesse ut sint plures, utpote quæ fiat ex permistis figuris. Posteaquam igitur de πλοκῇ quædam dixero, quæ ad hanc rem maximè visa sunt pertinere, eloquar quid sit istæc hyperbole, & quam non dura, vel nimis audax sit, licet vehementior esset, quam nunc legitur, ut ultra modum fidemque tendat, nec sit etiam præter Josephi morem & aliorum. Tunc enim est hyperbole virtus, finiente Quinctiliano, cum res ipsa de qua loquendum est, naturalem modum excessit, quod de

Jesu

|| Act. XXVIII. 6.

verbis Demoſthenis, ex oratione contra Timocratem, τὸ μὲν γὰρ, χρηστῶν. τὸ δ' ἀνάνδρων ἀνθρώπων ἔργον ἐστί. Quaſi quis dicat, malos non eſſe viros, bonos vero ſupra humanam naturam eſſe collocandos.

Tametſi hæc omnia in oratore ferri poſſint; nec in illo culpentur locutiones, quæ augendo vel minuendo, quod proprium eſt hyperboles, fidem ſuperare videantur: in noſtro tamen Flavio ſolent hanc culpare loquendi rationem. Sed fruſtra & injuriè; cum iſtum audaciorem ornatum è ſententia Quintiliani, nec alii, nec ipſius Joſephis ſcribendi ratio vel modus reſpuat. Dedi ſupra hujus exemplum ex Adelphis Terentii, nunc etiam exemplorum numero & pondere adverſarios urgere ſtatui. Primùm autem exempla petentur è Terentii Fabulis, ubi quis iratus vel indignans in hanc invehitur hyperbolem, cùm primùm cœperit intumeſcere, aut indignari. * Sic Parmeno contra Gnathonem Paraſitum cum ſic dicat, *Ex homine hunc natum dicas?* Cùm bellua ſcilicet comparare vult. Laches iratus ſenex ſic uxorem ſuam alloquitur,

Tu inquam, mulier, quæ me omnino lapidem,
haud hominem, putas. Hecyr. Act. II.

& mox, Phidippus uxorem Myrrhinam iiſdem propemodùm verbis,

* Eunuch Act III.

M *Vir*

Vir ego tuus? tu virum me, aut hominem adeo esse deputas?
Nam si utrumvis horum, mulier, unquam tibi visus forem,
Non sic ludibrio tuis factis habitus essem.
Hecyr. Act. III.

An ergo nesciebant uxores, utrum vel Laches vel Phidippus essent viri vel homines? Mores itaque hæc spectant verba, vel hominum qualitatem. Plenus ferè hujusmodi locutionum est M. T. Cicero in Orationibus. Libro III. actionis in Verrem, dixit, *contempsit siculos, non duxit homines.* Libro IV. de ipso Verre, *mirari solebam, istum in his ipsis rebus aliquem sensum habere, quem scirem nulla in re quidquam simile hominis habere.* Necnon Libro. V. *Vir accumbebat nemo, præter ipsum & prætextatum filium. Tametsi rectè sine exceptione dixeram, virum, cum isti essent neminem fuisse.* Denique haud multò post, *Cum homine enim crudeli nobis res est, an cum fera atque immani bellua?* Et in M. Antonium Philippicâ tertiâ. *Hunc igitur ego consulem, hunc civem Romanum, hunc liberum, hunc denique hominem putem?* nec magis mulieri parcit, nam in oratione pro A. Cluentio, de ejus matre sic inquit, *cujus ea stultitia est, ut nemo hominem; ea vis, ut nemo fœminam; ea crudelitas*

crudelitas, ut nemo matrem appellare possit. Mox, *eo jam denique adducta est, ut sibi, præter formam nihil ad similitudinem hominis reservârit.* Nec dissimile Flaviano *ἄγε ἄνδρα λέγειν χρὴ* est istud ex divina Philippica, II. *Verumtamen homines quamvis in turbidis rebus sint, tamen si modò homines sunt, interdum animis relaxantur.* Atque hæc sunt exempla eorum qui malos quosdam, vel pro malis acceptos, non homines esse existimant. Transeo jam ad alios qui bonos ac præclaròs viros, ob id ipsum, non verentur inter Deos collocare, atque sic per audaciorem quodammodo hyperbolen, majori quoque laude celebrare. Utriusque rei exemplum hic M. T. Cicerônis sermo complectitur, in Oratione pro Q. Ligario; *Hæc nec hominis, nec ad hominem vox est: quâ qui apud te C. Cæsar, utetur, suam citiùs abjiciet humanitatem, quam extorquebit tuam.* Hinc notum est proverbium, [a] *Homo homini Deus,* & vice versa, [b] *Lupus homo homini, non homo; quom qualis sit non novit,* apud Plautum. Græcum Oraculum de Lycurgo Spartano sic representat Herodotus Lib. I. c. 65.

Ἥκεις ὦ Λυκόεργε ἐμὸν ποτὶ πίονα νηὸν,
Ζηνὶ φίλος, καὶ πᾶσιν ὀλύμπια δώματ' ἔχουσι.
Δίζω ἤσε θεὸν μαντεύσομαι ἢε καὶ ἄνθρωπον.
Ἀλλ' ἔτι καὶ μᾶλλον θεὸν ἔλπομαι ὦ Λυκόεργε.

---

[a] Cæcillianus apud Symmach. [b] Plaut Asinar. Act. II.

De quo oraculo sic olim apud Plutarchum in vita Lycurgi legeram; quod etiam ad hæc exempla attinet, ‘πρῶτον ἀπεδήμησεν εἰς δελφοὺς καὶ τῷ θεῷ χρησάμενος καὶ θύσας, ἐπανῆλθε τὸν διαβόητον ἐκεῖνον χρησμὸν κομίζων, ᾧ θεοφιλῆ μὲν αὐτὸν ἡ πυθία προσεῖπε, καὶ θεὸν μᾶλλον ἢ ἄνθρωπον.* Hinc apud Suidam legas, ὃν καὶ θεὸν ἡ πυθία προσηγόρευσεν. Equidem, quantum videre liceat, non minùs decantatum fuit illud oraculum inter priscos illos Hellenas, quam est hoc de nostro legislatore apud Christianos testimonium Flavianum.

Vel solus M. T. Cicero talium exemplorum fasciculum nobis suppeditare possit. Ea vero in duo genera distribui possunt. Quorum primum est, ubi Cicero rectâ viâ atque apertè aliquem *Deum* appellat; alterum verò, ubi cujusdam virtutem, consilium, vim aut gloriam *Divinam* nuncupat, aut aliquid *Divinitùs* factum esse ab eo asserit. Exempla prioris generis hæc sunto. De P. Lentulo Oratione ad Quirites post reditum, *P. Lentulus consul, parens, Deus, Salus nostræ vitæ.* De Quiritibus ipsis in eadem oratione, *Numenque vestrum æquè mihi grave, & sanctum, ac deorum immortalium in omni vitâ futurum.* Quæ propemodum repetit in Senatu Oratione post redi-

* Ed. Ald. fol. 13.

tum

tum, *Princeps P. Lentulus, parens ac Deus nostræ vitæ*, &c. Ibidem, *Ego vos universos Patres conscripti, deorum numero colere debeo.* De lege Agraria contra Rullum Oratione secundâ, *Hæc qui prospexerint, majores nostros dico, Quirites, non eos in Deorum immortalium numero venerandos a nobis & colendos putatis?* Quemadmodum etiam de Q. Metello loquitur Oratione in Pisonem, *Quem ego civem meo judicio cum Deorum immortalium laude conjungo.* Et de seipso in eadem oratione, *mihi Populus Rom. universus illa in concione non unius diei gratulationem, sed æternitatem, inmortalitatemque donavit.* Et Oratione pro Cn. Plancio de ejus pietate erga parentem loquens, *quem veretur*, inquit, *ut Deum, neque enim multo secus parens liberis*; Libro primo de Oratore, *Equidem te in dicendo semper putavi Deum*, propter facundiæ laudem. Quemadmodum etiam Libro II. de Oratore; *Vide quam sim in isto genere inquit, Catule Deus, non mehercule mihi nisi admonito, venisset in mentem.* Dixerat enim ille, *In qua tu mihi semper Deus videri soles.* Denique exaliorum sententia sic loquitur Oratione pro Flacco. *Mithidatrem, Deum illum patrem, illum conservatorem Asiæ, illum Euium, Dionysium, Bacchum, Liberum nominabant.* Quæ omnes locutiones inde natæ sunt, quo-

niam ut inquit Plinius [d], *Deus est mortali juvare mortalem.* Hinc Cicero pro Ligario, *Homines enim ad Deos nullâ re propiùs accedunt, quam salutem hominibus dando.* Et ilud Strabonis, [e] εὖ γὰρ εἴρηται καὶ τοῦτο, ἀνθρώπους μάλιστα μιμεῖσθαι θεοὺς ὅταν εὐεργετῶσιν. Hinc orti Dii Ethnicorum, atque Reges divinos honores consecuti sunt; quorum exempla infra dabo, postquam exempla alterius generis ex Cicerone protulero.

De Pompeio Magno itaque hæc habemus oratione pro lege Manilia, *Cn. Pompeii divino consilio, ac singulari virtute depulsum est.* Et mox, *Tantam ne unius incredibilis ac divina virtus, tam brevi tempore lucem afferre reipublicæ potuit?* Et mox, *Est hæc divina, atque incredibilis virtus imperatoris.* Hic quidem τὸ παράδοξον τῶν ἔργων vult non ab alia quam divinâ naturâ ac virtute profluxisse. Oratione pro Flacco, *Illa est enim Gloria divina Pompeii*; & Philippicâ II. *Quid vero ille consularis vir ac pene divinus de me senserit, sciunt qui eum de Pharsalica fuga Paphum persecuti sunt.* De Caio Cæsare initio Orationis pro M. Marcello, *Tam denique incredibilem sapientiam ac pene divinam tacitus nullo modo præterire possum.* De C. Cæsare Octaviano, Philippica III. *Incredibili ac divina quadam mente.* Philippicâ V.

[d] Hist. Nat. lib. II cap. 7.

[e] Libro X.

Divinum

Divinum adolescentem appellat. Pilippicâ X. *Incredibilis ac Divina virtus Cæsaris.* Et Philippicâ XIII. *Cæsaris enim incredibilis ac divina virtus.* De Legionibus Cæsaris Octaviani, Philippicâ III, laudat militum *divinum atque immortale meritum*; atque Philippicâ XIV. etiam in sententia proferenda, ubi maxime simpliciter loqui solent, laudat tamen eorum *divinam virtutem.* Et Philippicâ V. vocat, *divinas Legiones.* De Serv. Sulpicio Philippicâ IX. *Nec vero silebitur admirabilis quædam & incredibilis, & penè divina ejus in legibus interpretandis, æquitate explicanda, scientia.* De Planco Philippicâ XIII. *Plancum participem? cujus memorabilis ac divina virtus lucem affert reipublicæ.* De C. Pisone oratione ad Quirites post reditum, *me* inquit, *C. Pisonis, generi mei divina quædam, & inaudita auctoritas, atque virtus——a vobis deprecatæ sunt*; oratione pro domo sua, *Nam quid ego illa divina, atque immortalia municipiorum, & coloniarum, & totius Italiæ decreta commemorem?* De Galba Libro primo de Oratore, *Equidem & Servium Galbam memoriâ teneo divinum hominem in dicendo.* Ergo homo est, tamen divinus. Ad eundem modum hæc quoque quæ sequuntur dicta sunt. Initio orationis pro Domo sua, *Cùm multa divinitùs, Pontifices, à majoribus nostris inventa sunt, tum nihil præclarius, &c.* Oratione ad Quirites post reditum, *ut intelli-*

gere possitis, neminem unquam tanta eloquentia fuisse, neque tam divino, atque incredibili genere dicendi, &c. Sic etiam Libro de Oratore primo, *Quo quidem in sermone multa divinitùs a tribus illis consularibus Cotta deplorata & commemorata narrabat.* Eodemque libro, *Etsi Plato de rebus, a civilibus controversiis remotissimis, divinitùs est locutus.* Neque de seipso istuc dicere veretur; etenim oratione pro P. Sulla hæc jactat, *In quo ego tam subito, & exiguo & turbido tempore multa divinitùs, ita ut dixi, non mea sponte providi.* Ideoque *divinam* hic sibi *providentiam* vendicat. Huc etiam referendum proœmium actionis in Verrem.

Diximus suprà Reges propter beneficia quibusdam collata ab illis honores divinos ipsumque Dei nomen consecutos fuisse, cujus rei suprà exemplum in Mithridate protulimus ex Cicerone. Hic etiam plura lubet addere. Cum obsideret Furius Camillus Faliscos, proditos sibi a præceptore, pueros parentibus dimisit; hunc illi Deum ideo nuncuparûnt; Plutarchus in vita Camilli. [f] Τὸν δὲ Κάμιλλον, σωτῆρα καὶ Θεὸν καὶ πατέρα ἀνακαλοῦντες. Pompeius M. ut scribit idem, Athenis Sacrificans concione ad populum habitâ cum abiret statim, [g] ἀνεγίνωσκεν εἰς αὐτὸν ἐπιγεγραμμένα μονόστιχα τὰ μὲν ἐντὸς τῆς πύλης,

[f] Aldi. Ed. fol. 42.   [g] Aldi. Ed. fol. 107.

Ἐπ'

Ἐφ' ὅσον ἂν ἄνθρωπος οἶδας, ἐπὶ τοσοῦτον εἶ θεός· τὸ δ' ἐκτὸς,
Προσειδοκῶμεν, προσεκυνοῦμεν, εἴδομεν, προὐπέμπομεν.

[h] Iidem Athenienſes, teſte Plutarcho, Demetrium & Antigonum propter exactum Demetrium Phalerea, non ſolùm Reges, quod nemini ante ſucceſſorum Alexandri M. fecerant vocaverunt, ſed etiam σωτῆρας ἀνέγραψαν θεοὺς Hæc quoque habet Plutarchus de Dione Syracuſano, quem propter reſtitutam non ſemel Rempublicam, & à Tyranno Dionyſio recuperatam, hoc nomine decorârunt. [i] ἀνήει, inquit Plutarchus, διὰ τῆς Ἀχραδινῆς, ἑκατέρωθεν παρὰ τὴν ὁδὸν, τῶν συρακουσίων ἱερεῖα καὶ τραπέζας, καὶ κρατῆρας ἱστάντων, καὶ καθ' οὓς γένοιτο, προχύταις τε βαλλόντων καὶ προστρεπομένων, ὥσπερ θεὸν κατευχαῖς. Atque iterum [k] τὸν μὲν Δίωνα, σωτῆρα καὶ θεὸν ἀποκαλούντων. Milites Romani Siccium Dentatum propter navatam fortiter & feliciter ipſius ductu operam, Patrem, Servatorem, & Deum appellant, apud Dionyſium Halicarnaſſeum, Libro X. Virgilius, Cæſarem Auguſtum ſervatorem ſuum, eodem verbo in carmine celebravit.

---

[h] V. Demetrii, edit. Ald. fol. 285.
[i] Dione fol. 313. [k] Fol. 316.

O Me-

O Melibœe, Deus nobis hæc otia fecit.
Namque erit ille mihi ſemper Deus; illius
aram
Sæpe tener noſtris ab ovilibus imbuet agnus.

Hinc Menecrates Medicus ſe *Jovem*, Empedocles *Deum* apud Agrigentinos profeſſus initio καθαρμῶν, quod exhibet Diogenes Laertius, & exagitavit Tertullianus Libro de Pallio. Neque ab hujuſmodi locutionibus abſtinent Chriſtiani ipſi, qui non minùs ac Judæi religione diſtinentur, ne nomen illud vilifaciant. Antonius Auguſtinus, Venetorum legatus ad Cæſarem Maximilianum oratione quam exhibet [k] Guicciardinus, profitetur rempublicam Venetorum colere ac venerari Cæſarem, & ut *Deum* reſpicere. Sed & Paulus Jovius, Matthiæ Corvini, Regis Hungarorum epitaphium profert, in quo non minoribus ille laudibus effertur. Sic autem eſt.

Corvini brevis hæc urna eſt, quem magna fatentur
Facta fuiſſe Deum, fata fuiſſe hominem.

Ecquid audacius fingi poſſit? nemo tamen a Chriſtiano hoc fuiſſe ſcriptum negabit; præ-

[k] Lib. 8.

iſtis

istis quidem nihil est Testimonium Flavianum. Sed nequis mihi novum hoc esse objiciat, aliquot etiam antiquissima adjiciam, quorum primum erit ferè ætate par testimonio nostro. Nam sic de Peregrino loquitur Lucianus, in vincula propter Christianismum, fictum tamen conjecto; καὶ ὡς θεὸν αὐτὸν ἐκεῖνοι ἡγοῦντο. Quid jam audio? hoccine stolidum gloriæ animal Christianos ut Deum existimâsse? factum id tamen est, aut factum putat Lucianus, qui hanc hyperbolen audacem nimis non putavit. Sed neque alii inter Christianos hanc hyperbolen nimis duram esse existimârunt. Hæc dixit Gregorius Nazianzenus de beneficiis a Deo in Christianum collatis; [1] υἱὸν, inquit, γενέσθαι θεοῦ, συγκληρονόμον χριστοῦ, τολμήσας εἴπω, καὶ θεὸν αὐτόν. Quin & Hieronymus, Huetio indice, hominem jubet fieri *Deum* ut mentiri desinat, omnem quippe hominem esse mendacem; & cum *Deus* fuerit effectus & desierit esse homo, tum & mentiri desiturum. Quid jam dicam? nisi tritam esse hanc hyperbolen, ut magis etiam Oratoribus atque Poetis esse condonanda videatur. Q. Horatius: *Palmaque nobilis Terrarum Dominos evehit ad Deos.* Ne quid hic de Plautino dicto afferam, & *Humanis Jovibus*, eo quod sit dictum minis comicè, quia Parasiticè; ut

[1] Orat. XVI. περὶ φιλοπτωχίας, pag. 253.

& illud

& illud Plautinum. ER. [m] *Ut ſacrifices.* HE. *Cui Deorum?* ER. *mihi Hercle! nam ego tibi nunc ſum ſummus Jupiter.* Quemadmodum etiam in Aſinaria [n] ille alter dixerat,

> —*Siquidem mihi ſtatuam & Aram ſtatuis,*
> *Atque ut Deo mihi hic immolas bovem: nam*
> *ego tibi Salus ſum.*

Ut ſcilicet quos miramur, aut quibus indigemus, iis vota tanquam Diis nuncupemus. Hinc etiam Terentianum illud,

> [o] *Laudarier te audit libenter, facio te, apud*
> *illum Deum.*

Nec non & alterum iſtuc ex eodem, quod etiam eſt Plautinum, nam in Curculione dixit quidam, *Deus ſum, ſi hoc ita eſt.*

Verum enim ut tandem aliquando finem aliquem huic argumento ac modum orationi ſtatuam: certum id quidem eſt, τὸ παράδοξον τῶν ἔργων in qualicunque demum id extaret homine, ſemper effeciſſe ut vulgus aliquid in eo *divinum* ineſſe ſuſpicaretur. Cujus opinionis aliquod hic inſtantias ſubjiciam. [p] De Fabio Maximo cunctatore ſic Plutarchus, ὁ γὰρ περὶ τ

[m] Capteiv. Act. IV. [n] Act. III. [o] Adelph. Act. 4.
[p] Vita Fab. Max. Aldin. ed. fol. 58.

μάχης

μάχης φασὶν δειλία καὶ ψυχρότης λεγομένη, μετὰ τὴν μάχην εὐθὺς, οὐδὲ ἀνθρώπινος ἐδόκει λογισμὸς, ἀλλὰ θεῖον τι χρῆμα διανοίας καὶ δαιμόνιον ἐκ τούτου τὰ μέλλοντα προορωμένης, ἃ μόλις ἦν πιστὰ τοῖς πάσχουσι. Nec aliter Appianus de Hannibale ipso: ὁ δὲ, ὡς ἐν βαρβάροις τε καὶ τεθνηπόσιν αὐτὸν, καὶ δὶ ἄμφω δυναμένοις ἀπαλλάξαι, τὴν ἐσθῆτα καὶ τὴν κόμην ἐνήλλασε, συνεχῶς ἐσκευασμένας ἐπινοίαις, καὶ αὐτὸν οἱ κελτοὶ περιϊόντα τὰ ἔθνη, πρεσβύτην ὁρῶντες, εἶτα νέον, εἶτα μεσαιπόλιον, καὶ συνεχῶς ἕτερον ἐξ ἑτέρου, θαυμάζοντες, ἐδόκουν θειοτέρας φύσεως λαχεῖν. Sed neque Philosophi ab hac opinione liberi erant, de Pythagora enim ita scriptum est, καὶ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ δόξαν εἶχον περὶ αὐτοῦ, ὡς εἴη Ἀπόλλων ἐξ ὑπερβορέων ἀφιγμένος. Quæ verba sunt Diogenis Laertii, neque aliter [q] Porphyrius; quem consulere præstat, quam ejus verba describere; quod observare non neglexit [r] Lucianus, Θεὸς, οὐ βροτὸς τις ἀναφαίνεται. Neque Ælianus in varia Historia; & post Porphyrium [s] Iamblichus, horum quoque meminit, ut minùs utique mirum videatur. Si ejus discipuli sententias magistri vocarent θεοῦ φωνὰς, ut testatur Diogenes Laertius & Philostratus apud [t] Suidam. Quamobrem non modò hujus exemplum viros sapientiæ laude celebratos pro diis habitos a rudiori vulgo vel disciplinæ suæ sectatori-

[q] V. Pythag. p. 189.
[r] De Vit. Pythag.
[s] Vit. Auction.
[t] V. πυθαγόρας.

bus,

bus, sed & Zamolxis, Abaris, Orphei, Lini, aliorumque declarant. Dicent fortasse hæc omnia vetustatem illam redolere, quæ id quod nesciebat, omne *Divinum*, existimabat; quasi vero non ipse Plutarchus, Syllæ Dictatori tribuat θειότητα, verba ejus hæc sunt, [u] ταῦτα μὲν οὖν περὶ τὴν θειότητα, τὸ δὲ ἄλλον τρόπον, ἀνώμαλός τις ἔοικε γεγονέναι καὶ διάφορος πρὸς ἑαυτόν. Quod si bene memini, Philostratus Apollonium Tyanæum, ἔργων παραδόξων ποιητὴν, vel à se vel a Damide Apollonii socio, deprehensum fuisse naturæ supra humanam excellentioris participem asserit. Si bene inquam memini, neque enim nunc licet librum consulere, at vero si hoc verum non fuerit, tamen verum est, Eunapium Iamblicho θειότητα ascripsisse, quem etiam vult fuisse παραδόξων ποιητὴν. Neque certe alia mens fuit Tiberio, cum audivisset de Christi miraculis, atque ad senatum retulerit, ut in Deorum numero collocaretur. Nam cum credere nollet eum esse hominem, qui tam incredibilia posset efficere, dubius igitur mentis inter Deos collocat. Neque alia erat ratio illorum Lystrensium, qui Paulo & Barnabæ tanquam Jovi & Mercurio vota nuncupare voluerunt. Neque novum hoc erat, eum, qui pro mortuo fuerit reputatus, iterum verò statim apparuerit, tanquam Deum ab

[u] Plut. Sylla, fol. 150.

Ethnicis

Ethnicis exiſtimari; *Epidium Nuncinonum*, inquit [x] Suetonius, *ferunt olim præcipitatum in fontem fluminis Sarni; paulo poſt cum cornibus extitiſſe, ac ſtatim non comparuiſſe, in numeroque Deorum habitum.* Idem, aut prorſus ſimile de Zamolxi refert [y] Herodotus. An non igitur Joſephus, qui ad Græcos ſcripſit, uſurpare potuerit ſchema in oratione, ac ſententiam illis prorſus familiarem, ac ſuæ ætatis hominibus uſurpatam; ut ſic Ethnicos alloquens, dicta Ethnicorum imitaretur, uſurparetque ſententias? Sed & ipſi Ethnici a Tiberio Cæſare edocti, jamdudum fortaſſe bene de Chriſto ſentire potuerunt; quem ſciebant ſolius ſenatûs interceſſione abfuiſſe, ne colerent ut Deum.

Licet iſta ſatis fuerint ad os cujuſlibet quantumvis faſtidioſi opprimendum: ne quid reſtet ſubterfugium, etiam aliquid reponam illis, quæ affert, ut objectionem ſupra factam ſtabiliat Tan. Faber. *Judæi enim*, inquit, *ne ſuſpicabantur quidem, Meſſiam ſeu Chriſtum fore Deum, ſed præſtantiſſimum aliquem principem ex ſemine Davidis.* Atque hîc iterum primum illum videmus errorem eorum, qui ex iſta ſententia putant aſſeri Jeſum fuiſſe Deum, quia dubitans Joſephus dixit, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή; quæ mirantis vox eſt potius, quàm aſſerentis.

[x] De Clar. Rhetor. cap. IV. [y] Lib IV. cap. 95.

aſſerentis. Utcunque verò hæc ſint intelligenda; eſto ſane, ut quidam Judæorum non uſque adeo in arcana vaticiniorum penetraviſſent, non tamen omnium erat iſta ſententia. Quin etiam, ſi quoſdam Saduceos, aut Sacerdotes ab eorum partibus ſtantes excipias, neceſſe eſt, ut contrarium potius plebem ſaltem Judaicam aut ipſos ſcribas ſenſiſſe fateamur. Porrò infelix omnino fuit Faber, qui hoc e Matthæi cap. XXII. 42. conatus eſt probare, quod vel ad rem ſuam nihil facit vel contra ſe. Judæos enim expectâſſe Meſſiam qui eſſet Filius Dei, & hic locus probat, licet Phariſæi Chriſti reſpondere objectioni nequiverint, vel quod ego potius cenſeo, noluerint; atque multi alii, quales ſunt iſti loci Mat. XXVI. 63. Johan. I. 49. Filius autem Dei non minus eſſe Deus credebatur, quam Regis cujuſlibet filius eſt Rex, ubi Pater eum Regni ſui participaverit, cum hac tamen differentia, Dei filium ipſum fuiſſe ſemper Deum. Deus enim eſſe nequit, qui aliquando non fuit.

Agnoſco Tryphonem Judæum, atteſtante Juſtino Martyre in Dialogo quem cum ipſo habuit, in alia fuiſſe ſententiâ, cum diceret, καὶ γὰρ πάντες ἡμεῖς τὸν χριστὸν ἄνθρωπον ἐξ ἀνθρώπων προσδοκῶμεν γενήσεσθαι, καὶ τὸν ἠλίαν χρίσαι αὐτὸν ἐλθόντα. Sed quid inde conficias? certè nihil aliud quam Judæos quoſdam urbe dirutâ mutaviſſe ſententiam. Longè alia illis mens erat

aliquot

aliquot ante Chriſtum natum annis, cum famam de Rege magno venturo per orbem ſparſiſſent, editis nomine Sibyllarum carminibus, quæ Deum regnaturum eſſe prædicerent, quale eſt hoc, Lib. II. circa fin.

> Τότε δὴ βασιλεία μεγίστη
> Ἀθανάτου βασιλῆος ἐπ' ἀνθρώποισι φανεῖται.

Qui verſus, cum reliquis huic proximis [a] M. T. Ciceroni viſus eſt, ut ipſe ſignificat; nequit autem aliter explicari quam de Deo venturo, ideoque Tryphonis opinioni contrarius eſt. Neque ſanè aliunde peti poſſunt vel origo, vel intellectus eorum, quæ Virgilius de Vatis Cumææ ultimâ cecinit ætate, nam eum quidem Regem futurum eſſe Dei filium, vel hic verſus indicat, quem nemo aliter poſſit intelligere,

Chara Deum ſoboles, magnum Jovis incrementum.

Ridet Euſebium Tan. Faber, adeò illi inveteratum eſt odium contra omnia de Chriſto teſtimonia, quoniam iſtam Virgilii Eclogam de Chriſto explicet; ipſe potiùs ridendus, qui aliter explicari poſſe credat. Aliò quidem hoc Vaticinium ipſe transfert Virgilius, ſed præter ejus auctoris mentem à quo illa mutuatus eſt. Quem quidem Vatem Cumæam fuiſſe credit; ſed qui non alius eſſe poſſit

[a] In Catilin. III.

N quam

quam Judæus, qui istæc vaticinia ex priscis Vatibus desumpta cecinerit.

Ne quis vero in posterum a nobis postulet, undenàm ista Virgilius hauserit, vel tam familiare cum Judæis commercium habuerit, ut ab illis fieret arcanorum particeps, hoc adjiciam. Quod nequis me accuset nimium pervagari, intra meos me limites continebo, atque ex Flavio Josepho potissimùm comprobabo. Herodes Magnus, Rex Judæorum Romæ designatur C. Domitio Calvino II. & C. Assinio Pollione. Iste Pollio factus erat tunc temporis Herodi amicissimus, erat enim ut narrat Josephus Lib. XV. cap. 13. Τῶν μάλιστα ἐσπουδασμένων περὶ τὴν Ἡρώδου φιλίαν· quippe, quod ei filios suos Herodes, Alexandrum, & Aristobulum, ex Mariamne dilectissima conjuge susceptos, commiserit hospitio excipiendos. Apud eum longo satis temporis intervallo vixerunt, ut disciplinis instituerentur liberalibus, quod etiam testatur idem Lib. XVI. cap. I. Iste autem Pollio, negotio de reducendo in urbem Alexandriam Ptolomæo Rege ex mente Sibyllæ, *non interfuit solum sed præfuit*, ut me docet [b] M. T. Cicero. Tunc enim longè latèque personabant ista Vaticinia Sibyllina. Habemus itaque Pollionem Sibyllinorum carminum plenum; quique ad eorum mentem ne-

[b] Epist. VI. ad Lentulum.

gotium

gotium peregerit maximum. Habemus etiam domi ejus juvenes duos regios, & quidem Judæos cum pædagogis instituendos, in quorum libraria supellectile carmina Sibyllarum a Judæis composita defuisse, vix adducar ut credam. Sed & tunc cautum erat à Judæis Alexandrinis, ut ubique carmina ista spargerentur, quosque, ut magis auctoritate pollerent, sub ementitis Sibyllarum nominibus venditabant. Erant autem istæc carmina ut vaticiniorum apud Judæos receptorum commentarii. Quamobrem cum Virgilius in Pollionis familia his quoque temporibus, quibus ferveret negotium Sibyllinum, fuisse videatur, natusque Pollioni filius Saloninus; quid mirum si Virgilius huic puero istos Sibyllæ versus censeatur accomodare voluisse.

Quoniam vero in eo sum, ut etiam gentilium scripta antestari necesse sit, ad priscam Judæorum fidem & opiniones cognoscendum, cùm adeo sint iniqui hujus ætatis Judæi, ut ea omnia penitùs negent atque rejiciant, quæ sibi damno esse, & a Christianis in rem suam conferri vident, licet a patribus suis olim sanctissimè sint recepta; adjiciam his testimonium Chalcidii Platonici, *Sane notanda est*, inquit, *alia sanctior & venerabilior historia, quæ perhibet de ortu stellæ cujusdam, non morbos mortesque denunciantis, sed descensum Dei venerabilis ad humanæ conversationis, rerumque*

 morta-

etiam postea ait, [f] πρὸς οὖν τὸ παράδοξον ἀμηχανήσας ὁ βασιλεύς. De Elisæo dicit, θαυμαστὰ γὰρ καὶ παράδοξα διὰ τῆς προφητείας ἐπεδείξατο ἔργα. Atque hæc sufficiant ad phrasin istam extra dubium collocandam.

IX. ΔΙΔΑ'ΣΚΑΛΟΣ ΑΝΘΡΩ'ΠΩΝ ΤΩ͂Ν 'ΗΔΟΝΗ͂ ΤΆΛΗΘΗ͂ ΔΕΧΟΜΕ'ΝΩΝ. Qui hanc periocham suppositionis insimulant hæc verba vocant, *tristem & putidam elegantiam.* Istam tamen elegantiam non negligit alibi Josephus, sed usum esse loquendi modum passim ostendit, & quidem adeò sæpe, ut nihil suprà. Effecit enim ut bene de tota primò sentirem periocha, & ut pleniorem ejus cognitionem adipiscerer incitavit. Quo tandem factum est, ut qui olim nimium Fabro, aliisque Testimonii adversariis crederem, nunc sim factus pro virili defensor, atque despiciam illorum cum temeritate arrogantiam, qui nullis productis testibus, volunt tamen ut tanquam jure constituta judicia suas admittamus sine ratione conjecturas, factasque pro lubitu censuras. Ut ad nostram vero sententiam redeamus, stylum illa Josephi & orationis sonum cum primis refert, ut nihil magis aptum sit natum ad cognoscendum Testimonii auctorem. Hanc itaque simul & per partes examinare juvat.

[f] Pag. 63. E.

X. ΔΙ

X. ΔΙΔΑ'ΣΚΑΛΟΣ. Jeſus ille Naveci filius, Moſis alumnus ac ſucceſſor, ipſe magiſter Hebræorum ſic ſuo loco nuncupatur, nempe Lib. III. cap. 2. [g] καὶ Μωϋσῆ διδάσκαλον τῆς πρὸς θεὸν εὐσεβείας πεποιημένον. Quibus ſimile eſt quod extat Lib. XVII. cap. 14. [h] τοιαύτης κακίας διδάσκαλον αὐτῷ γενόμενον. Plura in re non valde neceſſaria referre ſuperſedeo. Sic de Jeſu loquitur Nicodemus, ipſe non magis fortaſſe Chriſtianus, quam Joſephus, [i] οἴδαμεν ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκαλος.

XI. ΑΝΘΡΩ'ΠΩΝ ΤΩ'Ν 'ΗΔΟΝΗ͂ ΤΆΛΗΘΗ͂ ΔΕΧΟΜΕ'ΝΩΝ. Ecquid ſimilius poſſit afferri, quam quod ex eodem Libro, ac capite, ſcilicet XVII. cap. 14. ſum allaturus, αἴτιον δὲ ἦν τῶν ἀνθρώπων τὸ ἡδονῇ δεχόμενον τοὺς λόγους σὺν τῷ φερεγγύῳ τῆς μορφῆς. Res eſt quoàd Joſephum admodum ſimilis, loquitur enim de falſo Alexandro multos ad partes ſuas attrahente. Ubinam vero ſunt illi, qui jam hoc triſte ac putidum aut inelegans dicent? ſed ampliemus uſque judicium: ſi enim cauſa nondum ſit probata, aderunt jam plures teſtes non minus fide digni. Hæc enim inſunt Lib. XIX. cap. 2. [k] Σέντιος μὲν τοιούτοις ἐχρῆτο τοῖς λόγοις, καὶ τῶν βουλευτῶν ἡδονῇ δεχομένων, καὶ ὁπόσοι τῶν ἱππέων παρῆσαν. Nec minus apta ſunt quæ leguntur Lib. XVIII. cap. 1. [l] καὶ ἡδονῇ γὰρ τὴν ἀκρόασιν ὧν

[g] Pag. 75. A. [h] Pag. 612. D. [i] Johan, III. 2.
[k] Pag. 666. C. [l] Pag. 616. E.

 λέγοιεν

λέγοιεν ἐδέχοντο. Quibus adjungas & hæc è Lib. eodem cap. 4. quod quidem caput nostram periocham continet. [m] Γυμνοῦντες τὰς σφαγὰς, ἡδονῇ δέξεσθαι τὸν θάνατον ἔλεγον. Et hæc quidem periocham proxime præcedunt. Antequam vero caput illud deferam, aliud etiam hujusmodi locutionis exemplum proferam quod istam periocham sequitur & imposturæ suspicionem omnino diluet, nempe hoc, [n] καὶ δεχομένους τὴν ἱκετείαν ἡδονῇ. Josephus hic sanè, ut mihi videtur, quasi deditâ operâ periocham de Jesu Christo utrinque munivit, eaque indidit monumenta, quibus fœtum suum quilibet agnosceret: quasi ipse prævidisset, olim tanquam ὑπόβλητον iri suspicatum.

XII. ἩΔΟΝΗ͂. Familiare hoc verbum Josepho & fere proprium, nisi dicam eum id à Demosthene mutuatum esse. Etenim affirmare ausim, nullam locutionis speciem sæpius a Flavio fuisse usurpatam. In prioribus libris Archæologiæ multas præpositiones huic voci dedit comites; in posterioribus verò, solam plerumque ponit. Rariùs, idque bis, aut ter cum aliqua præpositione. Quandoque utitur τῷ διὰ, ut Lib. I. cap. 18. δι᾽ ἡδονῆς συνάψασθαι συγγένειαν. Quandoque præponit εἰς, ut Lib. III. cap. 4. εἰς ἡδονὴν λαμβάνοντας ἰδίαν. Est ubi ἐν adhibet, ut Lib. XI. cap. 4. οὐκ ἦν ἐν ἡδονῇ τοῖς

[m] Pag. 621. D. [n] Pag. 622. D.

προσχώρησις

περιχώρεις ἔθνεσιν. Est ubi ἐπὶ, ut Lib. XVIII. cap. 5. καὶ ἐφ' ἡδονῇ τὸ πλῆθος, & ejus libri cap. XI. idque bis, pag. 642. E. & pag. 643. F. in quibusdam locis apponit κατὰ, ut Lib. XVI. cap. 16. de Herode loquens, καὶ τοῦτο μὲν οὖν καθ' ἡδονὴν τὸ πάντων ἥδιστον Ἡρώδης ἐλάμβανεν. Addit etiam πρὸς, ut Lib. II. cap. 3. πρὸς ἡδονὴν ὑποφέρειν. Quorum omnium plura sunt exempla, quæ jam prætereo; illa enim parum ad rem faciunt. Attamen observandum est, rectiùs hic legi cum vulgatis exemplaribus ἡδονῇ, quam σὺν ἡδονῇ, prout in Codice Cæsareo, & apud Eusebium in Historia Ecclesiastica & Zonaram. Nam sanè hæc duo nunquam, quod meminerim, in totis Archæologiæ Judaicæ Libris viginti, nedum in cæteris Josephi scriptis simul juncta reperiuntur. Sed ἡδονῇ ut hic, in tertio casu sæpissime usurpatur, Soletque Josephus similes loquendi normas adhibere, ut ὁρμῇ, ὀργῇ & alias hujusmodi. De ἡδονῇ verò, ut hic in tertio casu quærant otiosi locos jam designandos, quos è pluribus selegimus, quique proximi sunt periochæ falsitatis accusatæ, Lib. XVII. cap. 7. pag. 591. G. & cap. 8. pag. 595. G. mox eodem capite pag. 597. A. tum etiam cap. 9. pag. 599. B. Deinde prope periocham nostram, Lib. XVIII. cap. 1. pag. 616. E. quædam etiam periocham sequuntur; Lib. XVIII. cap. 8. pag. 633. G. Mox in fine capitis pag. 636. D. habes ἡδονῇ φέροντες, quod tan-

tumdem

tumdem eſt ferè ac δεχόμενοι. Et mox pag. 637. C. ἡδονῇ δεχομένε. Libr. ejuſdem capite 12. pag. 646. C. ἡδονῇ δέχεται· quæ duo exempla ad præcedentem pertinent ſectionem. Denique Lib. XIX. cap. 3. pag. 671. ἡδονῇ μὴ φέρεσθ ἄρχεσθ. In reliquis Joſephi ſcriptis, quod ut mirum, ita nec ab inſtituto noſtro obſervare alienum eſt, id nuſquam quantum potuerim obſervare reperitur; quamvis ſæpius interferendi non defuiſſet locus. Semel, idque Lib. II. contra Appionem dixit, ἡδέως δεχόμεθα. Sic igitur quod illi ut putidum rejiciunt, id propter Styli convenientiam potius laudibus cenſeo maximis efferendum. ° Et ſunt tamen qui dicant hanc phraſin Stylum ac ſententiam Chriſtianorum luculentè redolere. Sed fruantur ſuo judicio, ipſoſque ſibi ſine Equite plauſum concitare patiamur.

XIII. ΚΑΙ' ΠΟΛΛΟΥ'Σ ΜΕ'Ν 'ΙΟΥΔΑ'ΙΟΥΣ, ΠΟΛΛΟΥ'Σ ΔΕ' ΚΑΙ' 'ΕΛΛΗΝΙΚΟ'ΥΣ 'ΕΠΗΓΑ'ΓΕΤΟ. Hanc dicendi formulam, & phraſeos non modo ſonum, ſed & conſtructionem, ac circumſcriptionem, in multis locis obſervat Joſephus. Quoſdam è multis apponam. Et primum quidem ſumam è Lib. III. cap. 13. Ubi de Moſe verba facit, καὶ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα τεκμήρια τ ὑπὲρ ἄνθρωπον αὐτῦ δυνάμεως ἐςίν. Huic exemplo ſuccedat aliud è Lib. XX. cap. 2. πολλὺς μὲν ἀνεῖλε, πολλὺς δὲ ζῶντας ἔλαβεν, αὐτόν

° J. H. Boecler. Ep. ad J. Chr. Wagenſeilium.

πε τῶν θολιδῶν ζωγρήσαντες, ἀποπέμπουσι τὴν κεφαλὴν καὶ κομίζουσιν εἰς Ἱεροσόλυμα. Ejusdem Libri capite 4. hoc reperies, καὶ συλλαβὼν πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινε, πλείους δὲ ζῶντας ἔλαβεν. Nec desunt in libris de Bello Judaico hujusmodi phrases, qualis est hæc Lib. I. cap. 5. πολλὰ μὲν τὸν Ἀριστόβουλον εἰς τὸ ἦθος διαβάλλων, πολλὰ δ' ἐπαινῶν τὸν ὑρκανὸν, παρῄνει δέξασθαι. Quæ sequitur instar omnium esse posset Libr. IV. cap. 41. ἔνθα δὴ πολλοὶ μὲν τῶν ξένων ἔμποροι, πολλοὶ δὲ τῶν ἐπιχωρίων ἀπώλοντο. Plura possem, sed hæc sufficiant; præsertim cum phrasis sit optima. Quidam legunt, πολλοὺς μὲν τῶν ἰουδαίων. Phrasis huic simillima occurit in Libro de Vita sua, † πολλοὺς τῶν ἰουδαίων ἀπέκτεινε. Hujusmodi quoque multa alibi occurrunt.

XIV. ἙΛΛΗΝΙΚΟΥ͂Σ. Omnes Ethnicos qui Deum verum non colebant, cujuscunque fuerint gentis, quinetiam Syros, & Phœnices, Judæi ἕλληνας aut ἑλληνικοὺς vocabant, ut ex Evangeliis, & aliis novi fœderis scriptoribus satis patet. Eusebius hoc loco non legit ἑλληνικοὺς, sed ἀπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ· & in Demonstratione Evangelica sic constanter legisse, non periochæ solummodò exemplar, sed & ejus annexa paraphrasis satis ostendunt. Quædam editiones legunt καὶ ἑλληνικοῦ. Utrumque rectum est. Quare nihil necesse est, ut quis Nicephori le-

† Pag. 1002. D.

ctionem,

ctionem, quam ſequitur Iſaacus Voſſius, ἀπὸ τοῦ ἑλληνισμοῦ ſequatur. Frobenii lectionem tuetur hæc phraſis illi ſimilis, Lib. II. cap. 23. de Bello Judaico * τὸ δὲ ἑλληνικὸν (περιεῖχε) τῇ παρὰ τῶν στρατιωτῶν ἀμύνῃ. Vulgatam lectionem refert quod Lib. II. contra Appionem dicitur, † τοὺς μέντοι κατὰ ἀλήθειαν ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς φιλοσοφήσαντας, οὔτε τῶν εἰρημένων οὐδὲν διέλαθεν. Ad eundem modum dicitur τὸ ἰουδαικόν, capite periocham ſubſequente, || κελεύει πᾶν τὸ ἰουδαϊκὸν τῆς ῥώμης ἀπελαθῆναι. Plura qui volet quærat otioſus ; ad alia tranſeo..

Adverſus hanc vocem turget & excandeſcit Blondellus, & quidem ſolus. Credit enim falſum eſſe, immò ipſiuſmet Chriſti verbis & expreſſæ proteſtationi contrarium, cùm de ipſo dicitur πολλοὺς δὲ καὶ ἑλληνικοὺς ἐπηγάγετο. Quos enim gentiles, inquit, ſi unam Syrophœniſſam, cujus filiam ſanavit excipias, convertiſſe legitur ? His alia quædam addit de muliere Hæmorrhoouſa, quæ tanti non ſunt, ut vel exſcribere vel reſpondere ſit neceſſe: cùm iſte quidem priùs Teſtimonium damnare voluiſſe ; deinde ſui judicii cauſas invenire videatur. Næ tu quidem, O Blondelle, nimis es iniquus in noſtrum, qui ne quidem id quod ratione ac jure quoque licet, eum dicere patiaris ; ut quod quis vel per ſe, vel per alios fie-

* Pag. 797. E. † Pag. 1079. E. || Pag. 623. F.

ri

ri curaverit, ab ipso qui curaverit factum esse pronuncietur? Sed quid verbis opus est? Quasi Josephus non sit intelligendus prout ipse suam mentem aperit, nempe inter sectatores qui Christo partim ex Judæis, partim vero ex Ethnicis nomen dederint, quosque proinde ille sibi adjunxisse dicitur, concludi quos ipse Josephus mox asserit ad ætatem usque suam pertigisse. Quam iniquum verò in tam paucis lineis, quibus hoc Testimonium constat, tantam expectare in his rebus ab historico scriptore subtilitatem & ἀκρίβειαν? Ut vero etiam ampliùs pateat adversarios nostros satis inclementer, ne dicam nimis atrociter, nobiscum agere, & omnia arripere etiam falsissima, quæ ad rem suam vel facere vel solummodò spectare videantur: neque tamen vel unum succedere ipsis feliciter; negamus veram esse objectionem; ideoque verum esse multos ex Ethnicis, Christo nondum passo, in ipsum credidisse asserimus.

Nam in quo numero ponemus eos Magos qui ex oriente Christum puerum adoraturi convenerant? Illosne solos qui crediderint ex gente sua putabimus? siccine viros omnium gentium sapientissimos non alios quoque populares adduxisse, nedum ut crederent voluisse? An cum Eunuchus Candaces Reginæ solus suffecerit, ut religionem Christianam Æthiopiam usque transmitteret ad hanc ætatem duraturam; non

etiam

etiam sufficiebant Magi, ut istam religionem suos homines, aut saltem quasdam ejus partes docerent? Mihi sane sæpiùs mirari subit, quorsum isti Magi Christum officiosè tantum salutarent, adorarentque, nisi ejus etiam adventum ethnicis, aut suis certe popularibus publicarent? Adeone infructuosam fuisse tantam horum peregrinationem, ut ad neminem alium hominem, præterquam istos, Christi cognitio pertingeret: sed nos hic veteres omnes deserunt historiæ: nemo est, qui doceat, quid de his tandem factum sit Magis. At enimvero, si fuerit hîc conjecturæ locus, puto me illos reperisse homines ad quos hi Magi suum præconium pertulisse videantur.

Magos è Perside venisse Clementi Alexandrino, Johanni Chrysostomo, Theodorito, aliisque permultis visum est: & hæc opinio jam omnibus reliquis antefertur; cum etiam Herodotus, Suidas aliique, Magos in Perside collocent. Adhuc verò etiam in Perside genus hominum reperio indigenarum, antiquum sane, quos nunc *Gauros* vocant. Hi quoque singularem colunt religionem. At vero de Vate aut Propheta suo, quem filium sculptoris fuisse, ac religionis suæ auctorem perhibent, multa prædicant adeò Christi natalibus, Magorumque itineri, denique omnibus illis quæ de Christo tum Magi scire potuerunt convenientia, ut ab illis Gauri edocti fuisse vide-

videantur. Nec futurum eſſe quemquam adeò pervicacem exiſtimo, qui collatis ſedulò quæ deh is ſcripſit *Joh. B. Tavernerius, vivâ quod aiunt voce ab ipſis edoctus, cum Evangeliſtarum narrationibus de Chriſti natalibus, non etiam ſtatim mecum ſentiat. Habeo certè ipſum Tavernerium ſuper hac re mihi fere conſentientem. Hinc enim, inquit, facile judicatu eſt, eos confuſam de Myſteriis Religionis Chriſtianæ cognitionem habere, ut & multi alii. Habere autem ipſos, hic docet multos ritus aut mores a religione Chriſtiana ſatis alienos, ſed quos etiam profitentur non a propheta ſuo accepiſſe, ſed diù antè acceptos retinuiſſe. Hos vero Gauros eſſe Magorum diſcipulos vel oſtendit quod refert Herodotus, Magos in Perſide fuiſſe & maxime horruiſſe animantia reptilia: quem morem adhuc iſti Gauri conſervâſſe reperiuntur. Eos autem eſſe ſemi-chriſtianos declarat Baptiſmus, & fides de Reſurrectione cum aliis quibuſdam. His addo, Turcos hodie quoque Chriſtianos vocare *Ghiauros*, hoc eſt ut quidam ſuſpicantur lingua Chaldaica גיור vel גורא, qui græce γειῶραι appellantur, Exod. XII. 19. & Eſaiæ Cap. XIV. 1. Ubi ſane nemo eſt qui neget verba Vatis eſſe intelligenda de Chriſtianis. Qui autem *Gauri* vocantur a Perſis, voce fortaſſe Turcicâ, nam

* Itiner. Perſic. Lib. IV. cap. 8. de Gaurorum Religione.

nam & illâ plerumque linguâ loquuntur Aulici Persarum, hi vero se Persicâ *Behdin*, ut ex * Petro Vallensi discimus, nuncupant: hoc est *Fideles*, πιστοὺς· voce, qua etiam Christiani passim denotantur. Denique quodammodo pro me stare videtur † Hottingerus, vir in his rebus scientiæ ac peritiæ laude celebratissimus, cum asserat, *Christianismi primitias ex hoc ordine ortas. Unde non pauci postea secuti Christo nomen dederint.* Sed quid istum ego recentiorem advoco, cum Johannes ipse Chrysostomus id conceptis verbis asserat de Magis in Perside primis Evangelii præconibus. Sic enim ille, || ὅθεν ἔμοιγε δοκοῦσιν οὗτοι καὶ οἱ διδάσκαλοι γενέσθαι τῶν ἐγχωρίων. οἱ γὰρ ἐνταῦθα μὴ παραιτησάμενοι τοῦτο εἰπεῖν, πολλῷ μᾶλλον εἰς τὴν αὐτῶν ἐπαρρησιάσαντο, ἅτε καὶ τὸν χρησμὸν τὸν παρὰ τοῦ ἀγγέλου λαβόντες, καὶ τὴν παρὰ τοῦ προφήτου μαρτυρίαν. Et alibi postea, ‡ ἅπερ οἱ μάγοι εἶδον, οἱ τῆς ἐκκλησίας πρόγονοι, οὐδὲ γὰρ αἰσχύνομαι οὕτως αὐτοὺς καλῶν. Et Homilia proxima de Angelo loquens, qui eis postquam Jesum vidissent apparuit, τοὺς δὲ μάγους ἐκπέμπει ταχέως, ὁμοῦ μὲν διδασκάλους ἀποστέλλων τῇ Περσῶν χώρᾳ.

At verò si minus hoc sit verum, non sic tamen causâ cadimus. Solamne illam fuisse

* Epist. II. P. II.
† Compend. Theatri Orient. Part II. cap. 2. pag. 93.
|| Hom. VI. in Mat. ‡ Hom. VII.

puta-

putabimus Syrophœnissam quæ in Christum crediderit, neque aliis è gente sua persuasisse ut eum agnoscerent, qualem ipsa summo beneficio atque insigni miraculo comperuisset? Mitto jam Abgarum Edessenorum Principem ad fidem in Christum ex ethnico conversum, cujus meminit Eusebius. Licet enim pauci hanc admittant narrationem, non tamen desunt viri docti qui eam ut veram recipiant. Aiunt quidem non esse admittendam quoniam non extet in Evangelio. Sed quid hoc ad rem? quasi verò omnia quæ Christus dixerit aut fecerit extent in Evangeliis. An ergo mentitus est Evangelista ultimus qui asserit se propemodum infinita prætermisisse? At verò non modò hujus conversionis constans fuit traditio apud Armenos; sed & eorum ferunt *Annales, tunc primum Armenos religionem amplexos fuisse Christianam. Et an † Samaritæ illi qui feruntur credidisse pro Judæis sunt sumendi aut Ethnicis? Annon potiùs ex Josephi sententiâ inter Ethnicos numerabimus? Sed nequis mihi dicam scribat, rogetque ut multos producam Ethnicos ad Christi fidem conversos ante ejus necem, idque cognoscatur ex probatis fidisque monumentis: eorum votis obtemperabo, modò credant ea quæ ab eo-

* Vid. Tavern. Itiner. Persic. Lib. II. cap. 4.
† Johan IV. 39.

dem Evangeliſtâ Johanne cap. XII. com. 20. ſequentibuſque conſcripta ſunt. Hîc enim quidam Græci cupere ut Jeſum viſant feruntur. Hoccine igitur vel animi tantum cauſâ, vel fidei factum fuiſſe comminiſcemur? Utcunque tamen, nonne rectè dicuntur ἐπάγεσθαι, qui animi quoque cauſâ curioſi ad aliquem doctorem accedunt? Pudeat tandem adverſarios illa protuliſſe, ut nobis hanc eripiant periocham præſtantiſſimumque teſtimonium, quæ partim inania, partim etiam falſa eſſe reperiuntur.

XV. ἘΠΗΓΑΓΕΤΟ. Quamquam quæ ſupra dicta ſunt ſufficerent, ineſt tamen huic voci quid peculiare: hoc enim in loco ſignificat, *ad partes* vel *ſectam ac conſilium trahere.* Solet quoque Joſephus alibi hoc verbum huic uſui accommodare. Etenim Lib. XIII. cap. 22. ſic legimus, * οὐκ ἀρχουμένων ἀγωνίζεσθαι κατὰ σφᾶς αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ ἀλλοφύλους ἐπαγομένων. Quin etiam de falſo Alexandro factionem cogente hoc verbo utitur, Lib: XVII. cap. 14. † ἀλλὰ κρήτῃ προσενεχθεὶς, ἰουδαίων ὁπόσοις εἰς ὁμιλίαν ἀφίκετο ἐπηγάγετο εἰς πίστιν. Quo nihil amplius requiri poſſit. Nec admodum eſt diſſimile illud Lib. XVIII. cap. 8. de Agrippâ in vinculâ conjecto, quem ſic alius alloquitur, || ὦ νεανία, κατάχθει μὲν σε τὸ αἰφνίδιον τῆς μεταβολῆς, πολλήν τε οὕτως καὶ ἀθρόαν ἐπάγαγον τῆς τύχην. Hic enim τύχη tanquam perſona ad

* Pag. 461. D. † Pag. 612. E. || P. 633. G.

partes

partes τῶν αἰφνιδίου τῆς μεταβολῆς attrahitur, ut junctis viribus Agrippam contristent. Est ubi etiam *sollicitare* significat, ut Lib. XV. cap. 4. * διὸ καὶ ταῦτα καὶ τὸν Ἀντώνιον ἐπῆγεν ἀεί τε τῶν ἄλλων ἀφαιρούμενον αὐτῇ χαρίζεσθαι· de Cleopatra enim Reginâ loquitur.

XVI. 'Ο ΧΡΙΣΤΟ'Σ ΟΥ͂ΤΟΣ Ἦ͂Ν. Hic est ille locus qui potissimùm doctos homines induxit, ut totam damnarent periocham. Quid de hoc senserit Faber, cuilibet videre præsto est; meum enim non est singula refutare, neque sane expedit. Docet enim ipsum Josephum quod scribere debuerit, parum sollicitus an suæ rationes cum illis quas habuit Flavius conveniant. Sed cùm eo tempore quo Josephus Archæologiam edidit, anno scilicet Domitiani XIII. hoc est non multo ante centesimum annum Christi, ubique jam personaret Christi nomen, propter quod tàm multi Nerone Imperante, támque gravia paulò ante passi erant; satis ut puto fuit Josepho solum nomen Jesu Christi proferre, id est autem cum eo cognomine quod passim innotescebat. Nam hæc verba ὁ χριστὸς οὗτος ἦν nisi fallor, innuere videntur Christum satis tunc fuisse notum. Quamobrem abunde quidem Græcis satisfactum est, ubi Josephus eis ostenderit eum hominem quem nomine Christi solummodo cognosce-

* Pag. 518. A.

rent. Ideoque ex mente Flavii Josephi non incommodè per alteram formulam hæc explicabitur sententia: ut ita ὁ χριστὸς οὗτος ἦν, idem sit quod, ὁ λεγόμενος χριστός. Quomodo etiamnum præsente Christo Pilatus eum appellabat, * τί οὖν ποιήσω Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον χριστόν. Sic sæpè vulgo loquuntur, nomen assumptum, verène an falsò, tamen sine correctione aut exceptione efferendo. Profectò Tan. Faber id nunc culpare videtur, quod est olim objectum quoque Pilato a Judæis Pontificibus cum titulum Crucis conscripsisset in quam Jesus est erectus, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων· quod cum Judæi mutatum vellent, non tamen eorum querelis Pilatus movetur. Mansit enim in sententia. Sed neque Flavium aliter locutum esse opus est ut cupiamus: ipse se alibi explicat non minus, nec aliter quam Pilatus: cùm quod hîc scripserit per se satis intelligatur. Nam quidcunque dicant nunquam efficient, ut Judæus nequeat sic loqui, quantumvis Christi adversarius. Sed & nostri quoque adversarii loquuntur aliis in rebus non aliter ac nunc Josephus, ut libro superiore monebamus. Optimè autem sensum hujus loci intellexit Hieronymus ut ex ejus versione comparebit; vertit enim, *Et credebatur esse Christus.* Quam versionem probat & admittit Isaacus Vossius, quasi

* Matth. xxvii. 17.

in

in græco fuiſſet ſcriptum, καὶ ἐπιστεύετο εἶναι χριστός· vel, ut ipſe in Teſtimonio deſcribendo Voſſius inſeruit ἐπιστεύετο ὃ εἶναι χριστός· tametſi ne ſic quidem ſibi ſatis Voſſius fecerit, quin vulgatam lectionem præferat. Quod ad eos verò ſpectat, qui Teſtimonium quidem admittendum cenſent; ſed hanc ſententiam ut interpolatam tolli cupiunt; non magis iſti ſapiunt quam priores, neque eos juvant Cedreni auctoritas & antiquæ Verſionis editio, quorum ille tantummodo videatur hæc verba omittere, hæc vero non tantæ ſit auctoritatis ut cæteris omnibus tum græcis, tum etiam latinis codicibus debeat anteferri. Quapropter nunquam his adductus ſum ut communem lectionem horum auctoritate immutare voluiſſem. Quid enim mirum eſt ſi tam celebris locus, tot doctorum manibus tractatus, & a pluribus exſcriptus, quaſdam ſit paſſus in lectione vel verſione diverſitates ?

Operæ prætium erit hîc diluere quod Tanaq. Faber objecit D. Hieronymo; quoniam id ſurpà cùm de illo verba facerem prætermiſi. Ait autem Faber eum doli conſcium, emollire ſua verſione voluiſſe, ſed fraudem eâdem operâ patefeciſſe, quâ illam obtegere ſtuduit. Noſtri ſæculi homines, ut mea quidem fert opinio, eâ mente priſcos auctores legunt, ut culpent. Atque errores, ſi tamen errores quandoque ſunt, notare; non ut vitare, ſed ut ridere atque damnare poſſint. At verò ſi

 ſatis

ſatis erit accuſâſſe, quis innocentiâ ſolâ ſe tueri poterit? Sufficiat hîc reſpondiſſe, iſtæc verba longe ante Hieronymi ætatem fuiſſe lecta: neque proinde ſciri poſſe, utrum in Hieronymi codicibus, ut ille vertit, aut velut nos legimus in noſtris lectum fuerit, necne. Quin etiam ſæpe fieri, ut qui in aliam linguam quid vertunt, id plerumque ſoleant, non verbum verbo reddere; ſed prout ipſi mentem ſcriptoris capiunt. Quod ipſum Ruffino atque etiam antiquo Interpreti Archæologiæ accidit, dum uterque verba hæc, οὐκ ἐπέλιπε τὸ φῦλον, vertunt, *& nomen perſeverat & genus.* Hæc monuiſſe nihil opus fuit, niſi eam mihi legem impoſuiſſem, nequid objectum retorquere prætermitterem.

XVII. ΚΑ'Ι 'ΑΥΤΟ'Ν. Iſtâc loquendi formulâ in principio periodi utitur Joſephus paſſim, tamque frequenter ut pluſquam ſexcenties occurrat. Aliquot hic tantùm, duo vel tria exempla prælibabo. Lib. III. cap. 2. [a] καὶ ταύτην μὲν τὴν μάχην πρώτην μαχεσάμενοι πρὸς τοὺς κατατολμήσαντας αὐτῶν. Lib. XVIII. cap. 12, [b] καὶ αὐτοὺς, παῖδες δ' ἦσαν ὀρφανοὶ, ἡ μήτηρ προσέταξεν. Lib. XX. cap. 2. [c] καὶ τοῦτον δὲ μετ' οὐ πολὺν χρόνον ἐξ ἐπιβουλῆς τελευτήσαντα.

XVIII. 'ΕΝΔΕ'ΙΞΕΙ. Non memini quidem iſtam vocem alibi legi. Sed parùm id obſtat:

---

[a] Pag. 76. E. [b] Pag. 644. E. [c] Pag. 688. A.

non

non enim est è singulis verbis adeò certè de Stylo judicare, ac phraseos constructione. Vox tamen ista cum sit huic significationi ac loco propria, non eget defensione; neque usum hujus vocis potest improbare Josephus cum alias voces, huic tamen cognatas ut idem denotaret, usurpaverit. Verbum enim huic nomini cognatum plerumque usurpat, ut Lib. XVII. cap. 1. [d] ὡς ἐπ' ἀσφαλείᾳ σωτηρίας τοὺς ἀδελφοὺς ἐνδεδειχώς. & Libro VI. de Bello Jud. cap. 44. [e] καὶ λῃστρικοὺς πάντας ὑπ' ἀλλήλων ἐνδεικνυμένους, ἀπέκτεινε. Lib. VII. cap. 9. [f] καὶ τοὺς ἄλλους ἐνεδείκνυτο κατηγορῶν. Libro de Vita sua pag. 1024. ἐνδειξαμένων δὲ τοὺς ἄνδρας, ἐκείνους μὲν δεδεμένους εἰς τὴν ἰωτάπατην πόλιν ἐξέπεμψα. Plura exempla nolo mihi comparare. Sed ostendam quod olim sum pollicitus, scilicet scholium illud quod in Manuscripto codice legitur, qui fuit olim Peirescii, quodque produxit Henric. Valesius. Id autem vocem ἔνδειξιν huic loco maxime propriam esse ostendit. Sic verò se habet, ὅτι ἔνδειξίς ἐστι κατηγορίας ὄνομα κατὰ πλειόνων μὲν λαμβανομένη· μάλιστα δὲ κατὰ τῶν ὀφειλόντων τῷ δημοσίῳ καὶ πολιτεύεσθαι μελλόντων. Conferri possunt ad hanc vocem Grammatici, Harpocration, Etymologus & Suidas, vocibus ἐνδείξις & ἐνδείκνυμι, ubi etiam Suidas Flavii citat sententiam. Photius de Josepho atque ejus cognomine Flavio differens, quod sibi ille Fla-

[d] Pag. 582. C. [e] Pag. 968. C. [f] Pag. 973. C.

 viorum,

viorum, Vespasiani & Titi beneficio accepta libertate tribuebat, sic inquit, * καὶ οὐ μόνον ῥωμαῖον αὐτὸν καὶ Φλάβιον ἀναγράφων οὐδαμοῦ ξενίας ὁ Ἰώσηππος ἑάλω· καί τοι πολλῶν τῷ φθόνῳ κατ' αὐτοῦ βουλομένων ἀλλ' οὐδ' ἔνδειξιν εἰσήχθη· vox ἔνδειξις hîc minus est propria : nisi quis dicere voluerit, Photium de Josepho loquentem, ipsumque hoc Testimonium in animo habentem, maluisse vocem minùs quidem propriam, ex Josepho tamen de quo loquebatur mutuatum usurpare.

XIX. ΤΩ͂Ν ΠΡΩ΄ΤΩΝ ᾿ΑΝΔΡΩ͂Ν ΠΑΡ' ῾ΗΜΙ͂Ν. Viros primarios aut Proceres est ubi vocat Josephus τοὺς ἐν τέλει, est ubi etiam ut hîc. Cùm verò de Judæis loquitur nunquam eos vocat μεγιστᾶνας· at verò cum de alienis res est, hanc vocem non respuit. Ut verbi gratia Lib. XX. cap. 2. pag. 687. E. ubi de Parthorum primoribus agitur. Quod ad τῶν πρώτων attinet, habemus multas instantias, & quidem nostræ periochæ proximas. Prima esto è Lib. XIV. cap. 25. † αἱ τῶν πρώτων καὶ τοῦ γένους τοῦ αὐτῶν ἔμελλον ἔσεσθαι. Lib. XV. cap. 10. || ἐπανιόντων ἀπ' αἰγύπτου τῶν πρώτων. Sic enim Romanorum Primores nuncupat. Etiam Lib. XVIII. cap. 1. * διαφθορεαῖς ἀνδρῶν τῶν πρώτων. Post periocham hæc sequuntur, Lib. XVIII. cap. 6. † οἵ τε πρῶτοι τῶν τῇδε ἐκλείποντο ἀνδρῶν. Quod verò sequitur aptissi-

* Epist. CCXLVII. † Pag. 498. F. || Pag. 537. E.
* Pag. 616. E. † Pag. 625. B.

mum est, Lib. ejusdem cap. ultimo: * ἐγίνοντο οὖν ἀφ' ἑκατέρων λόγοι, καὶ τῶν πρώτων παρ' ἑτέροις ἀνδρῶν προεστώτων ἐπὶ διαλλαγὰς τάχιστα ἡ σύμβασις ἐγένετο. Epistola Petronii Lib. XIX. cap. 6. sic incipit, Δωρεῶν τοῖς πρώτοις. Izates Rex Adiabenorum Lib. XX. cap. 2. dicitur misisse dono, † πολλὰ χρήματα τοῖς πρώτοις τῶν Ἱεροσολυμιτῶν. Denique Lib. XX. cap. 5. || οἱ δὲ πρῶτοι κατὰ τιμὴν καὶ γένος τῶν Ἱεροσολυμιτῶν. Mox etiam, * χαρίζεται δὲ καὶ τοῖς τῶν Σαμαρέων πρώτοις, καὶ τοῖς Ἰουδαίων. Atque hæc hactenus: nam ut alibi sæpius, ita & libro de vitâ suâ frequentissime præ cæteris ejus scriptis reperitur: quæ autem in medium produxi, sunt satis ad stylum ejus declarandum.

XX. ΠΑΡ' ἩΜΙ͂Ν. Parum refert exhibere quoties usurpetur ista loquendi formula, Ne tamen plane sit ἀσύμβολος quædam apponam loca, ubi eo sensu est usurpata quo hîc. Lib. III. cap. 10. † τοῦ δὲ Ξανθικοῦ μηνὶ ὃς Νισὰν παρ' ἡμῖν καλεῖται καὶ τοῦ ἔτους ἐστὶν ἀρχή. Lib. XV. cap. 3. || καὶ τῆς σκηνοπηγίας ἐνστάσης, ἑορτὴ δ' ἐστὶν αὕτη παρ' ἡμῖν εἰς τὰ μάλιστα τηρουμένη. De Bello Judaico Lib. III. cap. 25. * τοὺς γοῦν ἀναιροῦντας ἑαυτοὺς, παρὰ μὲν ἡμῖν, μέχρις ἡλίου δύσεως ἀτάφους κρύπτειν ἔκριναν. Denique libro de vitâ suâ statim ab initio,

* Pag. 650. B. † Pag. 686. E. || Pag. 691. G.
* Pag. 692. E. † Pag. 93. A. || Pag. 514. D.
* Pag. 853. A.

* ὥσπερ

* ὥσπερ δὴ παρ' ἑκάστοις ἄλλη τίς ἐστιν εὐγενείας ὑπόθεσις, οὕτω παρ' ἡμῖν ἡ τῆς ἱερωσύνης μετουσία τεκμήριόν ἐστι γένους λαμπρότητος.

XXI. ΣΤΑΥΡΩ͂ ἘΠΙΤΕΤΙΜΗΚΟ'ΤΟΣ ΠΙΛΑ'ΤΟΥ. Si quid ſit quod ſtylum Joſepho proprium, ejuſque orationis colorem repræſentet, hoc eſt: nam ἐπιτιμᾶν pro τιμωρεῖν dicere non omnium eſt auctorum. Hoc autem verbum non ſemel eâ ſignificatione uſurpavit Flavius, licet vox illa, & apud eum ipſum, & apud alios plerumque contrarium potiùs ſignificare videatur. Ea enim *objurgare* denotat, quandoque etiam & *honore afficere*, prout & vox † τιμὴ à quâ ἐπιτιμᾶν eſt natum, non ſolum δόξαν ſed & τιμωρίαν deſignat, atque etiam ἀντέκτισιν, quæ propria eſt vocis ſignificatio. Quo autem ſenſu *objurgare* ſignificat, uſurpat Flavius Lib. XVI. cap. 12. || τὸ μὲν ἐπιτιμᾶν, ἢ φάναι γλυκέως τι προπετείας αὐτοῦ τρέως ἀνοίκειον εἰς τὸν καιρὸν ἡγήσατο. Sed apud Flavium plerumque, ut in hoc Teſtimonio idem eſt ac τιμωρεῖν. Habemus itaque Lib. XIII. cap. 18. * τιμησαμένων αὐτὸν πρὸ μέτρου τῆς δίκης, πληγῶν ἔφασαν καὶ δεσμῶν. Quin Lib. XVIII. cap. 9. dicitur. † καὶ Ἡρώδῃ γυναικείων ἀκροασαμένῳ κουφολογιῶν, δίκην ταύτην ἐπετίμησεν ὁ Θεός. Quo vero capite Teſtimonium exhibetur de Chriſto, ſtatim pòſt bis hoc verbum hac ſignificatione

* Pag. 989. A. † Vid. Heſych. V. τιμὴ & ἐπιτιμᾶ.
|| Pag. 569. F. * Pag. 453. F. † Pag. 639. B.

usurpavit. * ἐνδεία ϛιτίων θάνατον ἐπιτιμᾷν αὐτῷ καλῶς ἔχειν ἐνόμισεν. Atque mox † Μόνῳ δὲ φυγῆς ἐτίμησεν. Adeo ut, quo tempore testimonium istud scripsit, hanc vocem præ aliis amâsse videatur. Habemus vero hîc modum pœnæ post ἐπιτιμᾷν quarto & secundo casu ; sed in testimonio tertium subjecit, ϛαυρῷ ἐπιτετιμηκότος. Neque desunt hujusmodi exempla ; Libro enim II. de Bello Judaico & cap. 15. invenimus || ἐπιτιμᾷται φυγῇ. Redeo ad Archæologiam atque librum ipsum quo Testimonium continetur. Etenim Lib. XVIII. cap. 6. legimus, * καὶ τιμωρίας τε ἐπετίμα τοῖς ἁλοῦσι, καὶ ἠφίει τοὺς ἀδίκως ἐν ἐγκλήματι γενομένους. Libro vero de Bello Judaico II. cap. 23. † θάνατον ἐπιτιμῶντες τοῖς πειθαρχοῦσι τῇ ῥωμαίων ἡγεμονίᾳ. Denique Lib. III. cap. 25. || ἑαυτοῖς βίαιον ἐπιτιμήσομεν, id est θάνατον, ut sensus postulat. Sed neque ubi hoc verbum negligit, ibi quoque nomina aliasque voces cognatas, cognatæ quoque significationis recusat. Nam ἀνυποτιμήτως sic impunè significat, ut Lib. XVI. cap. 13. * ἀνυποτιμήτως τὴν ἡγεμονίαν πᾶσαν ἄγοντες καὶ φέροντες διετέλουν. In libri fine habemus quoque ἀσεβείας τεκμήριον ἀνυποτιμήτου. Nec aliter ἐπιτίμησιν legimus Lib. II. contra Appionem. † οὐδὲ γὰρ τὴν ἀπ' ἀγνοίας ἐπιτίμησιν ἐνέχεται

* Pag. 622. C.
* Pag. 625. G.
* Pag. 571. A.
† Pag. 623. C.
† Pag. 797. C.
† Pag. 1072. C.
|| Pag. 790. D.
|| Pag. 852. C.

καταδιπεῖν.

κάλαλιπεῖν· Et mox ἐπίτιμον, ut * καὶ θάναλ☉ τῦπιλίμον εἰ ὁπιχειρήσειεν. Quanquam hic legendum τῦπίλίμιον videatur: ὁπίτιμ☉ enim aliud eſt. Alibi vero ſæpius ὁπίλίμιον ut de Bello Jud. Lib. I. cap. 12. † ὁπίλίμιον τῆ μέλαβολῆς εἰσεπράξαλο παρὰ τῶ πολεμίων ἑκατὸν τάλανλα. Et Lib. II. cap. 10. || μηλίοις ᾗ ἤρκεσεν ὁπίλίμιον τῆ ἀνοίας τὰ ἀναλώμαλα. Cui reſpondet in loco Archæologiæ ubi hæc ipſa refert κάλαδίκη. Denique Lib. IV. cap. 22. ὁ καὶ τοῖς αὐτομολῦσιν ὁπίλίμιον, θάναλ☉ ἦν. Ut nemo in poſterum hæc ſtylo Joſephi convenire ſit denegaturus.

XXII. ΟΥ'Χ 'ΕΠΑΥ'CΑΝΤΟ "ΟΙΓΕ ΠΡΩ'ΤΟΝ 'ΑΓΑΠΗ'CΑΝΤΕC. Mallem cum Euſebio utrobique, Iſidoro, Nicephoro, Zonara & Codice MS. Cæſareo legere οἱ τὸ πρῶτον. Etſi poſtea non ſit neceſſe, ut multis lectum eſt, hîc inſerere αὐτὸν· etenim ſuperius αὐτὸν ſequi poſſe ἀγαπήσανλες exiſtimo. At verò nequeo Euſebii lectionem & aliorum qui legunt ἐξεπαύσανλο probare: hæc enim vox nuſquam in Flavii ſcriptis quod ſciam comparet. Sed neque Euſebius aliter legiſſe videtur cùm Demonſtrationem Evangelicam conſcriberet, ac in noſtris codicibus jam legatur. Cæterùm formula τὸ πρῶτον ſæpius occurrit, inter alias & Lib. XVI. cap. 16. * λῃσαὶ τ τράχωνα κάλοικῦνλες τεωσα-

* Pag. 1074. C. † Pag. 737. D. || Pag. 784. B.
* Pag. 576. F.

ράκοντα

ράκοντα τὸ πρῶτον, εἶτα αὖθις πλείονες, sic enim est legendum, Quod ad τὸ ἐπαύσαντο ἀγαπήσαντες, plurimas hujusmodi loquendi formulas habemus. Sic dicitur, * οὐ διέλειπε προσκαρτερούμενος, Lib. VI. cap. 10. † τιμῶντες οὐ διέλειπον, Lib. VII. cap. 2. || οὐ διέλειπεν ἐξυβρίζων, Lib. VIII. cap. 4. * οὐ διαλείπουσι περὶ τοῦτο ἐνεργοῦντες, Lib. VIII. cap. 6. & alia hujusmodi sexcenta, quæ nunc recensere nimis esset longum. Quod ad ipsa verba ἐπαύσαντο ἀγαπήσαντες: & illa quoque sæpiùs extant. Satis sit unum & alterum locum indicâsse. Sic Lib. VII. cap. 10. ἀγαπᾶν μὲν αὐτὸν τῆς ἁπλότητος καὶ τῆς μεγαλοψυχίας ἔλεγε. Quod ideò contuli quia hic ἀγαπᾶν est *mirari* aut probare, ut & in periochâ nostrâ significare videtur. Quin & in ipso capite quo periocha continetur legimus, οἱ δὲ, οὐκ ἠγάπων τοῖς ἀμφὶ τὸ ὕδωρ δρωμένοις. Non probabant quæ Pilatus fecerat circa aquam in urbem deducendam. Ad ἐπαύσαντο referantur ista; Lib. III. cap. 9. Pag. 90. ἐπαύσαντο τοῦ λάμπειν. Lib. XV. cap. 4. pag. 517. A. ἐπαύσαντο μὲν ἐκείνης τῆς ὁρμῆς. Deinde in Lib. de Bello Judaico habemus pag. 738. A. ἐπαύσαντο τῆς πρὸς ἀντιώνιον ὁρμῆς. Pag. 811. E. ἀρκεσθέντες ἀνεπαύσαντο. Pag. 816. F. παύσαιντο νεωτερίζοντες. Pag. 817. B. τοῦ φονεύειν ἐπαύσαντο. Sed quid longinqua petimus exempla, cùm &

* Pag. 187. G. † Pag. 217. A. || Pag. 280. A.
* Pag. 284. A.

ipsum

ipſum caput quod Teſtimonium exhibet plura ſuppeditet. Ibi enim legimus, εἰμὴ παυσάμενοι θορυβεῖν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα ἀπίοιεν. Et mox καλιεβόων αὐτῷ παύσασθαι τῆς ἐπὶ τοιούτοις προθυμουμένους. Sic quidem neque hac parte quicquam a Joſephi ſtylo eſt receſſum. Ut fruſtra ſint, qui in iſtis ſtylum aut orationis colorem deſiderent.

Quod denique ad integram ſententiam attinet: licet phraſis ſit Joſephi, eam tamen in ſcholis Chriſtianorum natam voluit eſſe * Boeclerus, atque inde ejus originem arceſſendam. Sed profectò nihil hic dicitur quod non alius in ſimili negotio diceret. Quam ſimilis eſt huic Joſephi de Chriſto iſthæc de M. Lutheri morte Jac. † Aug. Thuani ſententia! *Ut certatim*, inquit, *cùm vivum multi complexi*, *ſic nec morte quidem ab ejus amore divelli potuerunt.* Quam ſimilis, inquam ego, ratio Joſephi cum Chriſto, & Thuani cum illo Patre Proteſtantium!

XXIII. ἘΦΑΝΗ ΓΑΡ ἈΥΤΟΙΣ. Non modò de hominibus, ſed etiam de Deo ipſo ſic dicit, phraſin hanc ſervans. Lib. VII. cap. 7. ‖ τῷ προφήτῃ Νάθαν φανεὶς κατὰ τοὺς ὕπνους. Similiter de Deo Solomoni apparente Lib. VIII. cap. 2. his verbis apparitionis modum conſecutus eſt,

* Epiſt. ad Chr. Wagenſeilium.
† Hiſtor. Lib. II. pag. 42. Edit. Par. An. CIƆIƆCVI.
‖ Pag. 226. F.

* Φανεὶς γὰρ αὐτῷ κατὰ τοὺς ὕπνους ἐκείνης τῆς νυκτὸς, ἐκέλευσεν αἰτεῖσθαι τίνας ἀντὶ τῆς εὐσεβείας δώσει αὐτῷ δωρεάς. Sic quoque Lib. XIII. cap. 20. † Φανέντα κατὰ τοὺς ὕπνους αὐτῷ τὸν Θεὸν ἐπηρώτα. Sic denique Lib. I. contra Appionem de Ifide, ὅτι κατὰ τοὺς ὕπνους ἡ Ἶσις ἐφάνη τῷ Ἀμενώφει. A ftylo itaque falvi fumus.

Verumtamen improbat hanc fententiam Tan. Faber; licet non difertis verbis, tranfverfo tamen impetens jaculo. Nam cùm Eufebium hujus, ut fibi videtur, impofturæ accufaverit, eumque fcriptum a Jofepho vitùperium in Jefum Chriftum mutâffe fufpicetur in laudem; huc ufque non fubfiftit; fed tantum abeft ut hoc admittat tam celebre de Chrifti refurrectione teftimonium, ut potiùs hujus periochæ, ac fpeciatim hujus fententiæ loco, olim plane fuiffe contrariam fufpicetur. Atque pro eo quod hic de Chrifto dicitur, eum tertiâ die vivum difcipulis fuis apparuiffe, contendit a Jofepho defcriptum effe illud Sacerdotum Judæorum commentum, quafi Chriftus clam per difcipulos fuos ex fepultura fuiffet fublatus. Cujus commenti meminit Evangelifta Matthæus. His quoque addit Juftini Martyris tempore, ut ex ejus Dialogo cum Judæo Tryphone conftat, eadem adverfus Jefum dici folita; quibus ut puto innuit, Jo-

* Pag. 255. E. † Pag. 456. C.

fepho

sepho nostro intermedio viventi tempore eandem placuisse rationem. Sed fugit eum ratio. Nam illa ex quibus hoc instruxit argumentum, partim quidem dubia, partim verò etiam falsa sunt. Primum enim dubium est quomodo sit intelligendus Matthæus ubi dicit, * καὶ διεφημίσθη ὁ λόγος οὗτος παρὰ Ἰουδαίοις μέχρι τῆς σήμερον. Quidam enim intelligunt ut λόγος οὗτος sit ea fama mendax de corpore Christi per Discipulos substracto: quam famam divulgâsse sacerdotes Judæorum missis per orbem universum nunciis ex Justino discimus. Alii verò sic intelligunt, hanc Sacerdotum fraudem hucusque non latuisse, sed sparsum fuisse de fraude rumorem. Uti verò Grotius priorem explicationem præfert; ita sane neutiquam posteriorem improbat. Quanquam autem Sacerdotes nuncios miserint; ecquid absurdum hoc mendacium in publicum tandem emanâsse, atque statim ut mendacium fuisse compertum. Hinc factum est, ut plurimi Judæorum initium nacti conversionis in Christum crederent, atque Sacerdotum multi. Quod utique verum esse testatur † Lucas in Actis Apostolicis. Nam Pilatum doli conscium tandem fuisse constat ex Tertulliano; cùm sit admodum verisimile Tiberium Cæsarem id ex ipso nec alio cognovisse, & adver-

* Cap. xxviii. 15. † Act. Ap. vi. 7.

sarii

sarii id quoque fateantur. Ridet hoc * Tanaquillus Faber, dicitque falsum esse Tertullianum, qui hanc narrationem ex Actis Pilati hauserit. Sed bis peccat Faber, cùm hæc Acta Pilati prorsus omnia falsa fuisse prædicet, tùm etiam quod asserat Tertullianum ex his totum pendere. Quasi Tertullianus non potuisset Tiberii commentarios ac Senatus Consulta consulere. At verò in dubium fides Tertulliani acutissimi scriptoris doctissimique revocatur. Sic nempe solent Athei, aliique religionis hostes. Sibi non esse verisimile comminiscuntur quod displicet, adeoque falsum. Sed si hoc admittamus, quid erit tandem vel in religione vel in historia fide dignum? Satis hoc sit, cùm vir doctissimus Johannes Pearsonus Episcopus Cestriensis hujus loci Apologiam conscripserit in operibus posthumis. Unum hic tantum monebo de Actis illis Pilati, quæ rejicit Faber, atque quidem sine ullâ quantum video ratione, Diocletiano & Maximiniano Coss. Maximum Præsidem Numerianum hæc † Acta Pilati pro genuinis agnovisse, prout fidem faciunt passionis Tarachi Probi & Andronici Acta, genuina illa quidem quæ in lucem edidit Bigotius. Si igitur hæc vera fuerint, atque Pilatus Christum resurrexisse resciverit, patefactâ demum Sacerdotum fraude, quidni

* Lib. 2. Epist. 12. † Pag. 280.

Josephus id quoque nunc agnosceret, quod & multi Romanorum scire potuerunt? Quanquam ille fraudem Sacerdotum, ut eorum existimationi consultum iret, prætermittens, rem potiùs dixerit. Utique enim fit potiùs verisimile, Sacerdotes Judæos, cùm rem ipsam occultare non possent, dolum etiam dissimulâsse. Est tamen quòd opponat Tanaq. Faber, * ait enim ex Justini M. Dialogo cum Tryphone constare suo tempore hoc commentum perduravisse, idque duobus in locis asseri. Hoc est falsum illud quo argumentum suum astruit. Nego ita factum esse a Justino. Extant hi loci nisi fallor, alter pag. 181. Editionis Sylburgii, & alter pag. 262. neuter verò id ait quod vult Faber. Hunc quia alterum etiam in se continet hîc apponam.
καὶ οὐ μόνον οὐ μετενοήσατε, μαθόντες αὐτὸν ἀναστάντα ἐκ
νεκρῶν, ἀλλ᾽ ὡς προεῖπον, ἄνδρας χειροτονήσαντες
ἐκλεκτοὺς, εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐπέμψατε, κηρύσσον-
τας ὅτι, Αἵρεσίς τις ἄθεος καὶ ἄνομος ἐγήγερται ἀπὸ Ἰησοῦ
τινὸς Γαλιλαίου πλάνου· ὃν σταυρωσάντων ἡμῶν, οἱ μα-
θηταὶ αὐτοῦ κλέψαντες αὐτὸν ἀπὸ τοῦ μνήματος νυκτὸς,
ὁπόθεν κατετέθη ἀφηλωθεὶς ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, πλανῶσι τοὺς
ἀνθρώπους λέγοντες ἐγηγέρθαι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ εἰς οὐρα-
νὸν ἀνεληλυθέναι. Justinus alloquitur Judæos qui Christum cruci affixerant, eos verò tanquam in Tryphonis persona præsentes. Hinc autem

* Epist. XLIV. Lib. I. pag. 149.

famam

famam iſtam ejus tempore celebratam aſſerere à vero eſt alienum.

Fabro diſplicet Joſephus quod verum dixerit : quid ſi falſum quid dixiſſet de Chriſto? Forſan tum quidem placuiſſet. Conjecturam noſtram firmat ejus de Johanni Baptiſtæ exhibito teſtimonio judicium. Impenſè laudat illud Faber; ineſt tamen meâ ſaltèm ſententiâ in ſignis ignoratio veritatis. Conſentiunt Evangeliſtæ Marcus & Lucas, Paulus etiam in Actis Apoſtolicis, Johannem prædicâſſe βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. Omnes oculati teſtes pluris quam Joſephus faciendi. Ille autem diſertim hoc negat; ait enim de Johanne, * οὕτω γὰρ καὶ τὴν βάπτισιν ἀποδεκτὴν αὐτῷ φανεῖσθαι μὴ ἐπὶ τινῶν ἁμαρτάδων παραιτήσει χρωμένων, ἀλλ' ἐφ' ἁγνείᾳ τοῦ σώματος, ἅτε δὴ καὶ τῆς ψυχῆς δικαιοσύνῃ προεκκαθαρμένης. Hîc itaque quia ſacris ſcriptoribus adverſatur Joſephus, plauditur : Illîc quia conſentit, improbatur. Verum de Chriſto teſtimonium vocatur *Nænia*; hoc de Johanne falſiloquium, *Luculentiſſimum teſtimonium.* Exclamat tandem Faber, *Quid quæſo ſimile eſt inter illam de Chriſto næniam, & hoc luculentiſſimum teſtimonium?* Nihil ſanè, aut potiùs quantum eſt inter verum & falſum ſimilitudinis. Cogitanti mihi quî factum fuerit, ut Joſephus, qui non potuerat neſcire

* Lib. XVIII. cap. 6.

P 2 qualis

qualis eſſet Johannes, tàm inſigniter in ipſo doctrinæ Johannis fundamento falleretur, tandem in mentem venit, hîc ut ſæpe aliàs Joſephum res ſuas agere. Eſſenorum enim opinionibus imbutus quo ſcripſit tempore, inſignem hunc virum ad partes ſuas attrahere conatus eſt. Nam quod dicit de Johannis baptiſmo, dogma eſt Eſſenorum. Vide ſodes Joſephi de Bano ac ejus inſtitutionis ratione teſtimonium in Libro de Vita ſua. Ut autem quam mitiſſimè de Joſepho ſtatuamus, forſitan ſatis erit dixiſſe, Joſephum cum audiviſſet Johannem cæteris in rebus ferè cum Eſſenis conſenſiſſe ut etiam baptiſmum inſtituerit, ſtatim inde ſine longiore inſtitutâ ſuper hac re quæſtione, anſam arripiendo dixiſſe, Johannem eâdem de cauſâ lavâſſe qua Eſſeni.

His ita conſtitutis, quid verò tandem de Origenis ſuper hac quæſtione verbis credendum eſt? Is enim in ſuis Archæologiæ codicibus aliter legiſſe videtur. Nam Joſephum producit de Johanne B. loquentem tanquam * καθάρσιον τοῖς βαπτισαμένοις ἐπαγγελλόμενον· atqui καθάρσιον eſt peccatorum expiatio, quod negat diſertis atque conceptis verbis Joſephus. Vel igitur dicendum Originem hîc memoriâ lapſum & nimis properantem hæc deſcripſiſſe, vel ſaltem codices noſtros ejus eſſe integriores.

* Lib. I. contra Celſ. pag. 35.

Magis

Magis enim placet Josephus cùm Johannem Baptistam ad suam, hoc est Essenorum sectam & sententiam conatur attrahere. Sic enim moribus suis magis est obsecutus. Sed redeo jam ad institutum meum; nam omnes Fabri errores hac in parte confutare immane quantum hanc orationem produceret.

XXIV. ΤΡΙ'ΤΗΝ 'ΗΧΩΝ 'ΗΜΕ'ΡΑΝ ΠΑ'ΛΙΝ ΖΩ~Ν. Cum isthæc sententia sit de illis rebus quæ semel acciderunt; adeoque sententia ipsa τ̃ ἅπαξ λεγομένων necesse est, ut sit; quia solus Christus tertiâ die vivus resurrexit, frustra essem si apud Josephum plures hujusmodi phrases quærerem. Licet autem non defuerit occasio hac uti phrasi cum de miraculis Eliæ ac Elisæi diceret, sed cum Josephus copiâ verborum uti soleat, nihil mirum si pluribus loquendi modis hæc efferat. Sic igitur usurpat primo vocem * ἀνεβίωσεν; deinde verò † ἀναζῶ πυρῆσαι. Habeo tamen phrasin huic similem: nam Lib. III. cap. 14. de Bello Jud. dixit, ϗ τοῖς ποσὶν ἐμπλεκόμενοι πάντες ἄχοντο. Satis hæc sit ad stylum & orationis sonum demonstrandum; etenim verba ἔχων πάλιν ζῶν sunt similia verbis ἐμπλεχόμενοι ἄχοντο quoad loquendi modum, qui prorsus alias græcus est.

---

* Lib. VIII. cap. 7. † Lib. IX. cap 9.

Levius erit igitur fortaſſe animadvertiſſe, ſi chriſtianus hoc teſtimonium inſeruiſſet, vix aut ne vix quidem uſus eſſet hâc locutione, ut Chriſtum reſurrexiſſe diceret. Cùm enim iſti de hâc re loquuntur, Chriſtum dicunt ἀναστῆναι & ἀναστήσεσθαι & ſimilia. πάλιν ζῶν non eſt Chriſtiani, ſed hominis non multum cum Chriſtianis verſantis, qui hunc loquendi modum rariùs aut nunquam uſurpant. Unum tamen hic magnique momenti monendum duco; & hæc & alia quæ ſequuntur ſatis commodè interpretari poſſe, quaſi Joſephus ex Apoſtolorum Chriſti mente loqueretur: hoc autem ſatis innuunt verba præcedentia ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς. Adeoque ipſum ſic ſenſiſſe nondum patet. Ipſis, inquit, apparuit Jeſus iterum vivus, penes eos fides eſto; ego me quidem indicem tantum ſtatuo, non judicem.

XXV. ΤΩ͂Ν ΘΕΙ'ΩΝ ΠΡΟΦΗΤΩ͂Ν ΤΑΥ͂ΤΑ ΚΑΙ' ἌΛΛΑ ΜΥ'ΡΙΑ ΘΑΥΜΑ'ΣΙΑ ΠΕΡΙ' ἈΥΤΟΥ͂ ἘΙΡΗΚΟ'ΤΩΝ. Nulla eſt hic exemplarium varietas, niſi quòd τὰ, μύρια abſit in aliquot codicibus, quod licet abeſſe poſſit ſine ſententiæ detrimento, eſt tamen omninò in hac locutione retinendum. Singula hujus ambitûs aut periodi verba etiam alibi ſæpiùs extant, quæ jam non afferam, contentus monuiſſe τὸ χρῶτα τῆς λέξεως extare Lib. XVIII. cap. 10. de Appione Mundi Cymbalo πολλὰ δὲ καὶ χαλεπὰ Ἀπίωνος εἰρηκότος. Itemque Lib. II. contra Appionem,

τὸ κατη-

τῶν κατηγόρων ὅτι νεώτατόν ἐστιν εἰρηκότων. Atque hactenus de ſono ac ſtructura orationis. De ſenſu ac ἐννοίᾳ alia res eſt. Hoc enim, ſiquid alias, naſo ſuſpendit Faber. Inquit enim, *quid dicas aliud, quam eum a quo hæc ſcripta ſunt, εἰς ἄρχον μωρίας ἐλάσαι ;* Satis quidem dicaciter, ſed parum verecundè. Quia hæc vera ſunt, nimis excandeſcit Faber, ſi falſa fuiſſent, probaret. Licet autem iſthæc ex iis quæ ſuperiore ſectione diximus defendi poſſent, alium tamen hîc ordinem perſequar. Ut igitur hoc nunquam Joſepho in mentem veniſſe probet Faber, ſatis eſt illi dixiſſe, *Joſephum fuiſſe Sacrificatorem, ideoque ut par eſt, religionis Judaicæ tenaciſſimum : Deinde ſectâ Phariſæum & reliqua.* Et Joſephum & Sacrificatores Phariſæoſque Judæos probè cognôſſe vult videri Faber, cùm tamen nobis nullos horum ſatis nôſſe videatur. Quaſi verò non multi è Sacerdotibus in Chriſtum, uti ſupra dixi, crediſſent, qui tamen non deſerebant avitam religionem. Undenam ergo tam crebræ Pauli Apoſt. & aliorum diſputationes, niſi ex eo quod plurimi Chriſtiani nollent religionem deſerere judaicam. Et quaſi multi non etiam in Chriſtum crederent, qui nollebant ejus amplecti ceremonias. Quaſi mentitus ſit Lucas in * Actis Apoſtolicis qui aſſerit multos ſectâ

* Act. 15. 5.

Pharisæos fidem recepisse Christianam, quanquam vellent etiam fideles ex Ethnicis conversos circumcidi, legesque observare Mosaicas. Quo satis patet ipsos neutiquam ejus legis observationem neglexisse, quàm aliis imposuere celebrandam. Quasi etiam mentitus sit idem, cum * Sacerdotum multitudinem Christo fidem habuisse asserit. Porrò satis clara ut puto sunt hæc Justini M. verba quæ; ut vidit Faber, ita certè diligentiùs considerare debuit. || ἐπειδὴ ἐγνώκατε αὐτὸν ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν, καὶ ἀναβάντα εἰς τὸν οὐρανόν, ὡς αἱ προφητεῖαι προειρημένον γενησόμενον, οὐ μόνον οὐ μετενοήσατε ἐφ' οἷς ἐπράξατε κακοῖς, ἀλλὰ ἄνδρας ἐκλεκτοὺς ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ ἐκλεξάμενοι τότε, ἐξεπέμψατε εἰς πᾶσαν τὴν γῆν, λέγοντες, αἵρεσιν ἄθεον Χριστιανῶν πεφηνέναι. Quamobrem ut sunt qui veritatem tametsi, non inscii, non tamen agnoscant; sic & alii esse possunt, qui eam quidem agnoscant, nec tamen ejus ita rationem habeant, ut jam institutum vitæ ordinem non ampliùs persequantur.

Quid verò de Nicodemo non solùm Pharisæo è sed è Primoribus Populi, ex eorum numero quos gentis suæ πρώτους ἄνδρας Josephus nuncupat, & Evangelista Johannes ἄρχοντα τῶν ἰουδαίων, dicam? Hunc quidem recentiores Judæi suum esse fatentur, atque in eo se imprimis efferunt. Hic autem, licet Judæus, sic

* Act. VI. 7. || Dial. cum Tryph. pag. 181. Ed. Sylb.

de

de Chriſto ſentiebat: * οἴδαμεν, inquit, ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκαλος. οὐδεὶς γὰρ ταῦτα τὰ σημεῖα δύναται ποιεῖν ἃ σὺ ποιεῖς, ἐὰν μὴ ᾖ ὁ Θεὸς μετ' αὐτοῦ, Quam ſimilia ſunt iſta verbis Juſtini Martyris atque id quod Martyr ille dixit de Judæis comprobantia. Undè autem illud οἴδαμεν niſi ex prophetiarum cum Chriſti geſtis collatione? Quid etiam ſimiliùs Flavii teſtimonio quam ſit hæc ad Chriſtum ſalutatio cùm laude celebrata? Non legimus tamen hunc Nicodemum relictâ reipublicæ Judaicæ adminiſtratione, totum ſe religioni Chriſtianæ colendæ dediſſe. Quæ cùm ita ſint, licet iſte non ſit amplexus Evangelii prædicationem, non tamen veritatem occultare voluiſſe reperitur. Ergo quis non videat, verbi gratiâ, hæc Theodoriti quæ de Joſepho ſcripſit, ſimiliter poſſe Nicodemo accommodari, τὸ μὲν χριστιανικὸν οὐ δεξάμενος κήρυγμα, τὴν δ' ἀλήθειαν κρύπτειν οὐκ ἀνεχόμενος. Quibus ferè reſpondent, licet obſcuriùs aliquanto, Origenis de Flavio verba, τὸν Ἰησοῦν ἡμῶν οὐ καταδεξάμενος εἶναι χριστόν. Quod ſi vel Origenes vel Theodoritus hæc de Nicodemo ſcripſiſſent, non dubito quin pari ratione, nec minore jure exortus eſſet aliquis Faber, qui contenderet fraudem D. Johannis Evangelio fuiſſe factam, eâ de Nicodemo interpolando, quæ homini Phariſæo, & Populi

* Joh. III. 2.

Judaici

Judaici principi, ex hujuſmodi Fabri ſententiâ nullatenùs convenire potuiſſent. Si verò Nicodemi verba cùm Joſephi de Chriſto teſtimonio componere vellem, amplius quid dixit Nicodemus quam Joſephus. Nam ἀπὸ θεοῦ διδάσκαλος, magis eſt quam διδάσκαλος ἀνθρώπων τῶν ἡδονῇ τ᾽ ἀληθῆ δεχομένων. Itemque σημεῖα ἃ σὺ ποιεῖς non minus eſt quam ὢν γὰρ παραδόξων ἔργων ποιητής. Denique, ὁ θεὸς μετ᾽ αὐτοῦ, longè magis eſt quam quod in Teſtimonio Flaviano dicitur de Prophetarum vaticiniis. Quin etiam, ut mea quidem fert opinio, verba illa ἀπὸ θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκαλος ſunt quaſi Moſis vaticinii explicatio, Deuteronomii cap. XVIII. 15, 18. Ubi Vates quidam promittitur qui Judæos doceat, quemque ſint audituri ſi ſalvi eſſe velint. Hoc enim tam celebre vaticinium ſemper eos in ore habuiſſe patet. At verò verba Nicodemi auguſtum quid ſonant ac ſacrum, & multo quidem præſtantiora ſunt quam cum noſter dixerit dubitans, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή. Nec minus eſt illud Nicodemi ὁ θεὸς μετ᾽ αὐτοῦ quam quod de Moſe noſter dixit, τὸ ὑπὲρ ἄνθρωπον αὐτοῦ δυνάμεως. Siquis autem vellet in dubium iſtæc Nicodemi verba revocare, conjecturam ſuam firmare viderentur ea quæ Nicodemus hic dixiſſe fertur, nemini præterquam pauciſſimis Chriſti diſcipulis fuiſſe patefacta. Quapropter iſthæc cum noſtra de Chriſto periocha ex Joſepho componenti videretur longè periocha

cha

cha noſtra veriſimilitudine præcellere, illa de Chriſto quæ omnes ſciebant referens, hancque de Nicodemi teſtimonio in Johannis Evangelio periocham poſt ſe relinquere; cùm hæc ea quæ pauci tantummodo è Chriſti diſcipulis reſciverint, contineat; illa verò de Chriſto, quæ omnes tum ſcirent, referat. Sicque tandem videmus in quantas hujuſmodi rationes nos præcipitent abſurditates. Quid non audebimus, quid non conabimur, non omnibus hiſtoriis ſolùm, ſed & ſacris literis injurium? Nihil itaque vetat quin Joſêphus Sacerdos, quantumvis religionis Judaicæ tenaciſſimus, atque ut iſti volunt Phariſæus, ea quæ in iſtâ leguntur periochâ de Jeſu Chriſto cogitaret, aut ſcriberet.

Nondum tamen hic pedem figo. Erunt enim fortaſſe qui nihil me profeciſſe exiſtimabunt, niſi etiam oſtendero Joſephum non aliter ſenſiſſe de Meſſiæ aut Chriſti adventu ex vaticiniis innoteſcente, quam hîc ferè hoc Teſtimonio eſt confecutus. Id verò ſic conficio. Primum autem quid de ſuâ vaticiniorum ſcientiâ ſenſerit ac cognitione videamus. Poſtquam itaque in manus Romanorum captus veniſſet, dicit ſe ſomnium habuiſſe, quo Deus ſuum ipſi fatum, & Romanorum futurum imperium ac victoriam oſtenderet. De hoc negotio autem ſic verba facit, de ſeipſo loquens Libr. III. cap. 24. de Bello Judaico,

daico * ἦν δὲ περὶ κρίσεις ὀνείρων ἱκανὸς, συμβάλλειν τὰ ἀμφιβόλως ὑπὸ τοῦ θείου λεγόμενα· τῶν γε μὴν ἱερῶν βίβλων οὐκ ἠγνόει τὰς προφητείας, ὡς ἂν αὐτός τε ὢν ἱερεὺς καὶ ἱερέων ἔκγονος, ὃς ἐπὶ τῆς τότε ὥρας ἔνθους γενόμενος, καὶ τὰ φρικώδη τῶν προσφάτων ὀνείρων σπάσας φαντάσματα, προσφέρει τῷ θεῷ λεληθυῖαν εὐχήν. Quo quidem argumento utitur Johannes in || Evangelio de Caiaphâ Pontifice loquens. Ex oratione verò quæ verba Flavii ſequitur eum reſciviſſe gentis ſuæ perniciem futuram patet. Porrò erit etiam operæ pretium ſcire annon cæteri quoque Judei id æquè noverint. Hoc autem ſic fuiſſe cognitum ipſe teſtatur Flavius in oratione ad Judæos, quæ extat Lib. VI. cap. 8. de Bello Judaico. † τίς οὐκ οἶδε, inquit, τὰς τῶν παλαιῶν προφητῶν ἀναγραφὰς, καὶ τὸν ἐπιρρέποντα τῇ τλήμονι πόλει χρήσιμον, ἤδη ἐνεστῶτα. Inde patet quoque vulgatam fuiſſe hanc Judæorum, de melioribus ſaltem loquor, expectationem ac vaticiniorum expoſitionem. Ut autem ſciamus, unde hanc ſcientiam ſumſerint vel Joſephus vel Judæi, his omninò ſunt ſequentia verba ex Archæologiæ Lib. X. cap. ultimo conferenda. Sic enim re miſtam definit Flavius, τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον Δανιῆλος καὶ περὶ τῆς Ῥω-

* Pag. 851. D. || Joh. 11. 51.

† Pag. 948. F. ubi legendum videtur χρησμὸν, niſi mavis τὸ χρήσιμον ἐνεστός.

μαίων

μαίων ἡγεμονίας ἀνέγραψε, ϗ ὅτι ὑπ' αὐτῶν ἐρημωθήσεται. Si quis autem hæc cum Danielis verbis capite IX. 25, 26. conferat, a quo illa mutuatus eſt Flavius, ſtatim videbit aliter fieri non poſſe quin Joſephus crediderit Chriſtum jamdudum veniſſe; nec ſolummodò veniſſe, ſed etiam è medio ſublatum fuiſſe. Nam quocunque modo verba Danielis exponantur, aliud nunquam ex illis efficient. Quapropter noſtræ ætatis Judæi Danielem rejiciunt: nam ſtantibus ejus vaticiniis, nequeunt ſanè Judæorum ſtare rationes. Qui verò Danielem admittunt, illi hoc in loco de Chriſto ac ejus nece prædictum eſſe fatentur. Stultum igitur eſſet credere Joſephum, qui tam bene numeros Danielis prophetiarum alibi ſit conſecutus, hîc tam longe à vero aberrare. Iſtud ſanè conſtat, ut probavit * Iſaacus Voſſius, Flavii Joſephi calculum optimè cum Danielis Hebdomadibus congruere. Hinc itaque liquidò cognoſcitur, etiamſi verba iſta de Chriſto apud Joſephum non extarent, illum tamen de Servatore noſtro ita ſenſiſſe, ut eum verum Meſſiam fuiſſe crediderit. Dices, cur non igitur factus eſt Chriſtianus? rectè quidem id quæſitum eſt. Sed aliud eſt Chriſtum Jeſum pro Vate ac Meſſiâ agnoviſſe, aliud eſſe Chriſtianum. Fuiſſe quoſdam qui cum prius cre-

* Lib de Sibyllin. Oracul. cap. XI.

derent,

derent, neque tamen essent Christiani declaravi, atque exemplis ut puto satis lucidè demonstravi.

Si quis tamen objiciat Josephum exstimâsse Vespasianum fuisse illum Christum : næ ille Flavium Josephum Danieli atque suis opinionibus manifestò contradicentem affirmaverit. Etenim ex Daniele pate', Christum de medio tollendum esse antequam everteretur Templum & Urbs Hierosolyma. Nihil clariùs admittenti Danielis Vaticinia, eorumque divinam auctoritatem; longè aliter ac nunc Judæi soleant hodierni, qui Vatem eum fuisse negant; vel saltèm, ut suam malitiam dissimulent, postremò inter Vates collocandum loco sentiunt. At verò Vespasianus diù post eversam Urbem ac Templum imperavit. Quis ergo tam stultum esse credat Flavium ut hoc in se absurdum admitteret ? Quapropter Josephus id ex animo non dixit. Licet autem veritatis in historiâ sit amantissimus, cùm tamen hos de Bello Judaico libros conscriberet, ut Vespasiani libertus, ita sanè verò comparatus fuit ut tantisper fortunæ suæ ac temporum rationibus inserviret. Adulatur ubique Vespasiano ò quo multis est affectus beneficiis; neque ausus est aliter famam illam de Rege magno futuro exponere quam de Vespasiano; isque est ut puto qui Suetonio ac Tacito Historicis ansam dederit hanc quoque famam de

Vespa-

Vespasiano filioque Tito interpretari; cùm * Tacitus hoc & alia simillima ex Josepho exscripsisse videatur. Ergo Josephum nihilominus aliter sensisse de his rebus persuasum habeo, cum nemo Judæus unquam id de aliquo Ethnico crediderit, quia constans fuit fama Christum illum fore de tribu Judæ, ac stirpe quidem Davidicâ. Ea enim erat Scribarum in concionibus doctrina, ut declarant Evangelistæ. Conferenda ut hoc pateat, sunt loca sequentia Matthæi cap. XXII. 42. & Marci cap. XII. 35. atque cum Vaticinio Esaiæ cap. IX. 7. comparanda. Quinetiam sic sensisse Josephum hinc licet suspicari, quod Vespasianus ipse sic putaverit: † adeo ut omnes è genere Davidis ortos tolli curaverit, ne quis in posterum è regiâ stirpe superesset facem seditioni præbiturus. Quæro jam unde Vespasianus spem Israelis ac Vaticiniorum sensum cognoverit, nisi dicamus eum vel ex Judæis vel ex Josepho ipso didicisse. Quæ quidem fama est Domitiano imperante renovata, sed sine ullâ sanguinis effusione. Ut nemo tandem sit adeò pertinax ut Josephum sic fatuum fuisse cogitet, ut crederet Imperatorem Romanum futurum esse Judæorum, quem ipsi expectabant, Messiam. Aut quasi etiam Ro-

* Histor. Lib. V. Edit. Par. pag. 119.
† Euseb. Hist. Eccl. Lib. III. cap. XI.

mani

mani Imperatores non fuissent æquè Judææ Domini, etiam ante Vespasianum, ac sunt facti posteà. Esto tamen ut Josephus sic tùm, cùm scriberet, senserit: at mutatis temporibus, mutatam esse ejus sententiam quid vetat? Deinde volunt Josephum fuisse Pharisæum; quid igitur tantoperè a Phariseorum doctrinâ & fide nunc recessit; cùm libera & sentiendi & scribendi data esset occasio.

Ne quis autem miretur Josephum has versutias in se admisisse, etsi jamdudum similis versutiæ exemplum in Testimonio de Johanne Baptista dederim, tertium quoque in hoc viro, licèt maximo, certissimum exhibebo: ut liquidò appareat ipsum sæpiùs suam pro ratione temporis permutâsse sententiam. Cùm juvenis admodùm ac penè puer esset ad Essenos Banumque accessit, & eorum est institutus disciplinis: sed ad rempublicam administrandam conversus, cùm videret Pharisæos apud plebem plurimùm pollere, his quoque tunc se adjunxit, idque non semel: nam & Româ reversus antequam annum ageret ætatis trigesimum, vitam atque mores Pharisæorum est secutus. Cùm eam solam atque efficacissimam diù standi in republicâ administranda viam haberet comparatam. Quamobrem cum leve esset ac varium ejus consilium, republicâ tandem eversâ statim ad pristinâs reversus est opiniones. Nam cùm libros Archæologiæ scriberet,

ſcriberet, omnino Eſſenus erat. Ubique laudat Eſſenos, carpit verò Phariſæos. Nec non Urbe obſeſſâ, Eſſenorum opiniones affectaviſſe probat quod Lib. V. cap. 22. ſcripſit; quas hinc ſatis conſtat, tunc & pòſt illa retinuiſſe. Sordes enim aut cadavera ad ſolem expoſita, Dei vultus conſpurcare, Eſſenorum erat commentum. Eſſeni autem neque de Johanne Baptiſtâ, neque de Chriſto male ſentiebant; ideoque facilè ad eam ſectam tranſibant quæ pòſt ſub Gnoſticorum nomine innotuit. Et dogmata & nomina ipſa Eſſenorum Gnoſticorùmque idem ferè deſignans id ſatis probant. Quod tamen pluribus verbis jam exponere non eſt meum, neque multum ſanè expedit. Denique Joſephus neque de Johanne Baptiſtâ, neque de Jacobo Juſto fratre Domini Jeſu Chriſti male ſentit, cujus mortem a primoribus Judæorum injuſtè procuratam aſſerit. Fruſtra itaque ſunt qui male de Jeſu Chriſto vel ſenſiſſe vel etiam locutum fuiſſe contendunt.

XXVI. ΈΙϹ ΤΕ ΝΥ͂Ν. Hæc locutio variis modis effertur, qui omnes ad idem ferè recidunt. Quidam legunt εἰς ἔτι νῦν. MS. Cæſar. cum multis aliis εἰς ἔτι τε νῦν. Sic ipſe Joſephus alibi de uxore Loti in ſtatuam converſâ loquitur, inquit enim Lib. I. cap. 22. * ἔτι γὰρ καὶ νῦν διαμένει. Et Libr. X. cap. ulti-

* Pag. 20. G.

mo de Daniele, † ἀναγινώσκεται παρ' ἡμῖν ἔτι καὶ νῦν, καὶ πεπιστεύκαμεν ἐξ αὐτῶν, ὅτι Δανιῆλος ὡμίλει τῷ Θεῷ. Hunc ego hîc produxi locum quem aliàs producere potuissem, ut duos simul unâ fideliâ dealbarem parietes; tum ut exemplo huic locutioni inserviret, tum etiam ut notum facerem, quam bene de Daniele cogitaret; quia Danielis non vagas ut cæteri ferè vates res prædixisset, sed etiam tempus annosque numerâsset.

XXVII. ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ. Sæpe miratus sum, qui factum esset, ut Josephus quî toties de Sectis Judæorum disserit, nunquam Christianos tanquam Sectam descripserit. An quia non Judæos fuisse existimavit, quoniam etiam Ethnicos Christianum dogma fuissent amplexi? Sanè illos non alibi præterquam hîc nominavit; opportuno quidem loco, sed admodum modestè. Nihil etiam quod non sit verum affirmat. Sed neque quemquam eorum edocet dogmata, vel etiam laudat institutum. Hæc verò digressio ita est confecta ut magis ad historiæ seriem atque veritatem, quam ad religionem Christianam docendum comparata videatur. Istæc tamen dixit eorum gratiâ quos ipse sibi amicos conciliaverat dogmati Christianorum faventes, quales fuerunt ille Flavius Clemens, quem posteà Consulem

† Pag. 354. A.

Consulem designatum Domitianus interfecit, & Flavia Domitilla; & fortasse ipse Epaphroditus, qui fuit auctor Josepho ut Archæologiam ederet. Aut igitur oportet ut plenius à Christianis non edoceretur, qui ne tunc quidem quoslibet facile suorum dogmatum participabant, aut si quos participabant, statim etiam sinebant illa, quorum facti fuissent participes, effutire. Archæologia verò eo fine est conscripta ut ab Ethnicis etiam legeretur.

XXVIII. ἈΠῸ ΤΟΥ͂ ΔΕ ὈΝΟΜΑΣΜΈΝΩΝ. Hic modus dicendi omnino genuinus est. Sic enim alibi loquitur, ut Lib. I. de Bello Jud. cap. 4. * καθάπερ ἀπό τε τοῦ σεβαστοῦ καὶ ἀγρίππα, σεβαστὴ καὶ ἀγριππίας πόλεις ἑτέραι μετωνομάσθησαν. Iterumque Lib. VI. cap. 13. † καὶ τρισὶ τοῖς ἡδίστοις προσώποις ἀφ' ὧν ἀνόμαζε τοὺς πύργους. Nec dissimile quod sequitur mox, ἀπὸ τοῦ φίλου προσαγορευθείς. Denique Lib. I. contra Appionem, || τὸν δ' υἱὸν σέθων τὸν καὶ ῥαμέσσην ἀπὸ ῥαψήσους τοῦ πατρὸς ὠνομασμένον, πενταέτη ὄντα, ἐξέθετο πρὸς τὸν ἑαυτοῦ φίλον. Satis hæc sonum orationis & modum ostendunt.

XXIX. ΟΥ̓Κ ἘΠΈΛΙΠΕ ΤῸ ΦΥ͂ΛΟΝ. Satis erit pro nostro instituto tres aut quatuor hujusmodi vocum instantias proferre quæ passim ferè aliàs occurrunt. Nam quod ad verbum

 ἐπέλιπεν

* Pag. 717. E. † Pag. 914. D. || Pag. 1053. D.

ἐπέλιπεν attinet, inter alia etiam reperitur Lib. II. cap. 5. * δεδιὼς ὑπὲρ τοῦ παντὸς ἔθνους μὴ σπάνει τῆς ἐπιτροφησομένης νεότητος ἐπιλείπῃ. Quo loco de Hebræis in Ægypto verba facit. Res cùm sit eadem iisdem quoque verbis effertur. Alibi de Eliâ Thesbonæo cum viduâ muliere colloquente, sic infit Flavius, Lib. VIII. cap. 7. † παρακέλευω γὰρ σοι μηδὲ ἐπὶ τῷ ἐπιλείψειν ἀλδίρων ἐκεῖνα τὸ ἀγγεῖον. Et mox οὐκ ἐπέλειπε δ' οὐδὲν αὐτοῖς τούτων. Atque hæc sufficiant de istac voce; nam ad ultimam est tandem aliquando transeundum.

XXX. ΤΟ' ΦΥ'ΛΟΝ. Sæpissimè hanc vocem fuisse usurpatam a Josepho non est necesse ut moneamus. In solâ Agrippæ Regis ad Judæos oratione, quæ Lib. II. de Bello Judaico cap. 28. extat, quater & ampliùs adhibetur. Atque Lib. III. cap. 24. ipse Flavius in precatione ad Deum, gentem suam vocat ἰουδαῖον φῦλον. Quanquam verò sic legant Codices omnes, aliquid tamen amplius legisse videntur interpretes, Ruffinus quidem Eusebii, atque ille ignotus ac priscus Archæologiæ, nam uterque vertit *& nomen perseverat & genus*, quasi apud Josephum legissent οὐκ ἐπέλιπε τὸ ὄνομα καὶ τὸ φῦλον. Nisi dicamus eos sic hujus vocis τὸ φῦλον sensum efferre voluisse. Quin etiam Tan. Faber posuit hîc γένος, non τὸ φῦ-

* Pag. 55. B. † Pag. 286. A.

λον, cùm hanc periocham describeret. Quod unde accersiverit prorsus nescio. φῦλον autem quomodo de Christianis dici possit, nescio, qui ut verbis utar Tertulliani, *fiunt non nascuntur?* Verum enim ne sic quidem male. Nam φῦλον pro sectâ usurpare omnino rectum est & Josepho proprium, qui sectam Sadducæorum Lib. XIII. cap. 18. vocat τὸ σαδδουκαίων φῦλον· & quod magis etiamnum ad rem facit, sectam ipsam Essenorum, quorum plerique neque uxores ducebant, neque liberis operam dabant, capite sequenti φῦλον quoque appellat, ait enim μάλιστα δ' ἄν τις θαυμάσειε καὶ ἰδὼν τινὰ ἐσσηνὸν μὲν τὸ φῦλον, οὐδέποτε δὲ ἐν οἷς προεῖπε διαψευσάμενον τἀληθές. Sic etiam ventriloquos Lib. VII. cap. 15. quos Saulus consuluit nuncupat, τὸ τῶν ἐγγαστριμύθων φῦλον ἀνάγον τῶν νεκρῶν ψυχάς. Itaque nec in minimis vocibus quicquam a Josephi consuetudine vel stylo est recessum. Eant nunc quibus displicet hujus periochæ stylus: quique tam insolenter se jactant, eosque qui secum sentire nequeunt irrident.

Quemadmodum verò fuerunt qui vel primas hujus periochæ voces, quasi insuaves culparent, stultéque repetitas; ita neque huic ultimæ voculæ parcitum est. Aiunt enim Christianos ex Ethnicis atque Judæis collectos promiscuè, quo scripsit tempore Josephus, φῦλον dici nequaquam potuisse. Eum profectò oportet esse valdè morosum qui nodum in hoc

ſcirpo quærat. Nam quid aliud nomen his daret jam collectis ac mutuò ſe fratrum nomine appellantibus, niſi illud quo unam quaſi gentem eſſe ex Judæis cum Ethnicis permixtam ſignificaret? Vel novum itaque hic nomen erat reperiendum, quod utique magis iſti culpandum cenſerent: vel ſaltèm iis erat utendum quæ ad manum jam eſſent, quibuſque jam ſatis ſine cenſurâ in ſimili negotio eſſet uſus. Fortaſſe verò Blondellus, cujus eſt iſta cenſura, in hâc enim neminem habet adjutorem, credidit non poſſe dici vocem φῦλον, niſi de illis qui cognatione ſimul juncti eſſent, vel collecti, reſpiciens ſcilicet, ad primam vocis originem. Sed hoc quidem non ſolum eſt præter morem Atticorum, penes quos optimè græcè vel loquendi, vel ſcribendi ratio fuit ac norma, ſed etiam aliorum, adeoque ipſius Joſephi, qui non ſemper ſolent ad vocis hujus originem reſpicere. Athenienſes enim φυλὰς ſuas vocabant quaſdam populi Attici partes, non quidem cognationis, ſed ſolâ domicilii vel fundi ratione conjunctas. Uti neque Heroes ἐπώνυμοι tribubus nomina dederant, quod ab illis originem ducerent tribules, ſed ſolâ id honoris cauſâ factum fuiſſe videtur, longè aliter ac apud Hebræos. Hinc igitur rectè alii quemlibet gentium hominumve concurſum, olim quidem diſperſorum, poſteà verâ quâcunque de cauſâ vel ducis ergò vel conſilii commu-

communione conjunctorum, nunquam vocare φῦλον verentur. Sic illam gentium plurimarum colluviem quæ Brenno duce Delphos spoliatum ducta, ibi magnam cladem est perpessa, Callimachus hymno quem in Delum cecinit, φῦλον vocat.

† Αἱ γαλάται σὺ κακὴν ὁδὸν ἄφρονι φύλῳ Στήσονται.

Hi autem cum ex omnibus Galliis essent collecti, ex gentibus ut minimum trecentis erant; tot enim narrat Plutarchus a Cæsare fuisse superatas. Quin & noster quoque Flavius cùm narravisset Archæologiæ Lib. XIII. cap. 17. Hyrcanum Idumæis superatis, eos amplecti ritus Judaicos & cæremonias coegisse, ex quo primum Judæi atque Idumæi in unam gentem sunt conflati, ambos posteà populos, ubique ferè vel Judæos vel ἰουδαϊκὸν φῦλον nuncupat. Quidni igitur & illos, quos cum Judæis quibusdam unam sectam & quasi gentem constituentes consideravit, hoc ipso nomine vocaret? Equidem αἵρεσιν vel philosophiam Josephus hos vocare potuisset, prout de reliquis Judæorum Sectis agens fecerat. Sed cum idem voce φῦλον de illis etiam usus esset, quid etiam vetaret de Christianis Semijudæis & tanquam

† Pag. 253. Ed. Ald.

Judæorum novâ ſectâ ſpectatis vocem φῦλον adhibere? Siquidem iſthæc Chriſtianorum ſucceſſio ab ætate Jeſu Chriſti ad tempora Joſephi permanentium ſatis fuit ut dici φῦλον optimo jure mereantur.

Quæ cùm ita ſint, tantum abeſt ut credam totam hanc periocham quæ teſtimonium exhibet de Chriſto, Joſepho abjudicari debere, ut potiùs jam ſit planum nullius eam niſi ejus eſſe. Quam vanum itaque eſt eorum judici qui Euſebio dicam ſuppoſitionis impingunt. Etenim ſi hoc ſit verum, oſtendant noſtra methodo ac de ſtylo judicandi ratione totam ῥῆσιν ſtylo Euſebii eſſe ſimilem. Hoc ſi fecerint, tùm ego quoque in eorum tranſibo ſententiam. Quod ſi tamen id nequeant facere, velut ego pro certo aſſeverare auſim, meam ſaltem probent admittantque rationem; quam ſi nolint admittere, ſciant quidem ad id certamen ſe provocatos, aut laborem detractâſſe aut inutilem fore exiſtimâſſe. Quo ut onere leventur, aſſero me deprehendiſſe ſtylum Euſebii prorſus eſſe Teſtimonii Flaviani diſſimilem, atque in totâ hâc periochâ vix ineſſe unam phraſin quæ ſonum orationis Euſebio familiaris repræſentet. Mirum autem eſſet, ſi ne unam quidem impoſtor ille ſui notam in Teſtimonio, monumentumque reliquiſſet. Neceſſe eſt itaque ut quos dolos eſſe ſuſpicantur, optimè etiam confutos eſſe fateantur. Illos etiam

qui

qui secus sentiant ac nos, horum præcipue ignari quæ ad Stylum Josephi pertineant, oportet se præcipiti abreptos judicio confiteri. Nam sicut illi admodum sunt temerarii, qui de Stylo scriptorum definire non ambigunt, cum nulla eorum supersint scripta quibus comparentur, præterquam ipsa de quibus lis est; quales sunt verbi gratia qui de Stylo Epistolarum Clementis, Barnabæ vel Ignatii decernunt, quorum præter ista quæ in quæstione sunt, nullum aliud scriptum possit recuperari: ita eos multo magis temerarios esse quis non videt, qui ea scripta quasi suppostitia redarguunt, extantibus eorundem scriptorum indubiis monumentis, quæ in cæteris suspicari nullam fraudem imposturamve patiantur. Qualem in hoc Josephi Testimonio nullam inesse demonstravi, cum reliquis ejus scriptis nunquam suspectæ fidei comparando.

Cæterùm non adeo facile istiusmodi nectuntur doli. Hinc fit ut Tanaq. Fabri rationem satis mirari nequeam; qui cum extent genuina auctoris verba de quorum Stylo ipse tam male judicavit, ausus est tamen dolum comminisci quem huic præferre periochæ non erubuit. Videamus & nos an hæc Fabri impostura stare possit, vel an sit nostro Testimonio præferenda? Primùm enim multis utitur dicendi formulis quæ Josephi stylum non sapiunt, ut est hæc inter alias, τοῖς ἐσχάτοις ἐζημίωσεν.

ουν. Nuſquam quantum memini in ſcriptis Flavii extat hic loquendi modus: legimus quidem Lib. XV. cap. 2. † μέλλοντα θανάτῳ ζημιοῦσθαι, & occurrit quandoque τὸ, ἐν ἐσχάτοις ut vitæ terminum deſignet, ſed ut ſic pœna, nunquam. Tum vero quale eſt iſtud quod ſequitur, οὗτινος ἀνδρὸς οὐδὲν οὐδεπώποτε εἶδεν ὁ βίος πλείονος ἄξιον? De phraſi ac locutione nihil dicam, hoc tantum volo; plenum fuiſſe Terentii, vel Luciani, aut utriuſque Tan. Fabrum cum hæc ſcriberet; ſic enim loquitur Phormio Terentianus, *At quem virum! quem ego viderim in vitâ optimum.* Hæc duo à ſe invicem non adeo differunt, quin illud ab hoc oriundum eſſe exiſtimem. Oſtendant in ſcriptis Joſephi ſimile quid vel ſecundum verbis iſtis, εἶδεν ὁ βίος. Nequeo hîc ſuſtinere quin obſervem, hanc vocem, hoc quidem ſenſu, è Luciani Peregrino hauſiſſe Fabrum. Fidem dictis facient tum verba Luciani, tum Fabri annotatio ad ea, τὸν μέγαν γοῦν ἐκεῖνον ἔτι σέβουσιν ἄνθρωπον, τὸν ἐν τῇ παλαιστίνῃ ἀνασκολοπισθέντα, ὅτι καινὴν ταύτην τελετὴν εἰσήγαγεν εἰς τὸν βίον. Nota Fabri non tam Lucianum reſpicit, quam Teſtimonium Flavianum, quod tunc primùm hîc in dubiam ſuâ animadverſione revocavit. Si tam ſedulò Joſephum legiſſet Faber, ac Lucianum, & hujuſmodi re-

† Pag. 511.

ligionis hoſtes, non tam malè de Stylo judicâſſet. Conſtat igitur eum hoc loco, non tam de Luciani verbis illuſtrandis, quam de Teſtimonio Flaviano damnando cogitâſſe. Dum enim ubique fraudes Chriſtianorum ſuſpicatur, non vidit hunc Luciâni locum haud adeo eſſe corruptum aut detruncatum, quin leviuſculâ mutatione poſſit corrigi. Etenim ſi τ̀ μέγαν, mutes in τ̀ μάγον, non ſolùm Luciani verba ab omni fraude liberabis, ſed & ſimul Suidæ verbis ſatis facies; qui dixit, Lucianum βλασφημεῖν τ̀ χριϛὸν ἐν τῷ τοῦ Περεγρίνου βίῳ. Magis autem, ut mea fert ſententia, Luciano convenit quando Chriſtum fertur τ̀ μάγον ἄνθρωπον vocare, quam cum μέγαν. Hoc enim laudis eſt, illud verò vituperii atque blaſphemiæ.

Pergamus porrò contra Fabri impoſturam, atque inſtitutum ordinem perſequamur. Pilatum dixit Faber ἐπιτροπεύοντα; agnoſco Pilatum vocari ἐπίτροπον in Libris de Bello Judaico, ſed in Archæologia cujus conſuetudinem ſervare debuiſſet Faber, ſemper vocatur ἡγεμὼν, ut ab ipſis etiam Evangeliſtis. Deinde inquit, ἔτι ἀπεχθήσονται τοῖς ἐπὶ τῶν ἐμοῦ γραφομένοις οἱ δημόται, μάλιϛα δὲ πάντων οἱ φαρισαῖοι, ὧν εἷς κἀγὼ τυγχάνω ὤν. Quaſi Joſephus ſibi metuiſſet a popularibus, præcipue verò a Phariſæis. Iſtud ſane eſt perjucundum. Multas ille quidem popularium ſtante republica evitavit inſidias: At quis

quis tandem metus popularium jam penitùs fractorum esse potuisset? Josepho, inquam tum cum scriberet, Romanorum Imperatorum gratiâ freto. Multo minùs Pharisæorum, quorum secta, ut in republica plurimum pollebat, sic etiam simul cum urbe penitùs interciderat. Certè credo neminem auctorem scripsisse post eversam urbem harum sectarum vestigia superesse. Sunt qui ex istis Justini Martyris verbis elicere conantur eos hujus tempore etiamnum superesse, * μηδὲ φαρισαίοις πειθόμενοι διδασκάλοις, τὸν βασιλέα τοῦ ἰσραὴλ ἐπισκώψητέ ποτε, ὁποῖα διδάσκουσιν οἱ ἀρχισυνάγωγοι ὑμῶν μετὰ τὴν προσευχήν. Sed frustrà; hæc enim potius contrarium declarant. Esseni denique in Sampsitas degeneraverunt; vel Ebionitis, utrique autem erant Gnostici, adjuncti sunt, ut Epiphanius testatur. Lepidum quoque est, Flavium Josephum producere sectam adhuc Pharisaicam profitentem. Tantum enim abest, ut tunc esset Pharisæus, cum Archæologiam scriberet, ut ferè nunquam de Pharisæis loquatur, quin simul carpat. Fatetur in Libro de vitâ suâ se Pharisæos aliquamdiù secutum fuisse; sed simulato id fecisse studio satis etiam innuit, quia sine Pharisæorum gratiâ non pateret via ad honores in republicâ Judaicâ.

---

* Dial. cum Tryph. p. 287.

De-

Denique de Stylo multa crepuit Tan. Faber, cum de Teſtimonio iſto verba faceret, quod in honorem Chriſti Flavius ſcripſerat; vellem ut ille in ſua impoſtura convaſanda ſe ad ſtylum Joſephi melius imitandum appuliſſet: nihil enim interſperſit quod Stylum Joſephi in oratione redoleret. In noſtrâ certè periochâ, cujus ipſe Stylum, aliique poſt illum, tantopere redarguunt, nihil admiſſum eſt, quod non in aliis quoque Joſephi ſcriptis, quo propiùs ad periocham accedant eo ſimul etiam aptius atque ſimilius reperiatur. Cujus veritatis demonſtrationem, licèt non ingenio & acumine, labore tamen aliquo non uſquequaque pænitendo mihi videor conſecutus.

F I N I S.

BOOKS printed for RICHARD SARE at Grays-Inn-Gate in Holborn.

THE Works of *F. Josephus* translated into English. Folio.

Fables of *Æsop* and other eminent Mythologists. Folio. The fourth Edition.

Fables and Stories moralized; being a 2d Part of the Fables of *Æsop*, &c. Folio.

The Visions of *Dom Francisco de Quevedo*, &c. The 9th Edit. 8vo.

Twenty two select Colloquies out of *Erasmus Roterodamus*; pleasantly representing several superstitious Levities that were crept into the Church of *Rome* in his Days. 8vo.

These Five by Sir *Roger L'Estrange*.

The State of the Church and Clergy of *England*, in their Councils, Synods, Convocations, Conventions, and other publick Assemblies, historically deduced from the Conversion of the *Saxons* to the present Times, with a large Appendix, *&c.* Folio.

The Authority of Christian Princes over their Ecclesiastical Synods, asserted, *&c.* 8vo.

An Appeal to all the true Members of the Church of *England*, in behalf of the King's Supremacy, *&c.* 8vo.

The genuine Epistles of the Apostolical Fathers, St. *Barnabas*, St. *Ignatius*, St. *Clement*, St. *Polycarp*, &c. Translated into Engl. 8vo.

A practical Discourse concerning prophane Swearing, especially in the two great Points of Perjury and Common Swearing. 8vo.

The Principles of the Christian Religion explain'd, in a brief Commentary upon the Church Catechism. 8vo.

The Church of *Rome* no Guide in Matters of Faith, *&c.* 8vo.

Several Sermons upon special Occasions.

These publish'd by the Right Reverend Dr. *Wake*, Lord Bishop of *Lincoln*.

Epictetus's Morals, with *Simplicius*'s Comment, made English from the Greek. 8vo.

Thomas à Kempis's Christian Pattern, or a Treatise of the Imitation of *Jesus Christ*. Translated into English. To which is added, Meditations and Prayers for sick Persons. Both in 8vo. and 12ves.

Parsons's Christian Directory, being a Treatise of holy Resolution. in Two Parts, put into modern English, The second Edition. 8vo.

Newly

Newly publiſh'd, The Firſt, Second, and Third Volumes of a Paraphraſe and Comment upon the Epiſtles and Goſpels, appointed to be uſed in the Church of *England* on all Sundays and Holy-Days throughout the Year. 8vo.

Several Sermons upon ſpecial Occaſions.

Theſe by the Reverend Dr. *Stanhope*, Dean of *Caterbury.*

Several Letters which paſs'd between Dr. *George Hickes* and a Popiſh Prieſt, upon Occaſion of a young Gentlewoman's departing from the Church of *England* to that of *Rome*, &c. 8vo.

Eſſays upon ſeveral moral Subjects. In two Parts. 8vo.

A ſhort View of the Profaneneſs and Immorallity of the Engliſh Stage, with the Senſe of Antiquity upon that Argument. 8vo.

A Defence of the ſhort View of the Profaneneſs und Immorality of the Engliſh Stage, *&c.* being a Reply to Mr. *Congreve's* Amendments, *&c.* and to the Vindication of the Author of the Relapſe. 8vo.

A ſecond Defence of the ſhort View of the Profaneſs and Immorality of the Engliſh Stage, *&c.* Being a Reply to a Book, entituled *The Ancient and Modern Stages ſurvey'd.* &c.

A Diſſuaſive from the Play-houſe; in a Letter to a Perſon of Quality. Occaſion'd by the late Calamity of the Tempeſt, *&c.*

The Emperor *Marcus Antoninus* his Converſation with himſelf. Together with the Preliminary Diſcourſe of the Learned *Gataker.* As alſo, the Life of the ſaid Emperor, and the Mythological Picture of *Cebes* the *Theban*, &c. 8vo.

Theſe by the Reverend Mr. *Collier.*

Maxims and Reflections upon Plays written in *French* by the Biſhop of *Meaux*, and tranſlated into Engliſh, with an Advertiſement concerning the Author and Tranſlator. By Mr. *Collier.*

The Eſſay towards a Propoſal for Catholick Communion, *&c.* Anſwer'd; whereby it appears, that the Author's Method of reconciling the Church of *England* to that of *Rome*, is fallacious, and his Deſign impracticable. By *N. Spinkes*, a Presbyter of the Church of *England.* 8vo.

A New Inſtitute of the Imperial or Civil Law, with Notes, ſhewing in ſome principal Caſes, amongſt other Obſervations, how the Cannon Law, the Laws of *England*, and the Laws and Cuſtoms of other Nations differ from it. In Four Books. 8vo.

A Treatiſe of the firſt Principles of Laws in General, of their Nature and Deſign, and of the Interpretation of them. Tranſlated out of French. Being a proper Introduction to the *New Inſtitute of the Imperial or Civil Law, with Notes*, &c. 8vo.

Si teen Sermons preach'd uponſeveral Occaſions. By Dr. *Edw. Lake.* 8vo.

The

The Chriſtian Caſuiſt, wherein are reſolv'd Divers Caſes of Conſcience. 8vo. Tranſlated into Engliſh.

Thoughts on Religion and other Subjects. By Monſieur *Paſcal.* Tranſlated into Engliſh.

Bp. *Godeau*'s Paſtoral Inſtructions. Tranſlate into Engliſh. 8vo.

Pufendorf's Law of Nature and Nations. Tranſlated into Engliſh. Folio.

Theſe Four by Mr. *Baſil Kennet*, Fellow of *Corpus Chriſti* College in *Oxford.*

The Devout Chriſtian's Manual of Prayers and Devotions for all Occaſions, *&c.* Superviſed and recommended by the Reverend Mr. *Wagſtaffe*, in 12ves.

A Gentleman's Religion in Three Parts.

An Anſwer to all the Excuſes and Pretences which Men uſually make for not coming to the Holy Communion. Price 3*d.* or 20*s. per* Hundred.

Plain Inſtructions for the young and Ignorant. Price 3*d.* or 20*s. per* Hundred.

An Eſſay towards making the knowledge of Religion eaſie to the meaneſt Capacity. Price 2*d.* or 12*s. per* Hundred.

Plain Directions for ſpending one Day well. Price 1*d.* or 6*s. per* Hundred.

Theſe Five laſt by the ſame Author.

The Chriſtian Schollar. Price 3*d.* or 20*s. per* Hundred.

The Nature and Deſign of Holy-Days explain'd. Price 6*d.* or 40*s. per* Hundred.

The Turkiſh Spy, in eight Volumes. 12ves.

Sir. *Symon Deggs*'s Parſon's Councellor. 8vo.

Wentworth's Office of Executors, with a large Appendix. 8vo.

Billinghurſt's *Arcana Clericalia.* The 2d Edition. 8vo.

The Law concerning Eſtates Tail. 8vo.

Boyer's French Dictionary in 4to. and 8vo.

—— Grammar, French and Engliſh. 8vo.

Hooker's Laws of Eccleſiaſtical Polity, newly printed.

St. *Cyril* of *Jeruſalem*'s Works in Greek and Latin. Folio. Lately printed at *Oxford.*

Langbain's Ethicks. 12ves.

Humane Prudence. 12ves.

Tryal of Wits in 8vo. Tranſlated out of Spaniſh.

Mackenzie's Eſſay concerning Reaſon, in 12ves.

Gregory's Sermons. 8vo.

—— Diſcourſe on Divine Providence. 8vo.

The END.

MAG 206741